

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 9ης Ιουλίου 2003 *

Στην υπόθεση T-224/00,

Archer Daniels Midland Company, με έδρα το Decatur, Illinois (Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής),

Archer Daniels Midland Ingredients Ltd, με έδρα το Erith (Ηνωμένο Βασίλειο),

εκπροσωπούμενες από τους L. Martin Alegi και E. W. Batchelor, solicitors, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσες,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους R. Lyal και W. Wils, επικουρούμενους από τον J. Flynn, barrister, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο, αφενός, αίτηση εν μέρει ακυρώσεως της αποφάσεως 2001/418/ΕΚ της Επιτροπής, της 7ης Ιουνίου 2000, σχετικά με διαδικασία δυνάμει

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/36.545/F3 — Αμνοξέα) (ΕΕ 2001, L 152, σ. 24), ή μείωσης του επιβληθέντος στις προσφεύγουσες προστίμου και, αφετέρου ανταγωγή της Επιτροπής με σκοπό την αύξηση του ποσού του εν λόγω προστίμου,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (τέταρτο τμήμα),
συγκείμενο από τους Μ. Βηλαρά, Πρόεδρο, V. Tiili και P. Mengozzi, δικαστές,

γραμματέας: D. Christensen, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 25ης Απριλίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

- 1 Οι προσφεύγουσες, η εταιρία Archer Daniels Midland Company (στο εξής: ADM Company) και η ευρωπαϊκή θυγατρική της Archer Daniels Midland Ingredients Ltd

(στο εξής: ADM Ingredients), ασκούν δραστηριότητες στον τομέα της επεξεργασίας σιτηρών και ελαιούχων σπόρων. Οι εταιρίες αυτές εγκαταστάθηκαν στην αγορά της λυσίνης το 1991.

- 2 Η λυσίνη είναι το κύριο αμινοξύ που χρησιμοποιείται στις ζωοτροφές για διατροφικούς σκοπούς. Η συνθετική λυσίνη χρησιμοποιείται ως πρόσθετο στα τρόφιμα που δεν περιέχουν επαρκώς φυσική λυσίνη, παραδείγματος χάρη τα σιτηρά, προκειμένου οι διατροφολόγοι να καταρτίσουν διαιτολόγια βάσει πρωτεϊνών καλύπτοντας τις διατροφικές ανάγκες των ζώων. Τα τρόφιμα στα οποία προστίθεται συνθετική λυσίνη μπορούν επίσης να υποκαταστήσουν τρόφιμα περιέχοντα επαρκή ποσότητα φυσικής λυσίνης, όπως η σόγια.
- 3 Το 1995, κατόπιν απόρρητης έρευνας που διεξήγαγε το Federal Bureau of Investigation (FBI), πραγματοποιήθηκαν επιτόπιες έρευνες στις Ηνωμένες Πολιτείες στις εγκαταστάσεις πολλών επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητες στην αγορά της λυσίνης. Τον Αύγουστο και τον Οκτώβριο του 1996, η ADM Company καθώς και οι εταιρίες Kyowa Kogyo Co. Ltd (στο εξής: Kyowa), Sevon Corp. Ltd, Cheil Jedang Corp. (στο εξής: Cheil) και Ajinomoto Co. Inc. κατηγορήθηκαν από τις αμερικανικές αρχές ότι συνήψαν σύμπραξη που συνίστατο στον καθορισμό των τιμών της λυσίνης και στην κατανομή των ποσοτήτων πωλήσεων του προϊόντος αυτού μεταξύ Ιουνίου 1992 και Ιουνίου 1995. Κατόπιν συμφωνιών συναφθεισών με το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, ο επιληφθείς του φακέλου δικαστής επέβαλε πρόστιμα στις επιχειρήσεις αυτές, ήτοι πρόστιμο 10 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ (USD) στην ADM Company και πρόστιμο 1,25 εκατομμυρίων USD στην Cheil. Το ύψος του επιβληθέντος στη Sevon Corp. ανερχόταν, σύμφωνα με την εταιρία αυτή, σε 328 000 USD. Εξάλλου, σε τρεις διευθυντές της ADM Company επιβλήθηκε ποινή φυλακίσεως και πρόστιμα για τον ρόλο τους στη σύμπραξη.
- 4 Τον Ιούλιο του 1996, η Ajinomoto, βάσει της ανακοινώσεως 96/C 207/04 της Επιτροπής, της 18ης Ιουλίου 1996, σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις που αφορούν συμπράξεις (EE C 207, σ. 4, στο εξής: ανακοίνωση για τη συνεργασία), πρότεινε στην Επιτροπή τη συνεργασία της για τη διαπίστωση της ύπαρξης καρτέλ στην αγορά της λυσίνης και των επιπτώσεών του στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (EOX).

- 5 Στις 11 και 12 Ιουνίου 1997, η Επιτροπή προέβη σε ελέγχους κατ' εφαρμογή του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), στις ευρωπαϊκές εγκαταστάσεις της ADM Company και της Kyowa Hakko Europe GmbH. Στη συνέχεια των ελέγχων αυτών, οι Kyowa Hakko Kogyo και Kyowa Hakko Europe εξέφρασαν την επιθυμία να συνεργαστούν με την Επιτροπή και της παρείχαν ορισμένα πληροφοριακά στοιχεία σχετικά, μεταξύ άλλων, με το ιστορικό των συσκέψεων και των λοιπών επαφών μεταξύ των παραγωγών λυσίνης.
- 6 Στις 28 Ιουλίου 1997, η Επιτροπή, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 11 του κανονισμού 17, απηύθυνε στις ADM Company και ADM Ingredients, στη Sewon Corp. και την ευρωπαϊκή θυγατρική της Sewon Europe GmbH (στο εξής, από κοινού: Sewon), καθώς και στην Cheil, αίτημα πληροφόρησης σχετικά με τη συμπεριφορά τους στην αγορά των αμινοξέων και τις συσκέψεις της συμπράξεως, που αναφέρονταν στο αίτημα αυτό. Κατόπιν εγγράφου της 14ης Οκτωβρίου 1997, με το οποίο η Επιτροπή τους υπενθύμιζε ότι δεν είχαν απαντήσει, η ADM Ingredients απάντησε στο αίτημα της Επιτροπής σχετικά με την αγορά της λυσίνης. Η ADM Company δεν έδωσε καμία απάντηση.
- 7 Στις 30 Οκτωβρίου 1998, η Επιτροπή, βάσει των πληροφοριών που της είχαν παρασχεθεί, απηύθυνε ανακοίνωση αιτιάσεων στην ADM Company και την ADM Ingredients (στο εξής, από κοινού: ADM) και σε άλλες ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, δηλαδή την Ajinomoto και την ευρωπαϊκή θυγατρική της, Eyrlysine SA (στο εξής, από κοινού: Ajinomoto), την Kyowa Hakko Kogyo και την ευρωπαϊκή θυγατρική της, Kyowa Hakko Europe (στο εξής, από κοινού: Kyowa), την Daesang Corp. (πρώην Sewon Corporation) και την ευρωπαϊκή θυγατρική της, Sewon Europe, και την Cheil, για παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ). Με την ανακοίνωση αιτιάσεων, η Επιτροπή προσήψε στις επιχειρήσεις αυτές ότι είχαν καθορίσει τις τιμές της λυσίνης στον ΕΟΧ, καθώς και ποσοτώσεις πωλήσεων για την αγορά αυτή, και ανταλλάξει πληροφορίες για τις ποσότητες των πωλήσεών τους, από τον Σεπτέμβριο του 1990 (Ajinomoto, Kyowa

και Sewon), από τον Μάρτιο του 1991 (Cheil) και τον Ιούνιο του 1992 (ADM) μέχρι τον Ιούνιο του 1995. Μετά την παραλαβή αυτής της ανακοινώσεως αιτιάσεων, οι προσφεύγουσες ενημέρωσαν την Επιτροπή ότι δεν θα αμφισβητήσουν ουσιαστικά τα γεγονότα.

8 Κατόπιν της ακροάσεως των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων την 1η Μαρτίου 1999, η Επιτροπή, στις 17 Αυγούστου 1999, τους απηύθυνε συμπληρωματική ανακοίνωση αιτιάσεων περί της διάρκειας της συμπράξεως, στην οποία συνήγето ότι η Ajinomoto, η Kyowa και η Sewon μετείχαν στη σύμπραξη τουλάχιστον από τον Ιούνιο του 1990, η Cheil τουλάχιστον από την αρχή του έτους 1991 και οι προσφεύγουσες από τις 23 Ιουνίου 1992. Οι προσφεύγουσες απήντησαν σ' αυτή τη συμπληρωματική ανακοίνωση αιτιάσεων στις 6 Οκτωβρίου 1999, επιβεβαιώνοντας ότι δεν αμφισβητούν ουσιαστικά τα προσαπτόμενα γεγονότα.

9 Μετά το πέρας της διαδικασίας αυτής, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2001/418/ΕΚ, της 7ης Ιουνίου 2000, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/36.545/F3 — Αμινοξέα) (ΕΕ 2001, L 152, σ. 24, στο εξής: Απόφαση). Η Απόφαση κοινοποιήθηκε στις προσφεύγουσες με έγγραφο της 16ης Ιουνίου 2000.

10 Η Απόφαση περιλαμβάνει τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

Η [ADM Company] και η ευρωπαϊκή θυγατρική της [ADM Ingredients], η Ajinomoto Company Incorporated, και η ευρωπαϊκή θυγατρική της Eurolysine SA, η Kyowa Hakko Kogyo Company Limited και η ευρωπαϊκή θυγατρική της Kyowa Hakko Europe GmbH, η Daesang Corporation και η ευρωπαϊκή θυγατρική της

Sewon Europe GmbH, καθώς και η [Cheil] παραβίασαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, συμμετέχοντας σε συμφωνίες για τιμές, ποσότητες πωλήσεων και ανταλλαγές πληροφοριών σχετικά με τις ποσότητες πωλήσεων συνθετικής λυσίνης που καλύπτουν ολόκληρο τον ΕΟΧ.

Η διάρκεια της παράβασης ήταν η ακόλουθη:

- α) στην περίπτωση της [ADM Company] και της [ADM Ingredients], από τις 23 Ιουνίου 1992 έως τις 27 Ιουνίου 1995·
- β) στην περίπτωση της Ajinomoto Company Incorporated και της Eurolysine SA, από τον Ιούλιο 1990, τουλάχιστον, μέχρι τις 27 Ιουνίου 1995·
- γ) στην περίπτωση της Kyowa Hakko Kogyo Company Limited και της Kyowa Hakko Europe GmbH, από τον Ιούλιο 1990, τουλάχιστον, μέχρι τις 27 Ιουνίου 1995·
- δ) στην περίπτωση της Daesang Corporation και της Sewon Europe GmbH, από τον Ιούλιο 1990, τουλάχιστον, μέχρι τις 27 Ιουλίου 1995·
- ε) στην περίπτωση της [Cheil], από τις 27 Αυγούστου 1992 μέχρι τις 27 Ιουνίου 1995.

Άρθρο 2

Τα ακόλουθα πρόστιμα επιβλήθηκαν στις επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1, σε σχέση με την παράβαση του εν λόγω άρθρου:

α) [ADM Company] και
[ADM Ingredients]
(από κοινού και στο ολόκληρο υπεύθυνες)	47 300 000 ευρώ
β) Ajinomoto Company, Incorporated και
Eurolysine SA
(από κοινού και στο ολόκληρο υπεύθυνες)	28 300 000 ευρώ
γ) Kyowa Hakko Kogyo Company Limited και
Kyowa Hakko Europe GmbH
(από κοινού και στο ολόκληρο υπεύθυνες)	13 200 000 ευρώ
δ) Daesang Corporation και
Sewon Europe GmbH
(από κοινού και στο ολόκληρο υπεύθυνες)	8 900 000 ευρώ
ε) [Cheil],	12 200 000 ευρώ

[...]»

- 11 Για τον υπολογισμό του ποσού των προστίμων, η Επιτροπή εφάρμοσε στην Απόφαση της τη μεθοδολογία που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές) και της ανακοινώσεως για τη συνεργασία.
- 12 Πρώτον, το βασικό ποσό του προστίμου, που καθορίζεται σε σχέση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, καθορίστηκε σε 39 εκατομμύρια ευρώ όσον αφορά την ADM. Όσον αφορά την Ajinomoto, την Kyowa, την Cheil και τη Sewon, το βασικό ποσό του προστίμου καθορίστηκε, αντιστοίχως, σε 42, σε 21, σε 19,5 και σε 21 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογική σκέψη 314 της Αποφάσεως).
- 13 Για τον καθορισμό του βασικού ποσού των προστίμων, που καθορίστηκε σε σχέση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή, κατ' αρχάς, θεώρησε ότι οι ενεχόμενες επιχειρήσεις διέπραξαν πολύ σοβαρή παράβαση, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως της, των συγκεκριμένων επιπτώσεών της στην αγορά της λυσίνης στον ΕΟΧ και του μεγέθους της οικείας γεωγραφικής αγοράς. Στη συνέχεια κρίνοντας, βάσει του συνολικού κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους της παράβασης, ότι υφίσταται σημαντική διαφορά στη διάσταση των επιχειρήσεων που προκάλεσαν την παράβαση, η Επιτροπή προέβη σε διαφορετική μεταχείριση. Συνεπώς, το βασικό ποσό των προστίμων καθορίστηκε σε 30 εκατομμύρια ευρώ για την ADM και την Ajinomoto και σε 15 εκατομμύρια ευρώ για την Kyowa, Cheil και Sewon (αιτιολογική σκέψη 305 της Αποφάσεως).
- 14 Για να ληφθεί υπόψη η διάρκεια της παραβάσεως που διέπραξε κάθε επιχείρηση και να καθοριστεί το βασικό ποσό του αντιστοίχου προστίμου τους, το ούτως καθορισθέν βασικό ποσό προσαυξήθηκε κατά 10 % ετησίως, ήτοι προσαύξηση 30 % για τις ADM και Cheil, και 40 % για τις Ajinomoto, Kyowa και Sewon (αιτιολογική σκέψη 313 της Αποφάσεως).

- 15 Δεύτερον, βάσει των επιβαρυντικών περιστάσεων, τα βασικά ποσά των προστίμων που επιβάλλονται στις ADM και Ajinomoto προσαυξήθηκαν κατά 50 % έκαστο, ήτοι 19,5 εκατομμύρια ευρώ για την ADM και 21 εκατομμύρια ευρώ για την Ajinomoto, για τον λόγο ότι οι επιχειρήσεις αυτές διαδραμάτισαν κυρίαρχο ρόλο στην παράβαση (αιτιολογική σκέψη 356 της Αποφάσεως).
- 16 Τρίτον, βάσει των ελαφρυντικών περιστάσεων, η Επιτροπή μείωσε κατά 20 % την εφαρμοσθείσα στο πρόστιμο της Sewon προσαύξηση λόγω της διάρκειας της παραβάσεως, επειδή η επιχείρηση αυτή είχε παθητικό ρόλο στη σύμπραξη από την αρχή του έτους 1995 (αιτιολογική σκέψη 365 της Αποφάσεως). Εξάλλου, η Επιτροπή μείωσε κατά 10 % τα βασικά ποσά των προστίμων για κάθε ενεχόμενη επιχείρηση, για τον λόγο ότι όλες οι επιχειρήσεις είχαν τερματίσει την παράβαση μόλις παρενέβη η δημόσια αρχή (αιτιολογική σκέψη 384 της Αποφάσεως).
- 17 Τέταρτον, η Επιτροπή προέβη σε «σημαντική μείωση» του ποσού των προστίμων, υπό την έννοια του τίτλου Δ της ανακοινώσεως για τη συνεργασία. Βάσει αυτού, η Επιτροπή παραχώρησε στην Ajinomoto και στη Sewon μείωση κατά 50 % του ποσού του προστίμου που τους είχε επιβληθεί λόγω μη συνεργασίας, στις Kyowa και Cheil μείωση κατά 30 % και, τέλος στην ADM, μείωση κατά 10 % (αιτιολογικές σκέψεις 431, 432 και 435 της Αποφάσεως).

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 18 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Αυγούστου 2000, οι προσφεύγουσες άσκησαν την παρούσα προσφυγή.

- 19 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τέταρτο τμήμα) αποφάσισε να κινήσει την προφορική διαδικασία και, βάσει των μέτρων διοργανώσεως της διαδικασίας, ζήτησε από την Επιτροπή να απαντήσει γραπτώς σε διάφορα ερωτήματα. Η καθής απάντησε στο αίτημα αυτό εντός της ταχθείσας προθεσμίας.
- 20 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 25ης Απριλίου 2002.
- 21 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Πρωτοδικείο:
- να ακυρώσει τη διάταξη της Αποφάσεως με την οποία τους επιβάλλεται πρόστιμο ή να μειωθεί το ποσό του προστίμου αυτού·
 - να καταδικάσει την Επιτροπή σε όλα τα δικαστικά έξοδα·
 - να υποχρεωθεί η Επιτροπή να τους επιστρέψει όλα τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν για την παροχή ασφάλειας έναντι της καταβολής του προστίμου.
- 22 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·

- να αυξήσει το ποσό του επιβληθέντος στις προσφεύγουσες προστίμου·
- να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

Επί του κυρίου ακυρωτικού αιτήματος της διατάξεως της Αποφάσεως με την οποία επιβάλλεται στην ADM πρόστιμο ή μείωση του ποσού του προστίμου αυτού

I — Επί της εφαρμογής των κατευθυντηρίων γραμμών

- 23 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι πραγματοποίησε τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου βάσει των θεσπισθέντων με τις κατευθυντήριες γραμμές κριτηρίων, ενώ η επίδικη σύμβαση είχε πάψει να υφίσταται πριν από τη δημοσίευσή τους. Οι προσφεύγουσες συνάγουν εξ αυτού ότι η Επιτροπή προσέβαλε, αφενός, τις αρχές της ασφαλείας δικαίου, τις αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της μη αναδρομικότητας των κυρώσεων και, αφετέρου, την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

Επιχειρήματα των διαδίκων

1. Επί της προσβολής των αρχών της ασφαλείας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της μη αναδρομικότητας των κυρώσεων

Επί του παραδεκτού αυτού του λόγου ακυρώσεως

- 24 Η Επιτροπή φρονεί ότι αυτός ο λόγος ακυρώσεως είναι απαράδεκτος καθόσον αντλείται από φερομένη προσβολή της αρχής της μη αναδρομικότητας των κυρώσεων. Συναφώς, οι προσφεύγουσες δεν προβάλλουν καμία νομική επιχειρηματολογία

και, συγκεκριμένα, ουδόλως διευκρινίζουν αν, και σε ποιο βαθμό, η έννοια της «μη αναδρομικότητας» πρέπει να διακρίνεται από τις έννοιες της ασφαλείας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

- 25 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η προσβολή της αρχής της μη αναδρομικότητας εκτίθεται σαφώς στην προσφυγή τους.

Επί της ουσίας

- 26 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η καταρτισθείσα με τις κατευθυντήριες γραμμές μέθοδος υπολογισμού του ποσού των προστίμων αποκλίνει ριζικά από την προηγουμένη πρακτική της Επιτροπής στον τομέα αυτό η οποία, όπως η Επιτροπή δέχθηκε με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 318), συνίστατο στον καθορισμό του ποσού του προστίμου σε σχέση με ένα βασικό ποσό που αντιπροσωπεύει κάποιο ποσοστό επί τοις εκατό των πωλήσεων στην οικεία κοινοτική αγορά. Αντιθέτως, οι κατευθυντήριες γραμμές θεσπίζουν στο εξής ένα σταθερό ποσοστό προστίμου, παραδείγματος χάρη 20 εκατομμύρια ευρώ σε περίπτωση πολύ σοβαρής παραβάσεως, ανεξαρτήτως της ποσότητας των πωλήσεων του εν λόγω προϊόντος. Συνεπώς, οι προσφεύγουσες φρονούν ότι, στο μέτρο που η προηγουμένη μέθοδος υπολογισμού του ποσού των προστίμων ήταν ευρέως γνωστή στους επιχειρηματίες και ίσχυε ακόμη κατά τη στιγμή της παραβάσεως, η Επιτροπή δεν μπορεί να προσδώσει αναδρομικό αποτέλεσμα στις κατευθυντήριες γραμμές χωρίς να προσβάλει την αρχή της ασφαλείας δικαίου και να θίξει τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη τους.
- 27 Συναφώς, το επιχείρημα της Επιτροπής, που εκτίθεται στην αιτιολογική σκέψη 317 της Απόφασεως, αντλούμενο από την απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, T-141/94, Thyssen Stahl κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. II-347, σκέψη 666), είναι προδήλως εσφαλμένο. Αντίθετα προς την επιχειρήση την οποία αφορούσε η απόφαση εκείνη, στην οποία επεβλήθησαν κυρώσεις σύμφωνα με τους ισχύοντες κατά τη χρονική στιγμή της παραβάσεως κανόνες, στην ADM εφαρμόστηκε μέθοδος υπολογισμού που δεν προβλεπόταν καν κατά τον χρόνο που διαπράχθηκε η παράβαση.

28 Περαιτέρω, οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι η αναδρομική εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών δεν δικαιολογείται από τη διακριτική ευχέρεια που απολαύει η Επιτροπή για να προσαρμόζει τη γενική της πολιτική σε θέματα των προστίμων. Η νομολογία από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, *Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 108), και του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, T-12/89, *Solvay κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1992, σ. II-907), δεν μπορεί εν προκειμένω να τύχει εφαρμογής, διότι αφορά υποθέσεις όπου οι επελθούσες στα ποσά των προστίμων τροποποιήσεις δεν προέκυπταν από πλήρη αλλαγή της μεθοδολογίας, αλλά από απλές προσαυξήσεις των ποσοστών που εφαρμόστηκαν επί του κύκλου εργασιών σχετικά με τις πωλήσεις του οικείου προϊόντος. Εξάλλου, σύμφωνα με τις προσφεύγουσες, αντίθετα προς τις επίδικες στις προαναφερθείσες αποφάσεις αλλαγές πολιτικής, ο σκοπός αποτροπής είχε επαρκώς επιτευχθεί κατά τη χρονική στιγμή εκδόσεως της αποφάσεως λόγω της δημοσιεύσεως των κατευθυντηρίων γραμμών, οπότε είναι προφανώς δυσανάλογο να τους προσδοθεί αναδρομική ισχύς. Εν πάση περιπτώσει, το περιθώριο εκτιμήσεως που χορηγείται στην Επιτροπή κατά τον καθορισμό του επιπέδου των προστίμων δεν μπορεί, σε καμία περίπτωση, να καταλήξει στην επιβολή προστίμων 15 ή 20 φορές υψηλότερων από αυτά που θα καθορίζονταν σύμφωνα με την υφιστάμενη κατά τη χρονική στιγμή της παραβάσεως πρακτική. Ένεργώντας έτσι, η Επιτροπή προσέβαλε συνεπώς τις αρχές της ασφαλείας δικαίου, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αναδρομικότητας.

29 Οι προσφεύγουσες φρονούν ότι στερείται ερείσματος το επιχείρημα ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες συνηθίζεται επίσης η κύρωση ποινικής παραβάσεως να καθορίζεται βάσει της πρακτικής που ακολουθείται κατά τη χρονική στιγμή της αποφάσεως και όχι βάσει της πρακτικής που υφίστατο κατά τη χρονική στιγμή της παραβάσεως. Όπως προκύπτει από το εγχειρίδιο των κατευθυντηρίων γραμμών της Sentencing Commission των Ηνωμένων Πολιτειών [σημείο 1B1.11(b)(1)] και της νομολογίας ενός ομοσπονδιακού εφετείου [απόφαση *Ηνωμένες Πολιτείες κατά Kimler*, 167 F, 3d 889, (5th Circ. 1999)], η εφαρμογή με αναδρομικό αποτέλεσμα νέων κατευθυντηρίων γραμμών σε θέματα προστίμων απαγορεύεται από τον κανόνα *ex post facto* του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών, όταν καταλήγει στην επιβολή βαρύτερης ποινής από αυτήν που προβλεπόταν κατά τη στιγμή που διαπράχθηκε η παράβαση.

30 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι δεν υπήρξε καμία αναδρομική ποινικοποίηση καθόσον οι κατευθυντήριες γραμμές δεν τροποποιούν τις εφαρμοστέες δυνάμει του

άρθρου 15 του κανονισμού 17 κυρώσεις, αλλά απλώς εκθέτουν τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή σκοπεί να ασκήσει την εξουσία της επιβολής προστίμων λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως.

- 31 Περαιτέρω, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι μολονότι, πριν από την έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών της, ακολουθούσε συνήθως προσέγγιση στηριζόμενη στον κύκλο εργασιών, ουδόλως επρόκειτο για πάγια πρακτική.
- 32 Τέλος, από τη νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να αυξήσει το γενικό επίπεδο των προστίμων, ενδεχομένως μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων (προαναφερθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 22 και 109). Εν προκειμένω, οι κατευθυντήριες γραμμές δημοσιεύθηκαν σχεδόν ένα χρόνο προτού απευθυνθεί σε κάθε μία από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις η ανακοίνωση αιτιάσεων.

2. Επί της προσβολής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως

- 33 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισεως, διότι οδηγεί σε διαφορετική μεταχείριση των επιχειρήσεων που παραβίασαν το δίκαιο του ανταγωνισμού όχι σε σχέση με τη χρονική στιγμή της παραβάσεως, αλλά σε σχέση με την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, την οποία η Επιτροπή καθορίζει αυθαιρέτως. Παράδειγματος χάρις, οι προσφεύγουσες εκθέτουν ότι στην επιχείρηση την οποία αφορά η απόφαση 97/624/ΕΚ της Επιτροπής, της 14ης Μαΐου 1997, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [82] της Συνθήκης ΕΚ (IV/34.621, 35.059/F-3 — *Irish Sugar plc*) (ΕΕ L 258, σ. 1), επιβλήθηκε πρόστιμο αντιπροσωπεύον μόνον το 6,8 % του ποσού των πραγματοποιηθεισών στην οικεία αγορά πωλήσεων, ενώ η επίδικη παράβαση συνέπεσε με τη σύμπραξη για τη λυσίνη. Αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, το γεγονός ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δημοσιεύθηκαν εν τω μεταξύ δεν συνιστά αντικειμενικό λόγο που να δικαιολογεί τη διαφορετική μεταχείριση στην οποία υποβλήθηκε η ADM.

34 Η Επιτροπή φρονεί ότι δύο επιχειρήσεις που διέπραξαν παρεμφερείς παραβάσεις την ίδια χρονική στιγμή, στις οποίες όμως επιβλήθηκαν κυρώσεις σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, τίθενται σε διαφορετική κατάσταση αν μεσολαβήσει νέα πολιτική σε θέματα προστίμων. Αντιθέτως, η αρχή της ίσης μεταχείρισης παραβιάζεται σε περίπτωση ταυτόχρονης εφαρμογής διαφορετικών πολιτικών.

35 Στο επιχείρημα ότι η Επιτροπή καθορίζει, αυθαιρέτως, τη χρονική στιγμή κατά την οποία εκδίδει την απόφασή της, η Επιτροπή αντιτάσσει ότι η διάρκεια της διαδικασίας καθορίζεται από ορισμένες παραμέτρους όπως η πολυπλοκότητα και η έκταση της συμπράξεως καθώς και η άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας. Η Επιτροπή προσθέτει ότι επιχειρήσεις που κατόρθωσαν να αποκρύψουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα τη σύμπραξή τους και να εμπλακούν στη σύμπραξη πολύ αργά δεν πρέπει να μπορούν να ωφελούνται από το επίτευγμα αυτό αξιώνοντας, περαιτέρω, την εφαρμογή αναλόγου προστίμου με αυτό που επιβλήθηκε στις επιχειρήσεις που διέπραξαν ταυτόχρονες παραβάσεις.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

1. Επί της προσβολής των αρχών της ασφαλείας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της μη αναδρομικότητας των ποινών

Επί του παραδεκτού αυτού του λόγου ακυρώσεως

36 Υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 44, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να περιέχει συνοπτική έκθεση των προβαλλόμενων λόγων. Η έκθεση αυτή πρέπει να είναι αρκετά σαφής και ακριβής, ώστε να μπορεί ο μὲν καθού να προετοιμάσει την άμυνά του, το δε Πρωτοδικείο να κρίνει την

προσφυγή, ενδεχομένως χωρίς να χρειαστεί πρόσθετες πληροφορίες. Για τον λόγο αυτό, το εν λόγω δικόγραφο πρέπει να διευκρινίζει σε τι συνίσταται ο λόγος ακυρώσεως στον οποίο στηρίζεται η προσφυγή, οπότε η αφηρημένη επίκλησή του δεν ικανοποιεί τις επιταγές του Κανονισμού Διαδικασίας (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 12ης Ιανουαρίου 1995, T-102/92, *Viho κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1995, σ. II-17, σκέψη 68, και της 14ης Μαΐου 1998, T-352/94, *Mo och Domsjö κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1998, σ. II-1989, σκέψη 333).

- 37 Εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες προσάπτουν σαφώς στην Επιτροπή, στο δικόγραφο προσφυγής και επανειλημμένως, ότι εφάρμοσε αναδρομικώς τις κατευθυντήριες γραμμές και συνάγουν εξ αυτού ρητώς ότι η Επιτροπή προσέβαλε την αρχή της μη αναδρομικότητας. Εξάλλου, τα στοιχεία αυτά είναι επαρκώς σαφή και ακριβή δεδομένου ότι δεν εμπόδισαν την Επιτροπή να απαντήσει στα επιχειρήματα που προβλήθηκαν από το στάδιο υποβολής του υπομνήματος αντικρούσεως και επιτρέπουν στο Πρωτοδικείο να ασκήσει τον δικαστικό του έλεγχο.
- 38 Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία της Επιτροπής και να κριθεί παραδεκτός ο λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του.

Επί της ουσίας

— Επί της προσβολής των αρχών της μη αναδρομικότητας των ποινών και της ασφαλείας δικαίου

- 39 Υπενθυμίζεται ότι η αρχή της μη αναδρομικότητας των ποινικών διατάξεων είναι κοινή στην έννομη τάξη όλων των κρατών μελών, καθιερώνεται δε επίσης από το άρθρο 7 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως περί της Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), που υπογράφηκε στη Ρώμη

στις 4 Νοεμβρίου 1950, και αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει το Δικαστήριο (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1984, 63/83, Kirk, Συλλογή 1984, σ. 2689, σκέψη 22, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-23/99, LR AF 1998 κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. Π-1705, σκέψη 219).

40. Ακόμα και αν από το άρθρο 15, παράγραφος 4, του κανονισμού 17 προκύπτει ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής περί επιβολής προστίμων λόγω παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού δεν είναι ποινικού χαρακτήρα (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Οκτωβρίου 1994, T-83/91, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. Π-755, σκέψη 235), η Επιτροπή υποχρεούται, εντούτοις, να τηρεί τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, και ιδίως την αρχή της μη αναδρομικότητας, σε κάθε διοικητική διαδικασία ικανή να καταλήξει στην επιβολή κυρώσεων κατ' εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά τα δικαιώματα άμυνας, την απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 7, και την προαναφερθείσα απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 220).
41. Η τήρηση της αρχής αυτής επιβάλλει να αντιστοιχούν οι κυρώσεις που επιβάλλονται σε μια επιχείρηση για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού στις κυρώσεις που ίσχυαν κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως (προαναφερθείσα απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 221).
42. Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι κυρώσεις που μπορεί να επιβάλει η Επιτροπή λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού καθορίζονται από το άρθρο 15 του κανονισμού 17, που είχε εκδοθεί πριν από την ημερομηνία διαπράξεως της παραβάσεως. Όμως, αφενός, η Επιτροπή δεν έχει εξουσία να τροποποιεί τον κανονισμό 17 ή να αφίσταται του περιεχομένου του, έστω και θεσπίζοντας προς ίδια χρήση κανόνες γενικής φύσεως. Αφετέρου, δεν αμφισβητείται μεν ότι η Επιτροπή καθόρισε το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα σύμφωνα με τη γενική μέθοδο υπολογισμού του ύψους των προστίμων η οποία περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές, αλλά πρέπει να παρατηρηθεί ότι, πράττοντας αυτό, παρέμεινε εντός των ορίων των κυρώσεων που καθορίζει το άρθρο 15 του κανονισμού 17 (προαναφερθείσα απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 222).

- 43 Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, «[η] Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους χιλίων μέχρις ενός εκατομμυρίου λογιστικών μονάδων, ή και ποσό μεγαλύτερο από αυτό μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό του κύκλου εργασιών που επραγματοποιήθη κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από [καθεμία από τις επιχειρήσεις] οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση, όταν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας [...] διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου [81], παράγραφος 1, [...] της Συνθήκης». Στην ίδια αυτή διάταξη προβλέπεται ότι, «[κ]ατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη, εκτός από την σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της» (προαναφερθείσα απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 223).
- 44 Όμως, το πρώτο εδάφιο του σημείου 1 των κατευθυντηρίων γραμμών ορίζει ότι, κατά τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, το βασικό ποσό καθορίζεται σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, που είναι τα μόνα κριτήρια που προβλέπονται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 (προαναφερθείσα απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 224).
- 45 Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, η Επιτροπή εκκινεί, για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, από ένα ποσό που καθορίζεται ανάλογα με τη σοβαρότητα της παραβάσεως (στο εξής: γενικό σημείο εκκινήσεως). Κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ο χαρακτήρας της ίδιας της παραβάσεως, ο πραγματικός της αντίκτυπος στην αγορά, εφόσον αυτός είναι δυνατόν να υπολογιστεί, και η έκταση της οικείας γεωγραφικής αγοράς (σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο). Στο πλαίσιο αυτό, οι παραβάσεις κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες, ήτοι τις «ελαφρές παραβάσεις», για τις οποίες το ύψος των προστίμων που είναι δυνατόν να επιβληθούν κυμαίνεται από 1 000 έως 1 εκατομμύριο ευρώ, τις «σοβαρές παραβάσεις», για τις οποίες το ύψος των προστίμων που είναι δυνατόν να επιβληθούν κυμαίνεται από 1 εκατομμύριο έως 20 εκατομμύρια ευρώ, και τις «πολύ σοβαρές παραβάσεις», για τις οποίες το ύψος των προστίμων που είναι δυνατόν να επιβληθούν υπερβαίνει τα 20 εκατομμύρια ευρώ (σημείο 1 Α, δεύτερο εδάφιο, πρώτη έως τρίτη περίπτωση) (προαναφερθείσα απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 225).
- 46 Στη συνέχεια, οι κατευθυντήριες γραμμές ορίζουν ότι, εντός καθεμιάς από τις κατηγορίες αυτές των προαναφερθεισών παραβάσεων, και ιδίως για τις κατηγορίες που αποκαλούνται «σοβαρές» και «πολύ σοβαρές», η κλιμάκωση των προ-

βλεπομένων κυρώσεων καθιστά δυνατή τη διαφοροποίηση της μεταχείρισης που επιφυλάσσεται στις επιχειρήσεις ανάλογα με τον χαρακτήρα των διαπραχθεισών παραβάσεων (σημείο 1 Α, τρίτο εδάφιο). Είναι, επιπλέον, απαραίτητο να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα του αυτουργού της παραβάσεως να προξενήσει σημαντική ζημία σε άλλους οικονομικούς παράγοντες, ιδίως στους καταναλωτές, καθώς και το ύψος του προστίμου πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να έχει την ενδεδειγμένη αποτρεπτική χρησιμότητα (σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο). Περαιτέρω, μπορεί να ληφθεί υπόψη το ότι οι μεγάλοι μεγέθους επιχειρήσεις έχουν ως επί το πλείστον επαρκή υποδομή ώστε να διαθέτουν τις νομικές και οικονομικές γνώσεις που τους επιτρέπουν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της από πλευράς δικαίου του ανταγωνισμού (σημείο 1 Α, πέμπτο εδάφιο) (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψεις 225 και 226).

47. Εντός καθεμιάς από τις τρεις ανωτέρω περιγραφείσες κατηγορίες, σε περιπτώσεις όπου εμπλέκονται πολλές επιχειρήσεις, όπως τα καρτέλ, θα είναι ενδεχομένως σκόπιμο να γίνεται στάθμιση του καθορισμένου ποσού προκειμένου να ληφθεί υπόψη το ειδικό βάρος και, κατ' επέκταση, ο πραγματικός αντίκτυπος της παράνομης συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό, ιδίως όταν υφίστανται σημαντικές διαφορές μεγέθους μεταξύ των επιχειρήσεων που διαπράττουν το αυτό είδος παραβάσεως, και να προσαρμοστεί αναλόγως το γενικό βασικό ποσό αναλόγως του συγκεκριμένου χαρακτήρα κάθε επιχειρήσεως (στο εξής: συγκεκριμένο βασικό ποσό) (σημείο 1 Α, έκτο εδάφιο) (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 227).

48. Όσον αφορά το στοιχείο της διάρκειας της παραβάσεως, οι κατευθυντήριες γραμμές καθιερώνουν διάκριση μεταξύ των παραβάσεων σύντομης διάρκειας (κατά κανόνα βραχύτερης του έτους), για τις οποίες δεν προβλέπεται προσαύξηση του βασικού ποσού που έχει καθοριστεί βάσει της σοβαρότητας, των παραβάσεων μέσης διάρκειας (κατά κανόνα από ένα έως πέντε έτη), για τις οποίες το ποσό αυτό μπορεί να προσαυξηθεί κατά 50 %, και των παραβάσεων μεγάλης διάρκειας (κατά κανόνα άνω των πέντε ετών), για τις οποίες μπορεί να υπάρξει προσαύξηση του ποσού αυτού κατά 10 % για κάθε έτος (σημείο 1 Β, πρώτο εδάφιο, πρώτη έως τρίτη περίπτωση) (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 228).

- 49 Στη συνέχεια, οι κατευθυντήριες γραμμές παραθέτουν, υπό τύπον παραδείγματος, έναν κατάλογο επιβαρυντικών και ελαφρυντικών περιστάσεων που μπορούν να ληφθούν υπόψη για την αύξηση ή τη μείωση του βασικού ποσού, κατόπιν δε παραπέμπουν στην ανακοίνωση για τη συνεργασία (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 229).
- 50 Ως γενική παρατήρηση, οι κατευθυντήριες γραμμές διευκρινίζουν ότι το τελικό αποτέλεσμα του υπολογισμού του προστίμου βάσει της μεθόδου αυτής (εφαρμογή ποσοτών αυξήσεως ή μειώσεως επί του βασικού ποσού) δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβεί το 10 % του παγκοσμίου κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 (σημείο 5, στοιχείο α'). Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν ότι, αναλόγως των δεδομένων κάθε υποθέσεως και μετά την εκτέλεση των ανωτέρω υπολογισμών, ενδείκνυται να λαμβάνονται υπόψη ορισμένοι αντικειμενικοί παράγοντες, όπως οι συγκεκριμένες οικονομικές παράμετροι της παραβάσεως, το οικονομικό ή χρηματοοικονομικό όφελος που έχουν ενδεχομένως αποκομίσει οι παραβάτες, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων καθώς και η πραγματική τους ικανότητα να επωμισθούν το βάρος ενός προστίμου υπό τις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες, ούτως ώστε να αναπροσαρμόζεται τελικά το ύψος των προστίμων που πρόκειται να επιβληθούν (σημείο 5, στοιχείο β') (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 230).
- 51 Συνεπώς, σύμφωνα με τη μέθοδο που περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές, ο υπολογισμός του ύψους των προστίμων εξακολουθεί να γίνεται βάσει των δύο κριτηρίων που μνημονεύονται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ήτοι της σοβαρότητας της παραβάσεως και της διάρκειάς της, τηρουμένου συγχρόνως του ανωτάτου ορίου σε σχέση προς τον κύκλο εργασιών κάθε επιχειρήσεως το οποίο προβλέπει η ίδια αυτή διάταξη (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 231).
- 52 Κατά συνέπεια, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν βγαίνουν πέραν του νομικού πλαισίου των κυρώσεων που καθορίζει η διάταξη αυτή (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 232).
- 53 Αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από τις προσφεύγουσες, η μεταβολή που συνεπάγονται οι κατευθυντήριες γραμμές σε σχέση προς την προγενέστερη διοικητική

πρακτική της Επιτροπής δεν συνιστά αλλοίωση του νομικού πλαισίου καθορισμού του ποσού των προστίμων που είναι δυνατόν να επιβληθούν, αντίθετη προς τη γενική αρχή της μη αναδρομικότητας των ποινικών διατάξεων ή της αρχής της ασφαλείας δικαίου (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 233).

- 54 Πράγματι, αφενός, η προγενέστερη πρακτική της Επιτροπής κατά τη λήψη των αποφάσεων αυτών δεν χρησιμεύει η ίδια ως νομικό πλαίσιο των προστίμων που επιβάλλονται στον τομέα του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι το νομικό αυτό πλαίσιο καθορίζεται αποκλειστικά και μόνον από τον κανονισμό 17 (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 234).
- 55 Αφετέρου, ενόψει του περιθωρίου εκτιμήσεως που αναγνωρίζει ο κανονισμός 17 στην Επιτροπή, η καθιέρωση από την τελευταία μιας νέας μεθόδου υπολογισμού του ποσού των προστίμων, η οποία ενδεχομένως συνεπάγεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, αύξηση του γενικού ύψους των προστίμων, χωρίς ωστόσο να υπερβαίνει το ανώτατο όριο που καθορίζει ο ίδιος κανονισμός, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αναδρομική επίταση των προστίμων, όπως αυτά έχουν εκ του νόμου καθοριστεί με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 (προαναφερθείσα υπόθεση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 235).
- 56 Συναφώς, είναι αλυσιτελής ο ισχυρισμός ότι ο υπολογισμός του ύψους των προστίμων σύμφωνα με τη μέθοδο που περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές, ιδίως βάσει ενός ποσού που καθορίζεται, κατ' αρχήν, αναλόγως της σοβαρότητας της παραβάσεως, μπορεί να οδηγήσει την Επιτροπή να επιβάλει υψηλότερα πρόστιμα από αυτά που επιβάλλονταν βάσει της προγενέστερης πρακτικής της. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να καθορίζεται βάσει διαφόρων στοιχείων, όπως είναι, μεταξύ άλλων, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το όλο πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-150/89, Martinelli κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1165, σκέψη 59· της 11ης Δεκεμβρίου 1996, T-49/95, Van Megen Sports κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1799, σκέψη 53, και της 21ης Οκτωβρίου 1997, T-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1689, σκέψη 127). Εξάλλου, το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει επιβάλει στο παρελθόν πρόστιμα ενός ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό,

εντός των ορίων που αναφέρει ο κανονισμός 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού (προαναφερθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 109· προαναφερθείσα απόφαση *Solvay* κατά Επιτροπής, σκέψη 309, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-304/94, *Europa Carton* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-869, σκέψη 89). Αντιθέτως, η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού προϋποθέτει ότι η Επιτροπή μπορεί οποτεδήποτε να προσαρμόζει το ύψος των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής αυτής (προαναφερθείσες αποφάσεις *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 109, και LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψεις 236 και 237).

57 Η συσταλτική ερμηνεία της προαναφερθείσας νομολογίας που πρότειναν οι προσφύγουσες για να αμφισβητήσουν το κατά πόσον εφαρμόζεται στην παρούσα υπόθεση δεν μπορεί, κατά τα λοιπά, να γίνει δεκτή από το Πρωτοδικείο. Πράγματι, η εν λόγω νομολογία έχει γενική διατύπωση βάσει της οποίας δεν μπορεί να αποκλειστεί η υποθετική περίπτωση όπου η αύξηση του ύψους των επιβληθέντων προστίμων προηγείται της θεσπίσεως εκ μέρους της Επιτροπής νέας μεθόδου υπολογισμού του ποσού των προστίμων όπως προβλέπονται κατά νόμον από το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

58 Τέλος, στο μέτρο που προσάπτεται στην Επιτροπή ότι δεν καθόρισε το ποσό του προστίμου βάσει του κύκλου εργασιών σχετικά με τις πωλήσεις λυσίνης στον ΕΟΧ, δηλαδή σχετικά με τις πωλήσεις του προϊόντος που αποτέλεσε το αντικείμενο της παραβάσεως στην επίδικη γεωγραφική αγορά, πρέπει να υπομνηστεί ότι η ρητή αναφορά μόνο στον κύκλο εργασιών που περιλαμβάνεται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 αφορά το ανώτατο όριο το οποίο δεν μπορεί να υπερβεί το ποσό του προστίμου. Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, αυτός ο κύκλος εργασιών εννοείται ότι αφορά τον ολικό κύκλο εργασιών (προαναφερθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 119· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 7ης Ιουλίου 1994, T-43/92, *Dunlop Slazenger* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-441, σκέψη 160, και της 6ης Απριλίου 1995, T-144/89, *Cockerill Sambre* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-947, σκέψη 98). Πριν από την έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών, έχει κριθεί ότι η Επιτροπή μπορεί, προκειμένου να καθορίσει το ποσό των προστίμων, να λαμβάνει υπόψη τόσο τον ολικό κύκλο εργασιών επιχειρήσεως, που αποτελεί ένδειξη, έστω και κατά προσέγγιση και ατελή, περί του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, όσο και το μερίδιο του κύκλου

εργασιών που προέρχεται από τα προϊόντα που αποτέλεσαν το αντικείμενο της παραβάσεως και που, συνεπώς, μπορεί να παράσχει ένδειξη για την έκτασή της. Αφετέρου, δεν πρέπει να αποδίδεται ούτε στον ένα ούτε στον άλλο από τους αριθμούς αυτούς δυσανάλογη σημασία σε σχέση προς τα λοιπά στοιχεία εκτιμήσεως ούτως ώστε η επιμέτρηση του ποσού καταλλήλου προστίμου δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα απλού υπολογισμού στηριζομένου στον ολικό κύκλο εργασιών (βλ., μεταξύ άλλων, προμνησθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 120 και 121· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουλίου 1994, T-77/92, *Parker Pen* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-549, σκέψη 94, και της 14ης Μαΐου 1998, T-327/94, *SCA Holding* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1373, σκέψη 176).

- 59 Έχει επίσης κριθεί, πριν από την έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών, ότι η Επιτροπή δικαιούται να υπολογίζει το πρόστιμο χωρίς να λαμβάνει υπόψη τους διαφορούς κύκλους εργασιών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων, με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, που καθορίζει το ανώτατο όριο του προστίμου που μπορεί να επιβληθεί. Έτσι, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή μπορεί να καθορίσει εκ των προτέρων το συνολικό ποσό του προστίμου και να το κατανείμει στη συνέχεια μεταξύ των επιχειρήσεων αναλόγως του μέσου μεριδίου αγοράς που κατέχει καθεμία και των τυχόν ελαφρυντικών ή επιβαρυντικών περιστάσεων καθεμιάς από τις επιχειρήσεις (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 45/69, *Boehringer* κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 461, σκέψη 55, και της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, *IAZ* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψεις 51 έως 53).
- 60 Από την προαναφερθείσα νομολογία προκύπτει ότι, ανεξαρτήτως της μεθόδου που αναφέρεται στο εξής στις κατευθυντήριες γραμμές, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν, εν πάση περιπτώσει, να αξιώνουν τον καθορισμό του τελικού ποσού του προστίμου βάσει ποσοστού επί τοις εκατό του κύκλου εργασιών τους στην οικεία αγορά.
- 61 Από τις προηγηθείσες σκέψεις προκύπτει ότι ο λόγος που αντλείται από την προσβολή των αρχών της μη αναδρομικότητας των ποινών και της ασφαλείας δικαίου πρέπει να απορριφθεί.

— Επί της προσβολής της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

- 62 Πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι το δικαίωμα επικλήσεως της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης καλύπτει κάθε ιδιότη που βρίσκεται σε μια κατάσταση από την οποία προκύπτει ότι το κοινοτικό όργανο του δημούρησε βάσιμες προσδοκίες (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 11ης Μαρτίου 1987, 265/85, Van den Bergh en Jurgens και Van Dijk Food Products κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 1155, σκέψη 44, και της 26ης Ιουνίου 1990, C-152/88, Sofrimport κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-2477, σκέψη 26). Εξάλλου, ουδείς μπορεί να επικαλεστεί παραβίαση της αρχής αυτής σε περίπτωση απουσίας σαφών διαβεβαιώσεων εκ μέρους του οργάνου (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Ιανουαρίου 2000, T-290/97, Mehibas Dorchtselaan κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-15, σκέψη 59, και την παρατιθέμενη νομολογία).
- 63 Εν προκειμένω, αρκεί να επισημανθεί ότι οι προσφεύγουσες δεν επικαλούνται καμία συμπεριφορά της διοικήσεως που τους δημούρησε την ελπίδα ότι θα εξακολουθήσει η προγενέστερη μέθοδος η οποία προβάλλεται ότι εφαρμοζόταν κατά πάγιο τρόπο από την Επιτροπή. Το μοναδικό επιχειρημά τους έγκειται στον ισχυρισμό της αναγκαιότητας εφαρμογής της προηγουμένης πρακτικής λήψεως αποφάσεων. Αποκλείεται όμως στις επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε διοικητική διαδικασία που μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή προστίμου να δημιουργηθεί δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς το γεγονός ότι η Επιτροπή θα διατηρήσει την προβαλλομένη προγενέστερη πρακτική λήψεως αποφάσεως σε θέματα υπολογισμού του ποσού των προστίμων.
- 64 Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί, δεύτερον, ότι, κατά πάγια νομολογία (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-395, σκέψη 33, και της 23ης Νοεμβρίου 2000, C-1/98 P, British Steel κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10349, σκέψη 52), οι επιχειρηματίες δεν δικαιολογούνται να τρέφουν προσδοκίες στη διατήρηση της υφισταμένης καταστάσεως που μπορεί να μεταβληθεί στο πλαίσιο ασκήσεως της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κοινοτικά όργανα.

- 65 Στον τομέα των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, προκύπτει σαφώς από τη νομολογία (βλ., μεταξύ άλλων, την προαναφερθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 109) ότι η αποτελεσματική εφαρμογή τους προϋποθέτει ότι η Επιτροπή μπορεί οποτεδήποτε να προσαρμόξει το ύψος των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής του ανταγωνισμού. Συνεπώς, το γεγονός ότι η Επιτροπή εφάρμοσε, στο παρελθόν, πρόστιμα ενός ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που αναφέρει ο κανονισμός 17.
- 66 Εξάλλου, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να επισημαίνει, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, τη δυνατότητα ενδεχόμενης μεταβολής της πολιτικής της όσον αφορά το γενικό ύψος των προστίμων, όταν η δυνατότητα αυτή εξαρτάται από γενικές εκτιμήσεις της πολιτικής ανταγωνισμού χωρίς άμεση σχέση με τις ιδιαίτερες περιστάσεις των επίδικων υποθέσεων (προαναφερθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 22).
- 67 Εφόσον η έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών, με τις οποίες η Επιτροπή θέσπισε νέα γενική μέθοδο για τον υπολογισμό του ποσού των προστίμων, είναι και προγενέστερη της κοινοποίησής των αιτιάσεων που απηύθυνε η Επιτροπή σε καθεμία από τις επιχειρήσεις μέλη του καρτέλ και ανεξάρτητη των ιδιαίτερων περιστάσεων της υποθέσεως, προκύπτει, κατά μείζονα λόγο, ότι οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προσάπτουν στην Επιτροπή ότι τις εφάρμοσε για να καθορίσει το ποσό του προστίμου, εκτός αν αποδείξουν, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει εν προκειμένω, ότι η διοίκηση τους δημιούργησε αντιθέτως βάσιμες προσδοκίες.
- 68 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αιτίαση που αντλείται από την προσβολή της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης πρέπει να απορριφθεί.

2. Επί της προσβολής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

- 69 Κατά πάγια νομολογία, προσβολή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως υπάρχει μόνον όταν παρόμοιες καταστάσεις αντιμετωπίζονται κατά τρόπο διαφορετικό ή διαφορετικές καταστάσεις αντιμετωπίζονται καθ' όμοιο τρόπο, εκτός εάν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-311/94, BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1129, σκέψη 309 και παρατιθέμενη νομολογία).
- 70 Στον τομέα καταστολής των παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, η τήρηση της αρχής αυτής προϋποθέτει, αναμφίβολα, ότι επιχειρήσεις που έχουν διαπράξει παραβάσεις της ίδιας φύσεως σε περιόδους που συμπίπτουν εκτίθενται στις ίδιες νόμιμες κυρώσεις, ανεξαρτήτως της κατ' ανάγκη τυχαίας ημερομηνίας κατά την οποία λαμβάνεται απόφαση σε βάρος τους. Στο μέτρο αυτό, η αρχή αυτή συνδέεται στενά με την αρχή της μη αναδρομικότητας των ποινών, δυνάμει της οποίας η κύρωση που επιβάλλεται σε επιχείρηση για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού πρέπει να αντιστοιχεί με την κύρωση που προβλεπόταν κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως.
- 71 Πάντως, εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν εγκύρως να επικαλούνται προσβολή της αρχής αυτής για τον λόγο και μόνον ότι η Επιτροπή εφάρμοσε τις κατευθυντήριες γραμμές για να προβεί στον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, αντί για τη μέθοδο που χρησιμοποιούνταν σε ορισμένες αποφάσεις που είναι προγενέστερες της ενάξεως ισχύος των κατευθυντηρίων γραμμών, όπως η απόφαση 97/624, μέθοδος που συνίστατο στον καθορισμό του τελικού ποσού του προστίμου καθορίζοντας ποσοστό επί τοις εκατό του κύκλου εργασιών που προέρχονταν από την πώληση του προϊόντος, το οποίο αποτέλεσε το αντικείμενο της παραβάσεως στην επίδικη γεωγραφική αγορά.
- 72 Πράγματι, όπως ήδη τονίστηκε, η μεταβολή που επέφερε η έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών σε σχέση με την υφιστάμενη διοικητική πρακτική της Επιτροπής δεν αποτελεί αλλοίωση του νομικού πλαισίου καθορισμού του ποσού των προστίμων που είναι δυνατόν να επιβληθούν, λόγω παραβάσεων των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, εφόσον το νομικό αυτό πλαίσιο καθορίζεται μόνο με τον κανονισμό 17. Σύμφωνα με τη θεσπισθείσα με τις κατευθυντήριες γραμμές μέθοδο, ο υπολογισμός του ποσού των προστίμων εξακολουθεί να γίνεται βάσει των δύο κριτηρίων που

μνημονεύονται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ήτοι της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβίασης, τηρουμένου συγχρόνως του ανωτάτου ορίου σε σχέση προς τον κύκλο εργασιών κάθε επιχειρήσεως το οποίο προβλέπει η ίδια αυτή διάταξη. Το γεγονός ότι οι κατευθυντήριες γραμμές θεσπίζουν νέα μέθοδο υπολογισμού, στην οποία απαριθμούνται τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να εκτιμηθεί η σοβαρότητα και η διάρκεια της παραβίασης, δεν τροποποιεί συνεπώς τα πρόστιμα στα οποία εκτίθεντο οι επιχειρήσεις ήδη πριν από την έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών.

73 Επομένως, το γεγονός ότι εφαρμόστηκε η μέθοδος που θεσπίζεται με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου της ADM δεν μπορεί να συνιστά δυσμενή μεταχείριση σε σχέση με τις επιχειρήσεις που διέπραξαν παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου αλλά οι οποίες, για λόγους που αφορούν την ημερομηνία ανακαλύψεως της παραβίασης ή για λόγους που χαρακτηρίζουν τη διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας που αφορά τις επιχειρήσεις αυτές, αποτέλεσαν το αντικείμενο καταδικαστικών αποφάσεων σε ημερομηνίες προγενέστερες της ενάρξεως ισχύος των κατευθυντηρίων γραμμών. Πράγματι, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, τα πρόστιμα στα οποία εκτίθεντο οι επιχειρήσεις κατά τη χρονική στιγμή διαπράξεως της παραβίασης παραμένουν εντός των ορίων που προβλέπονται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

74 Περαιτέρω, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η Επιτροπή εξέδωσε την Απόφασή της σε πολύ προγενέστερη ημερομηνία και δεν μπόρεσε να εφαρμόσει τις κατευθυντήριες γραμμές, από τη μνημονευθείσα στις σκέψεις 58 και 59 ανωτέρω νομολογία, η οποία είναι προγενέστερη της εκδόσεως των κατευθυντηρίων γραμμών, προκύπτει ότι οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προβάλλουν ότι δικαιούνται να καθοριστεί το ποσό του προστίμου βάσει του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τις πωλήσεις του προϊόντος που αποτέλεσε το αντικείμενο της παραβίασης στη θιγείσα αγορά, για τον λόγο και μόνον ότι το ποσό των προστίμων που επιβάλλονται σε επιχειρήσεις που διέπραξαν παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου είχε υπολογιστεί σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή.

75 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο λόγος που αντλείται από προσβολή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να απορριφθεί.

II — Επί της επιπτώσεως των ήδη επιβληθέντων σε άλλες χώρες προστίμων

- 76 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι καθόρισε το ποσό του προστίμου χωρίς να λάβει υπόψη τα πρόστιμα που είχαν ήδη επιβληθεί στην ADM Company σε άλλες χώρες λόγω των ίδιων γεγονότων. Προς στήριξη της αιτιάσεως αυτής, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι παραβιάστηκε η αρχή της απαγορεύσεως της σωρεύσεως των κυρώσεων και δεν ελήφθη υπόψη το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των ήδη επιβληθέντων προστίμων.

Επιχειρήματα των διαδίκων

1. Επί της αρχής της απαγορεύσεως της σωρεύσεως των κυρώσεων και της υποχρεώσεως της Επιτροπής να λαμβάνει υπόψη τις προηγουμένως επιβληθείσες κυρώσεις

- 77 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή, αρνούμενη να μειώσει από το ποσό του καθορισθέντος με την Απόφαση προστίμου το ποσό των προστίμων που είχαν ήδη επιβληθεί στην ADM Company στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά, παραβίασε την αρχή της απαγορεύσεως της σωρεύσεως των κυρώσεων για την ίδια παράβαση. Όπως προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Δεκεμβρίου 1972, 7/72, Boehringer κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 313), η Επιτροπή υποχρεούται να συνυπολογίσει κύρωση που επιβλήθηκε από τις αρχές τρίτου κράτους αν τα πραγματικά περιστατικά που έγιναν δεκτά από την Επιτροπή κατά της προσφεύγουσας επιχειρήσεως, αφενός, και από τις αρχές αυτές, αφετέρου, είναι τα ίδια. Τούτο συμβαίνει ακριβώς εν προκειμένω εφόσον, αντίθετα με την υπόθεση που κατέληξε στην προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, Boehringer κατά Επιτροπής, η σύμπραξη για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις από τις αμερικανικές και καναδικές αρχές ήταν η ίδια, εκ του αντικειμένου της, του εντοπισμού της και της διάρκειάς της, με αυτήν για την οποία επέβαλε κυρώσεις η Επιτροπή, η οποία εξάλλου στηρίχθηκε σε αποδεικτικά στοιχεία που συνέλεξαν οι αμερικανικές αρχές.

- 78 Συναφώς, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την εκτίμηση που περιλαμβάνεται στην Απόφαση, σύμφωνα με την οποία τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά έλαβαν υπόψη αποκλειστικά τα αντίθετα προς τον

ανταγωνισμό αποτελέσματα της συμπράξεως σύμφωνα με την κρίση των εν λόγω δικαιοδοτικών οργάνων (αιτιολογική σκέψη 311 της Αποφάσεως). Στις Ηνωμένες Πολιτείες, από την απόφαση που εκδόθηκε κατά της ADM Company στις 15 Οκτωβρίου 1996 προκύπτει αντιθέτως ότι η σύμπραξη για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις ήταν παγκόσμια και δημιουργούσε δυσχέρειες στο εμπόριο «στις Ηνωμένες Πολιτείες και αλλού». Περαιτέρω, το επιβληθέν πρόστιμο είναι ιδιαίτερο υψηλό λόγω της γεωγραφικής σημασίας της παραβάσεως. Όσον αφορά την ακολουθηθείσα στον Καναδά διαδικασία, το γεγονός ότι επρόκειτο για παγκόσμια σύμπραξη ελήφθη επίσης συγκεκριμένα υπόψη.

- 79 Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν υποθεθεί ότι ο ισχυρισμός της Επιτροπής είναι ακριβής, το γεγονός ότι άλλες αρχές έλαβαν υπόψη μόνον τα επιτόπια αποτελέσματα της παραβάσεως είναι αλυσιτελές για τους σκοπούς της εφαρμογής της αρχής της απαγορεύσεως της σωρευσεως των κυρώσεων. Πράγματι, σύμφωνα με την προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, Boehringer κατά Επιτροπής, το μόνο αποφασιστικό στοιχείο είναι, συναφώς, η τάνυση της επικριθείσας συμπεριφοράς. Η προσέγγιση αυτή επιβεβαιώνεται από την πρακτική της ίδιας της Επιτροπής η οποία, με απόφαση του 1983, είχε συνυπολογίσει στο ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε σε επιχειρήσεις που μετείχαν στη σύμπραξη το ποσό του ήδη καθορισθέντος από τις γερμανικές αρχές προστίμου, ενώ αποφάνθηκε μόνον επί των πτυχών της συμπράξεως αυτής εκτός Γερμανίας [βλ. την απόφαση 83/546/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 17ης Οκτωβρίου 1983, σχετικά με διαδικασία κατ' εφαρμογή του άρθρου [81] της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (IV/30.064 — Κύλινδροι ελάσεως από χυτοσίδηρο και χυτοχάλυβα) (EE L 317, σ. 1).

- 80 Η ύπαρξη αυτής της προγενέστερης πρακτικής της Επιτροπής αποδεικνύει εξάλλου ότι η Επιτροπή, αρνούμενη να λάβει υπόψη τα ήδη επιβληθέντα πρόστιμα στην ADM Company, όχι μόνον παραβίασε την αρχή της απαγορεύσεως της σωρευσεως των κυρώσεων, αλλά επίσης προσέβαλε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

- 81 Τέλος, οι προσφεύγουσες φρονούν ότι η Επιτροπή παραβίασε επίσης την αρχή της απαγορεύσεως της σωρευσεως των κυρώσεων λαμβάνοντας υπόψη τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών της ADM, στον οποίο περιλαμβάνεται ο κύκλος εργασιών που

πραγματοποιήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο οποίος είχε ήδη ληφθεί υπόψη από τις αμερικανικές, καναδικές και μεξικανικές αρχές για τον καθορισμό πολύ υψηλών προστίμων. Για να αποφευχθεί η επιβολή διπλής κυρώσεως, έπρεπε συνεπώς, σύμφωνα με τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή να λάβει υπόψη μόνον το μέρος του κύκλου εργασιών που προερχόταν από τις πωλήσεις της λυσίνης στον ΕΟΧ.

- 82 Η Επιτροπή εκθέτει κατ' ουσίαν ότι τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν από τις αρχές τρίτου κράτους αποτελούν κυρώσεις για τις παραβιάσεις του εθνικού τους δικαίου ανταγωνισμού και δεν είναι αρμόδιες για να επιβάλλουν κυρώσεις για τις παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού. Το γεγονός ότι διάφορες αρχές μπόρεσαν να ξετάσουν τα ίδια πραγματικά περιστατικά είναι αλυσιτελές, διότι το ίδιο γεγονός μπορεί να αποτελεί παράβαση σε πολλές έννομες τάξεις. Η πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής αφορά τα πρόστιμα που επιβάλλονται όχι από τις αρχές τρίτου κράτους, αλλά από τις αρχές των κρατών μελών και σκοπεύει ακριβώς στο να μην επιβάλλεται διπλή κύρωση στην ίδια την Κοινότητα σε μια αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά.

2. Επί του αποτρεπτικού αποτελέσματος των ήδη επιβληθέντων προστίμων

- 83 Οι προσφεύγουσες φρονούν ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη, κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου, το γεγονός ότι είχαν ήδη επιβληθεί σε τρίτες χώρες κυρώσεις στην ADM Company για καταβολή προστίμων και αποζημιώσεως ποσού που αρκούσε να την αποτρέψει από τη διάπραξη νέας παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού. Επομένως, είχαν επιβληθεί επαρκείς κυρώσεις στην ADM.
- 84 Η Επιτροπή αντιτάσσει ότι, όταν ασκεί την εξουσία της επιβολής προστίμων, λαμβάνει υπόψη την ανάγκη αποτρεπτικού αποτελέσματος σε σχέση με την κατάσταση εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Επιχείρηση που έχει μετάσχει σε παγκόσμια σύμπραξη δεν πρέπει να αναμένει επιεικέστερη συμπεριφορά απ' ό,τι η επιχείρηση που μετέχει σε σύμπραξη που περιορίζεται στην Ευρώπη. Ο σκοπός της αποτροπής επιχειρήσεων όπως η ADM δεν επιτυγχάνεται αν η Επιτροπή δεν επιβάλλει μεγάλα

πρόστιμα για κατάφωρες παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού για τον λόγο ότι έχουν ήδη επιβληθεί στον δράστη πρόστιμα για παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού τρίτων χωρών. Το δε επίπεδο της αποζημίωσης που απαιτείται στο πλαίσιο αγωγών δεν έχει σχέση με το κατάλληλο ύψος των διοικητικών κυρώσεων.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

1. Επί της παραβίασεως της αρχής της μη σωρεύσεως των κυρώσεων και της προβαλλομένης υποχρεώσεως της Επιτροπής να λαμβάνει υπόψη τις προηγουμένως επιβληθείσες κυρώσεις

85 Από τη νομολογία προκύπτει ότι η αρχή non bis in idem, η οποία διατυπώνεται και στο άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου αριθ. 7 της ΕΣΔΑ, αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, την τήρηση της οποίας εξασφαλίζει ο κοινοτικός δικαστής (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 5ης Μαΐου 1966, 18/65 και 35/65, Gutmann κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 261, και της 14ης Δεκεμβρίου 1972, Boehringer κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 3· απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999, T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-931, σκέψη 96, επιβεβαιωθείσα επί του σημείου αυτού με την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 59).

86 Στον τομέα του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, η αρχή αυτή απαγορεύει μια επιχείρηση να καταδικαστεί ή να διωχθεί εκ νέου για συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό για την οποία της είχε ήδη επιβληθεί κύρωση ή για την οποία είχε κριθεί ως μη έχουσα ευθύνη με προγενέστερη απόφαση της Επιτροπής η οποία δεν είναι πλέον δεκτική προσφυγής.

- 87 Εξάλλου, η νομολογία δέχεται τη δυνατότητα σωρεύσεως των κυρώσεων, μιας κοινοτικής και άλλης εθνικής, λόγω της υπέρξεως δύο παραλλήλων διαδικασιών, που εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς, των οποίων το επιτρεπτό προκύπτει από το ιδιάζον σύστημα κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών στον τομέα των συμπράξεων. Ωστόσο, η γενική απαίτηση επεικειάς συνεπάγεται ότι, καθορίζοντας το ύψος του προστίμου, η Επιτροπή υποχρεούται να λάβει υπόψη τις κυρώσεις οι οποίες έχουν επιβληθεί στην ίδια επιχείρηση για το ίδιο πραγματικό περιστατικό, όταν πρόκειται για κυρώσεις επιβαλλόμενες για παραβάσεις του δικαίου των συμπράξεων ενός κράτους μέλους και, κατά συνέπεια, διαπραχθείσες στο κοινοτικό έδαφος (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1969, 14/68, *Wilhelm* κ.λπ., Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 11, σκέψη 11, και της 14ης Δεκεμβρίου 1972, *Boehringer* κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 3· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-141/89, *Tréfileurope* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-791, σκέψη 191, και T-149/89, *Sotralentz* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1127, σκέψη 29).
- 88 Καθόσον οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι, επιβάλλοντάς τους πρόστιμο για τη συμμετοχή σε σύμπραξη για την οποία είχαν ήδη επιβληθεί κυρώσεις από τις αμερικανικές και καναδικές αρχές, η Επιτροπή προσέβαλε την αρχή *non bis in idem* σύμφωνα με την οποία δεν μπορεί να επιβληθεί δεύτερη κύρωση στο ίδιο πρόσωπο για την ίδια παράβαση, πρέπει να θεωρηθεί ότι η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή από το Πρωτοδικείο.
- 89 Συναφώς, αρκεί να υπομνησθεί ότι ο κοινοτικός δικαστής δέχθηκε ότι μια επιχείρηση μπορεί νομοτύπως να αποτελεί το αντικείμενο δύο παραλλήλων διαδικασιών για την ίδια παράβαση και συνεπώς επιβολής διπλής κυρώσεως, η μία από την αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους και η άλλη από κοινοτική αρχή. Αυτή η δυνατότητα σωρεύσεως των κυρώσεων δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι εν λόγω διαδικασίες εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις *Wilhelm* κ.λπ., σκέψη 11, *Tréfileurope* κατά Επιτροπής, σκέψη 191, και *Sotralentz* κατά Επιτροπής, σκέψη 29).
- 90 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αρχή *non bis in idem* δεν μπορεί, κατά μείζονα λόγο, να τύχει εφαρμογής στην προκειμένη περίπτωση, εφόσον οι κινηθείσες διαδικασίες και οι επιβληθείσες από την Επιτροπή κυρώσεις, αφενός, και από τις αμερικανικές και καναδικές αρχές, αφετέρου, δεν εξυπηρετούν, προδήλως, τους ίδιους σκοπούς. Αν

στην πρώτη περίπτωση, πρόκειται για τη διασφάλιση μη νοθευμένου ανταγωνισμού στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή στον ΕΟΧ, η επιδιωκόμενη προστασία αφορά, στη δεύτερη περίπτωση, την αμερικανική ή καναδική αγορά.

- 91 Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από το περιεχόμενο της απαγορεύσεως της σωρεύσεως των κυρώσεων, όπως διατυπώνεται στο άρθρο 5 του Πρωτοκόλλου αριθ. 7 της ΕΣΔΑ και εφαρμόζεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Από τη διατύπωση του εν λόγω άρθρου προκύπτει ότι η αρχή αυτή έχει μόνον ως αποτέλεσμα ότι κανένας δεν μπορεί να διωχθεί ή καταδικαστεί ποινικά από δικαστήριο κράτους για παράβαση για την οποία ήδη αθωώθηκε ή καταδικάστηκε στο ίδιο αυτό κράτος. Αντιθέτως, η αρχή non bis in idem δεν απαγορεύει ένα πρόσωπο να ενάγεται ή να καταδικάζεται ποινικώς πέραν της μιας φοράς για το ίδιο γεγονός σε δύο διαφορετικά κράτη, ή περισσότερα (βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Krombach κατά Γαλλίας της 29ης Φεβρουαρίου 2000, που δεν έχει δημοσιευθεί).
- 92 Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι δεν υφίσταται, επί του παρόντος, αρχή του δημοσίου διεθνούς δικαίου απαγορεύουσα σε αρχές ή δικαστήρια διαφορετικών κρατών να διώκουν ή καταδικάζουν ποινικώς ένα πρόσωπο για τα ίδια γεγονότα. Συνεπώς, τέτοια απαγόρευση μπορεί να προκύψει σήμερα μόνον από πολύ στενή διεθνή συνεργασία καταλήγουσα στην έκδοση κοινών κανόνων όπως αυτοί που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν της 14ης Ιουνίου 1985 μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα (ΕΕ 2000, L 239, σ. 19), που υπογράφηκε στις 19 Ιουνίου 1990 στο Σένγκεν (Λουξεμβούργο). Συναφώς, οι προσφεύγουσες δεν στηρίχθηκαν στην ύπαρξη συμβατικού κειμένου δεσμεύοντος την Κοινότητα και τρίτα κράτη όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες ή ο Καναδάς και προβλέποντος τέτοια απαγόρευση.
- 93 Παρατηρείται βέβαια ότι το άρθρο 50 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που θεσπίστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2000 στη Νίκαια (ΕΕ 2000, C 364, σ. 1), προβλέπει ότι κανείς δεν δώκεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικαστεί εντός της Ένωσης με οριστική από-

φαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με το νόμο. Επιβάλλεται πάντως η διαπίστωση ότι, ανεξαρτήτως του ζητήματος αν το προαναφερθέν κείμενο έχει ή δεν έχει δεσμευτική νομική ισχύ, το κείμενο αυτό σκοπεί να εφαρμόζεται μόνο στο έδαφος της Ενώσεως και περιορίζει ρητώς το περιεχόμενο του καθοριζομένου στο άρθρο 50 δικαιώματος στις περιπτώσεις που η επίδικη αθωωτική ή καταδικαστική απόφαση εκδόθηκε εντός του εδάφους αυτού.

- 94 Επομένως, στο μέτρο που οι προσφεύγουσες προβάλλουν προσβολή της αρχής *non bis in idem* για τον λόγο ότι η επίδικη σύμβαση αποτέλεσε επίσης το αντικείμενο επιβολής κυρώσεων εκτός του κοινοτικού εδάφους ή ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη στην απόφαση τον συνολικό κύκλο εργασιών της ADM στον οποία περιλαμβάνεται ο κύκλος εργασιών που πραγματοποίησε η ADM Company στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά, ο οποίος ήδη είχε ληφθεί υπόψη από τις αμερικανικές και καναδικές αρχές για τον καθορισμό των προστίμων, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.
- 95 Καθόσον οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή, αρνούμενη να συνυπολογίσει στο καθορισθέν με την απόφαση πρόστιμο το ποσό των προστίμων που είχαν ήδη επιβληθεί στην ADM Company στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά ή λαμβάνοντας υπόψη στην Απόφαση τον συνολικό κύκλο εργασιών της ADM, δεν έλαβε υπόψη την προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, *Boehringer* κατά Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή υποχρεούται να συνυπολογίσει κύρωση που επιβλήθηκε από τις αρχές τρίτου κράτους αν τα πραγματικά περιστατικά που έγιναν δεκτά από την Επιτροπή κατά της προσφεύγουσας επιχειρήσεως, αφενός, και από τις αρχές αυτές, αφετέρου, είναι τα ίδια, πρέπει να θεωρηθεί ότι ούτε η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή από το Πρωτοδικείο.
- 96 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, με την προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, *Boehringer* κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο επισήμανε (σκέψη 3) ότι:

«[...] όσον αφορά το ζήτημα αν η Επιτροπή υποχρεούται επίσης να συνυπολογίσει κύρωση που επιβλήθηκε από τις αρχές τρίτου κράτους, δεν χρειάζεται να λυθεί,

παρά μόνον αν τα πραγματικά περιστατικά που έγιναν δεκτά από την Επιτροπή στην προκειμένη περίπτωση κατά της προσφεύγουσας, αφενός, και από τις αμερικανικές αρχές, αφετέρου, είναι τα ίδια».

- 97 Από την προαναφερθείσα σκέψη 3, οι προσφεύγουσες συνάγουν, a contrario, ότι η Επιτροπή υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη τις κυρώσεις που έχουν επιβληθεί από τις αμερικανικές και καναδικές αρχές στην ADM Company για τη συμμετοχή της στην παγκόσμια σύμπραξη για τη λυσίνη, η οποία είναι η ίδια, εκ του αντικειμένου της, του εντοπισμού της, της διάρκειάς της, όπως αυτή την οποία σκοπεύει η Επιτροπή με την απόφασή της επιβάλλοντάς τους πρόστιμο 47,3 εκατομμυρίων ευρώ.
- 98 Πρώτον, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, από τη διατύπωση της σκέψεως 3 της προαναφερθείσας απόφασεως της 14ης Δεκεμβρίου 1972, Boehringer κατά Επιτροπής, προκύπτει προφανώς ότι το Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε ως προς το αν η Επιτροπή υποχρεούται να συνυπολογίσει πρόστιμο που έχει επιβληθεί από τις αρχές τρίτου κράτους στην υποθετική περίπτωση που τα πραγματικά περιστατικά, που έγιναν δεκτά από το κοινοτικό αυτό όργανο και από τις εν λόγω αρχές κατά της επιχειρήσεως, είναι τα ίδια. Από την εν λόγω σκέψη προκύπτει ότι το Δικαστήριο έκρινε ότι η ταύτιση των επικρινομένων πραγματικών περιστατικών από την Επιτροπή και τις αρχές τρίτου κράτους αποτελεί προϋπόθεση για το προαναφερθέν ερώτημα.
- 99 Δεύτερον, πρέπει να τονιστεί ότι λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση που προκύπτει, αφενός, από τη στενή αλληλεξάρτηση των εθνικών αγορών των κρατών μελών και της κοινής αγοράς και, αφετέρου, του ιδιαιτέρου συστήματος κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ Κοινότητας και κρατών μελών σε θέματα συμπράξεων επί του ιδίου εδάφους, του εδάφους της κοινής αγοράς, το Δικαστήριο, έχοντας δεχθεί τη δυνατότητα διπλής διώξεως, λαμβανομένης υπόψη της συνακόλουθης ενδεχομένης επιβολής διπλής κυρώσεως, έκρινε αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη η πρώτη καταδικαστική απόφαση σύμφωνα με την απαίτηση επιείκειας (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Wilhelm κ.λπ., σκέψη 11, και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mayras στην προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, Boehringer κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 319).

- 100 Η κατάσταση αυτή όμως δεν συντρέχει προδήλως στην παρούσα υπόθεση και, συνεπώς, εφόσον δεν προβάλλεται ρητή συμβατική διάταξη προβλέπουσα την υποχρέωση της Επιτροπής, κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου, να λαμβάνει υπόψη τις κυρώσεις που έχουν ήδη επιβληθεί στην ίδια επιχείρηση για το ίδιο γεγονός από αρχές ή δικαστήρια τρίτου κράτους, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες ή ο Καναδάς, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν νομοτύπως να προσάπτουν στην Επιτροπή ότι παραβίασε, εν προκειμένω, αυτή την προβαλλομένη υποχρέωση.
- 101 Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν υποθεθεί ότι μπορεί να συναχθεί, a contrario, από την προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, Boehringer κατά Επιτροπής, ότι η Επιτροπή υποχρεούται να συνυπολογίζει κύρωση που επιβλήθηκε από τις αρχές τρίτου κράτους στην υποθετική περίπτωση όπου τα πραγματικά περιστατικά που έγιναν δεκτά κατά της επίδικης επιχείρησης από το θεσμικό αυτό όργανο και από τις εν λόγω αρχές είναι τα ίδια, η απόδειξη της ταυτότητας αυτής, που εναπόκειται στις προσφεύγουσες (προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, Boehringer κατά Επιτροπής, σκέψη 5), δεν προσκομίστηκε εν προκειμένω.
- 102 Όσον αφορά την καταδίκη της ADM Company στις Ηνωμένες Πολιτείες, από την απόφαση που εκδόθηκε στις 15 Οκτωβρίου 1996 από το United States District Court, κατόπιν συμφωνίας που συνάφθηκε με το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, η επιχείρηση αυτή καταδικάστηκε, αφενός, σε πρόστιμο 70 εκατομμυρίων USD για τη συμμετοχή της στη σύμπραξη για τη λυσίνη και, αφετέρου, σε πρόστιμο 30 εκατομμυρίων USD για τη συμμετοχή της σε σύμπραξη για το κιτρικό οξύ. Από τα έγγραφα που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες προκύπτει ότι στην ADM Company επιβλήθηκε επίσης πρόστιμο στον Καναδά, ύψους 16 εκατομμυρίων καναδικών δολαρίων, για τη συμμετοχή της σε δύο συμπράξεις σχετικά με τη λυσίνη και το κιτρικό οξύ. Συνεπώς, προκύπτει ότι η επιβολή κυρώσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά σκοπούσε ευρύτερο σύνολο συμφωνιών και συμφωνηθεισών πρακτικών. Συγκεκριμένα, πρέπει να σημειωθεί ότι, για να εκτιμηθεί το ύψος του προστίμου, το αμερικανικό δικαστήριο έλαβε υπόψη το μέγεθος των εμπορικών συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν «συγχρόνως στην αγορά της λυσίνης και στην αγορά του κιτρικού οξέος» (σκέψη 7 της αποφάσεως).
- 103 Ακόμη και αν υποθεθεί ότι η επιβολή κυρώσεως που αφορά τη σύμπραξη για τη λυσίνη μπορεί να θεωρηθεί ως διαφορετική από την επιβολή κυρώσεως σχετικά με τη σύμπραξη για το κιτρικό οξύ, τονίζεται ότι, μολονότι η εκδοθείσα στις Ηνωμένες

Πολιτείες απόφαση αναφέρει το γεγονός ότι η σύμπραξη για τη λυσίνη είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό της παραγωγής και την αύξηση των τιμών της λυσίνης «στις Ηνωμένες Πολιτείες και αλλού», ουδόλως αποδείχθηκε ότι η επιβληθείσα στις Ηνωμένες Πολιτείες κύρωση σκοπούσε τις εφαρμογές ή τα αποτελέσματα της σύμπράξεως πλην αυτών που επήλθαν στη χώρα αυτή (βλ., συναφώς, την προαναφερθείσα απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, Boehringer κατά Επιτροπής, σκέψη 6), και συγκεκριμένα στον ΕΟΧ, πράγμα το οποίο, κατά τα λοιπά, θα είχε προδήλως σφετεριστεί την εδαφική αρμοδιότητα της Επιτροπής. Η τελευταία αυτή παρατήρηση ισχύει επίσης για την κύρωση που επιβλήθηκε στον Καναδά. Συναφώς, από τις συζητήσεις που έγιναν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση προκύπτει ότι τα πρόστιμα που επέβαλαν τα αμερικανικά και καναδικά δικαστήρια υπολογίστηκαν από τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η ADM Company στο έδαφος των δύο αυτών κρατών. Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι η Επιτροπή προέβη σε δική της έρευνα (αιτιολογικές σκέψεις 167 έως 175 της Αποφάσεως) και σε δική της εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων που της είχαν υποβληθεί (βλ., συναφώς, την προαναφερθείσα απόφαση Kromback κατά Γαλλίας).

- 104 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση των προσφευγουσών που αντλείται από το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν τήρησε τη φερομένη υποχρέωση συνυπολογισμού των κυρώσεων που είχαν επιβληθεί προγενέστερα από τις αρχές τρίτου κράτους καθώς και το επιχείρημα, που παρεμπιπτόντως προβάλλουν οι προσφεύγουσες, παραβίασεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον η αναφορά στην προγενέστερη πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής είναι, συναφώς, αλυσιτελής. Η πρακτική αυτή αφορά, πράγματι, καταστάσεις που δεν συγκρίνονται με την κατάσταση της ADM, πράγμα το οποίο δικαιολογεί τη μη ύπαρξη ίδιας μεταχειρίσεως.

2. Επί του αποτρεπτικού αποτελέσματος των ήδη επιβληθέντων προστίμων

- 105 Σύμφωνα με τη νομολογία, η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ ή του άρθρου 82 ΕΚ, συνιστά ένα από τα μέσα που έχουν δοθεί στην Επιτροπή, για να μπορεί να εκπληρώνει την αποστολή επιβλέψεως, που της έχει ανατεθεί από το κοινοτικό δίκαιο. Η αποστολή αυτή περιλαμβάνει, βεβαίως, το έργο της διώξεως και καταστολής των ατομικών παραβάσεων, περιλαμβάνει όμως, επίσης, και το καθήκον ασκήσεως μιας γενικής πολιτικής με στόχο την εφαρμογή στον τομέα του ανταγωνισμού των αρχών που

καθορίζονται στη Συνθήκη και τον προανατολισμό της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων προς αυτή την κατεύθυνση (προαναφερθείσα απόφαση *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 105).

- 106 Επομένως, η Επιτροπή έχει την εξουσία να αποφασίζει για το ύψος του ποσού των προστίμων προκειμένου να ενισχύσει το προληπτικό τους αποτέλεσμα όταν οι παραβάσεις συγκεκριμένου είδους εμφανίζονται σχετικώς συχνά, αν και το γεγονός ότι είναι παράνομες έχει αναγνωριστεί από την έναρξη της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού, λόγω του κέρδους που ορισμένες από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις αποκομίζουν από αυτές (προαναφερθείσα απόφαση *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 108).
- 107 Συναφώς, στο σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών, προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι είναι αναγκαίο στο πλαίσιο αξιολογήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως και της χρονικής στιγμής εκκινήσεως του προστίμου, «να καθορισθεί το ποσό του προστίμου σε ύψος που του εξασφαλίζει επαρκώς αποτρεπτικό χαρακτήρα».
- 108 Οι προσφεύγουσες δεν μπορούν εγκύρως να ισχυρίζονται ότι δεν υφίσταντο καμία αποτρεπτική συνέπεια ως προς αυτές για τον λόγο ότι η *ADM Company* είχε ήδη καταδικαστεί για τα ίδια γεγονότα από δικαστήριο τρίτων χωρών.
- 109 Πράγματι, επισημαίνεται, καταρχάς, ότι η επιχειρηματολογία αυτή των προσφευγουσών επαληθεύει στην πραγματικότητα την επιχειρηματολογία σχετικά με την προσβολή της αρχής της απαγορεύσεως της σωρεύσεως των κυρώσεων που απορρίφθηκε από το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 85 έως 104 ανωτέρω.
- 110 Στη συνέχεια, όπως προκύπτει από την προαναφερθείσα νομολογία, ο σκοπός της αποτροπής που δικαιούται να επιδιώκει η Επιτροπή κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου σκοπεί να διασφαλίσει την τήρηση εκ μέρους των επιχειρήσεων των κανόνων του ανταγωνισμού που καθορίζονται στη Συνθήκη για τη διεξαγωγή των

δραστηριοτήτων τους εντός της Κοινότητας ή του ΕΟΧ. Επομένως, ο αποτρεπτικός χαρακτήρας προστίμου που επιβάλλεται λόγω παραβίασεως των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού δεν μπορεί να καθορίζεται ούτε σε σχέση, μόνο, με την ιδιαίτερη κατάσταση της καταδικασθείσας επιχειρήσεως ούτε σε σχέση με το αν η επιχείρηση αυτή τήρησε τους κανόνες ανταγωνισμού που έχουν τεθεί σε τρίτα κράτη εκτός ΕΟΧ.

- 111 Στην παρούσα υπόθεση, η οποία αντιστοιχεί σε ένα είδος κλασικής παραβίασεως του δικαίου του ανταγωνισμού και σε συμπεριφορά, η παρανομία της οποίας επιβεβαιώθηκε από την Επιτροπή επανειλημμένως και από τις πρώτες της παρεμβάσεις στον τομέα αυτό, η Επιτροπή διέθετε εξάλλου τη διακριτική ευχέρεια να θεωρήσει αναγκαίο να καθορίσει το ποσό του προστίμου σε επαρκώς αποτρεπτικό ύψος εντός των ορίων που θέτει ο κανονισμός 17.
- 112 Συνεπώς, η αιτίαση των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη, κατά τον καθορισμό του προστίμου, το γεγονός ότι στην ADM είχαν ήδη επιβληθεί επαρκείς κυρώσεις για να την αποτρέψουν να προβεί σε νέες παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, πρέπει να απορριφθεί.

III — Επί της σοβαρότητας της παραβίασεως

Επί της φύσεως της παραβίασεως

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 113 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή παραβίασε τις κατευθυντήριες γραμμές χαρακτηρίζοντας την προσαπτομένη παράβαση ως «πολύ σοβαρή» και όχι ως «σοβαρή». Πράγματι, η σύμπραξη για τη λυσίνη δεν επέφερε στεγανοποίηση των

εθνικών αγορών, και συνεπώς δεν έθιξε την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, εφόσον οι τιμές είχαν καθοριστεί για όλη την Ευρώπη και δεν υπήρχε καμία κατά-
 τμηση των εθνικών αγορών μεταξύ των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων.

- 114 Από την κατά γράμμα ερμηνεία του σημείου 1 Α, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, που καθορίζει την έννοια της πολύ σοβαρής παραβάσεως, προκύπτει ότι ο χαρακτηρισμός αυτός εξαρτάται από την προϋπόθεση η προσαπτομένη παράβαση να έθιξε, κατά πολύ σοβαρό τρόπο, την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τη διατύπωση αυτή, «πρόκειται κατά βάση για οριζόντιους περιορισμούς, π.χ. συνασπισμούς επιχειρήσεων με σκοπό τον έλεγχο των τιμών ή τον επιμερισμό των αγορών βάσει ποσοστώσεων, ή για άλλου είδους πρακτικές οι οποίες πλήττουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς [...]». Αν η προϋπόθεση επιδράσεως στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς δεν απαιτούνταν για τα καρέλ τιμών ή για τον επιμερισμό των αγορών βάσει ποσοστώσεων, η χρησιμοποίηση του όρου «άλλες» θα είχε παραλειφθεί.

- 115 Εξάλλου, ο χαρακτηρισμός αυτός δεν συνάδει προς την πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής στον τομέα αυτόν. Έτσι, οι αποφάσεις που αναφέρονται στην αιτιολογική σκέψη 258 της Αποφάσεως για να καταδειχθεί ο προδήλως πολύ σοβαρός χαρακτήρας της διαπραχθείσας παραβάσεως αφορούν όλες συμπράξεις που συνεπάγονται στεγανοποίηση των εθνικών αγορών. Αντιθέτως, στις οριζόντιες συμφωνίες που δεν συνεπάγονται τέτοιες στεγανοποιήσεις επιβάλλονται λιγότερο αυστηρές κυρώσεις, όπως αποδεικνύουν η απόφαση 1999/210/ΕΚ της Επιτροπής, της 14ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81] της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/F-3/33.708 — British Sugar plc, υπόθεση IV/F-3/33.709 — Tate & Lyle plc, υπόθεση IV/F-3/33.710 — Napier Brown & Company Ltd, υπόθεση IV/F-3/33.711 — James Budgett Sugars Ltd) (ΕΕ 1999, L 76, σ. 1), η απόφαση 1999/271/ΕΚ της Επιτροπής, της 9ης Δεκεμβρίου 1998, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81] της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/34.466 — Ελληνικά Πορθημεία) (ΕΕ 1999, L 109, σ. 24), και η απόφαση 98/247/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 21ης Ιανουαρίου 1998, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (υπόθεση IV/35.814 — Προσαύξηση της τιμής του κράματος) (ΕΕ L 100, σ. 55), σχετικά με συμπράξεις τιμών οι οποίες, εφόσον δεν υπήρχε στεγανοποίηση των αγορών, χαρακτηρίστηκαν μόνον ως «σοβαρές» παραβάσεις. Η διαφοροποίηση αυτή, που συνήθως εφαρμόζεται από την Επιτροπή, συνάδει προς την απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Ιουλίου 2000, T-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. II-2707), όπου κρίθηκε ότι παράβαση που αποβλέπει στη στεγανοποίηση

αγοράς «είναι, εκ της φύσεώς της, ιδιαίτερα βαριά». Επομένως, οι προσφεύγουσες συνάγουν ότι, απομακρυνόμενη από τη συνήθη πρακτική της στον τομέα, η Επιτροπή προσέβαλε επίσης την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

116 Η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο της επιχειρηματολογίας των προσφευγουσών.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

117 Κατά πάγια νομολογία, η εκτίμηση της βαρύτητας της παραβάσεως, προς τον σκοπό του καθορισμού του ύψους του προστίμου, πρέπει να γίνεται λαμβανομένης υπόψη ιδίως της φύσεως των περιορισμών που επιβάλλονται στον ανταγωνισμό (απόφαση του Πρωτοδικείου της 22ας Οκτωβρίου 1997, T-213/95 και T-18/96, SCK και FNK κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1739, σκέψη 246, και παρατεθείσα νομολογία).

118 Εφόσον εν προκειμένω η σύμπραξη συνίστατο ιδίως στον καθορισμό των στόχων τιμών της λυσίνης στον ΕΟΧ και στον καθορισμό των ποσοτώσεων πωλήσεως για την αγορά αυτή, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα πρώτα παραδείγματα συμπράξεως που δίνει το άρθρο 81, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', ΕΚ, που έχουν ρητώς κριθεί ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, είναι ακριβώς αυτές οι οποίες συνίστανται:

«α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής,

β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διαθέσεως, της τεχνολογικής αναπτύξεως ή των επενδύσεων,

[...]».

- 119 Για τον λόγο αυτό οι παραβάσεις αυτού του είδους, ιδίως όταν πρόκειται για οριζόντιες συμπράξεις, χαρακτηρίζονται από τη νομολογία ως «ιδιαιτέρα σοβαρές» (προαναφερθείσα απόφαση Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, σκέψη 75) ή ως «κατάφωρες παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού» (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-148/89, Tréfilunion κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1063, σκέψη 109· απόφαση BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψεις 303 και 338).
- 120 Συγκεκριμένα, ο καθορισμός τιμής, έστω απλώς ενδεικτικής, επηρεάζει τον ανταγωνισμό, λόγω του ότι επιτρέπει σε όσους συμμετέχουν στη σύμπραξη να προβλέπουν, με εύλογη βεβαιότητα, ποια πολιτική τιμών θα ακολουθήσουν οι ανταγωνιστές τους (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Οκτωβρίου 1972, 8/72, Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 223, σκέψη 21). Γενικότερα, τέτοιου είδους συμπράξεις συνεπάγονται ευθεία παρέμβαση στις ουσιώδεις παραμέτρους του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά (προαναφερθείσα απόφαση Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, σκέψη 675). Πράγματι, εκφράζοντας κοινή βούληση να εφαρμόσουν ένα ορισμένο επίπεδο τιμών στα προϊόντα τους, οι ενδιαφερόμενοι παραγωγοί δεν καθόρισαν αυτοτελώς την πολιτική τους στην αγορά, αντιστρατεύμενοι έτσι την αντίληψη που εμπεριέχεται στις περί ανταγωνισμού διατάξεις της Συνθήκης (προαναφερθείσα απόφαση BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, σκέψη 192).
- 121 Ενόψει των στοιχείων αυτών πρέπει να γίνουν αντιληπτές οι διατάξεις του σημείου 1 Α, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, με τίτλο «Πολύ σοβαρές παραβάσεις», για τις οποίες προβλέπεται ότι το πρόστιμο που είναι δυνατόν να επιβληθεί βάσει της σοβαρότητας της παραβάσεως ανέρχεται «πέραν των 20 εκατομμυρίων [ευρώ]».
- 122 Για τις παραβάσεις αυτές, αναφέρεται πράγματι ότι «πρόκειται κατά βάση για οριζόντιους περιορισμούς, π.χ. συνασπισμούς επιχειρήσεων με σκοπό τον έλεγχο των τιμών ή τον επιμερισμό των αγορών βάσει ποσοστώσεων, ή για άλλου είδους πρακτικές οι οποίες πλήττουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, όπως είναι εκείνες οι οποίες αποσκοπούν στην όρθωση εμποδίων μεταξύ των εθνικών

αγορών, ή για καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσεως εκ μέρους επιχειρήσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητα υπό καθεστώς οιοει μονοπωλίου [βλ. τις αποφάσεις 91/297/ΕΟΚ, 91/298/ΕΟΚ, 91/299/ΕΟΚ, 91/300/ΕΟΚ και 91/301/ΕΟΚ (Soda Ash), 94/815/ΕΚ (τσιμέντο), 94/601/ΕΚ (χαρτόνι), 92/163/ΕΚ (Tetra Pak II) και 94/215/ΕΚΑΧ (δοκοί)]».

123 Αντίθετα προς ό,τι ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, η σύμπραξη στην οποία αποδείχθηκε προσηκόντως ότι μετείχαν και η οποία συνεπαγόταν, μεταξύ άλλων, τον καθορισμό στόχων τιμών δεν μπορεί να μη χαρακτηριστεί ως πολύ σοβαρή παράβαση για τον λόγο και μόνον ότι επρόκειτο για παγκόσμια σύμπραξη η οποία δεν προέβαινε σε στεγανοποίηση των εθνικών αγορών εντός της κοινής αγοράς.

124 Αφενός, από την κατά γράμμα ερμηνεία της προαναφερθείσας διατάξεως των κατευθυντηρίων γραμμών δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο χαρακτηρισμός πολύ σοβαρής παραβάσεως εξαρτάται από την προϋπόθεση η επιδιωκόμενη πρακτική να προέβη σε στεγανοποίηση των αγορών. Επομένως, αντιθέτως, οι οριζόντιες συμπράξεις σχετικά με καρτέλ τιμών κατανομής των αγορών βάσει ποσοστώσεων θεωρείται ότι θίγουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και ο χαρακτηρισμός αυτός μπορεί, εξάλλου, να γίνει δεκτός ως προς άλλες πρακτικές που μπορεί να έχουν τέτοιο αποτέλεσμα όπως, παραδείγματος χάρι, οι πρακτικές που σκοπούν σε στεγανοποίηση των αγορών. Το γεγονός ότι η στεγανοποίηση αυτή δεν είναι προϋπόθεση sine qua non για να θεωρηθεί ως πολύ σοβαρή μια παράβαση προκύπτει εξάλλου και από το ότι η διάταξη αυτή χαρακτηρίζει ως πολύ σοβαρές παραβάσεις τις κατάφωρες καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσεως εκ μέρους επιχειρήσεων που βρίσκονται σε κατάσταση οιοει μονοπωλίου, πρακτικές που δεν σκοπούν περαιτέρω, οπωσδήποτε, σε στεγανοποίηση των αγορών.

125 Αφετέρου, πιο συστηματική ερμηνεία των κρισίων για την υπόθεση διατάξεων οδηγεί επίσης στο ίδιο συμπέρασμα. Πράγματι, όπως αναφέρθηκε, δύο από τις πρακτικές που αποτέλεσαν το αντικείμενο της συμπράξεως απαγορεύονται ρητώς από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, διότι συνεπάγονται εγγενείς περιορισμούς στον ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς. Όπως προκύπτει από το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', ΕΚ, ένας από τους θεμελιώδεις σκοπούς της Κοινότητας είναι η θέση σε λειτουργία «ενός καθεστώτος που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά». Αντίθετα προς ό,τι ισχυρίζονται προφανώς οι προσφεύγουσες, ο γενικός σκοπός που αφορά «την εύρυθμη λειτουργία της εσωτε-

ρικής αγοράς» την οποία προβάλλεται ότι θίγουν οι πρακτικές αυτές, δυνάμει του σημείου 1 Α, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, αναφέρεται συνελπώς στην αναγκαιότητα διασφάλισης όχι μόνον της μη στεγανοποίησης των εθνικών αγορών, αλλά και της διατηρήσεως ενός ανόθευτου ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.

- 126 Ενόψει των σκέψεων αυτών, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση των προσφευγουσών ότι η διαπραχθείσα παράβαση δεν αποτελεί, εκ της φύσεώς της, πολύ σοβαρή παράβαση.
- 127 Όσον αφορά την αιτίαση που αντλείται από την προσβολή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι ο χαρακτηρισμός ως «πολύ σοβαρής» παραβάσεως που έκανε δεκτή εν προκειμένω η Επιτροπή δεν συνάδει με την πρακτική της λήψεως αποφάσεων στον τομέα αυτό, εφόσον ο εν λόγω χαρακτηρισμός έχει γίνει δεκτός μόνο σε περιπτώσεις συμπτύξεων που συνεπάγονται στεγανοποίηση των εθνικών αγορών.
- 128 Από τις αναφερθείσες στις σκέψεις 117 έως 125 ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι η επιχειρηματολογία αυτή είναι, εν πάση περιπτώσει, αλυσιτελής, εφόσον ο επίδικος χαρακτηρισμός δεν εξαρτάται από την ύπαρξη στεγανοποιήσεως των εθνικών αγορών.
- 129 Υπενθυμίζεται ότι εναπόκειται στην Επιτροπή, στο πλαίσιο της εξουσίας της εκτιμήσεως και ενόψει των στοιχείων που περιλαμβάνονται στο σημείο 1 Α, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, να καθορίζει αν βάσει των ιδιαίτερων πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως που καλείται να εξετάσει μπορεί να γίνει δεκτός ο χαρακτηρισμός της πολύ σοβαρής παραβάσεως.

- 130 Περαιτέρω, από την πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής προκύπτει ότι ο χαρακτηρισμός αυτός δεν αναφέρεται αποκλειστικά, όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, σε περιπτώσεις συμπράξεων που συνεπάγονται στεγανοποίηση των εθνικών αγορών.
- 131 Ο χαρακτηρισμός της «πολύ σοβαρής» παραβάσεως έγινε, πράγματι, δεκτός από την Επιτροπή σε κατάσταση περιορισμού του ανταγωνισμού που δεν συνεπάγεται καμία στεγανοποίηση των εθνικών αγορών και τούτο στην απόφασή της 1999/243/ΕΚ, της 16ης Σεπτεμβρίου 1998, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/35.134 — Συμφωνία διατλαντικής ναυτιλιακής διάσκεψης) (ΕΕ 1999, L 95, σ. 1). Έτσι, η Επιτροπή χαρακτήρισε ως παράβαση του άρθρου 82 ΕΚ, θεωρηθείσα ως «πολύ σοβαρή» (αιτιολογική σκέψη 593 της Αποφάσεως 1999/243) λαμβανομένων υπόψη των κρισίων για την υπόθεση διατάξεων των κατευθυντηρίων γραμμών, τα μέτρα που είχαν ληφθεί από τις επιχειρήσεις για την εξάλειψη του ανταγωνισμού στον τομέα των γραμμών θαλασσιών μεταφορών και για να θίξουν έτσι τη δομή της αγοράς.
- 132 Περαιτέρω, υπενθυμίζεται ότι η σύμπραξη στην οποία μετείχε η ADM συνεπαγόταν, πλην του καθορισμού των αποκαλούμενων στόχων τιμών, περιορισμούς που συνίσταντο στον καθορισμό ποσοτώσεων πωλήσεως και θέσπιση συστήματος ανταλλαγών πληροφοριών επί των ποσοτήτων πωλήσεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, η κατάσταση των προσφευγουσών δεν μπορεί να θεωρηθεί συγκρίσιμη με την κατάσταση των ενδιαφερομένων από τις αποφάσεις της Επιτροπής επιχειρήσεων, που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 115 ανωτέρω, οι οποίες αφορούσαν αποκλειστικά αθέμιτες συμπράξεις σε θέματα τιμών.
- 133 Επομένως, η αιτίαση που αντλείται από την προσβολή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί της συγκεκριμένης επιπτώσεως της συμπράξεως στην αγορά

- 134 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, στο πλαίσιο αξιολόγησης της σοβαρότητας της παραβάσεως, η Επιτροπή προέβη σε εσφαλμένη εκτίμηση της συγκεκριμένης επιπτώσεως της συμπράξεως στην αγορά.
- 135 Η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών υποδιαιρείται σε πέντε αιτιάσεις οι οποίες, αν και διακρίνονται, περιλαμβάνουν κοινά επιχειρήματα.

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 136 Πρώτον, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι δεν απέδειξε όπως υποχρεούνταν ότι η σύμπραξη είχε συγκεκριμένη επίπτωση στην αγορά, αλλά χρησιμοποίησε απλά τεκμήρια. Έτσι, η Επιτροπή ανέμιξε τη δυνατότητα υποθέσεως της υπάρξεως μιας συμπράξεως, χωρίς να αποδείξει τα περιοριστικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματά της, λόγω του αντιθέτου προς τον ανταγωνισμό, αντικείμενου της και τη λυσιτέλεια της εκτιμήσεως των αποτελεσμάτων της παραβάσεως όταν λαμβάνεται υπόψη για να αξιολογηθεί η σοβαρότητά της. Πράγματι, τα στοιχεία που προβάλλονται στην Απόφαση αφορούν τα φαινόμενα που παρατηρήθηκαν στην αγορά αλλά όχι την κατάσταση που θα είχε δημιουργηθεί ελλείψει συμπράξεως. Η μόνη οικονομική ανάλυση που προσκομίστηκε συναφώς, δηλαδή η έκθεση του καθηγητή Coppo, είναι αλυσιτελής στο μέτρο που αφορά την αγορά των Ηνωμένων Πολιτειών και δεν κοινοποιήθηκε στην ADM κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.
- 137 Δεύτερον, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τη θετική συνέπεια της εισόδου της ADM στην αγορά από το 1992, γεγονός το οποίο διπλασίασε τη δυνατότητα παραγωγής και επέφερε πτώση των τιμών.

- 138 Τρίτον, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τις αντικειμενικές δεσμεύσεις που βαρύνουν τον καθορισμό τιμών, δηλαδή την ύπαρξη υποκατάστατων προϊόντων με βάση τη φυσική λυσίνη και τη δυνητική είσοδο νέων ανταγωνιστών στην επίδικη αγορά.
- 139 Τέταρτον, τα προβληθέντα αποδεικτικά στοιχεία αποτέλεσαν, εν πάση περιπτώσει, το αντικείμενο εσφαλμένης εκτιμήσεως. Οι διαπιστωθείσες διακυμάνσεις τιμών οφείλονται, πλην της περιπτώσεως δύο συγκεντρώσεων, σε άλλους παράγοντες (τιμές προϊόντων υποκαταστάσεως, εξέλιξη της παραγωγής των ζώων που είναι καταναλωτές λυσίνης, κ.λπ.). Οι αναγγελίες τιμών που έκανε η ADM δεν είχαν επίπτωση και οι τιμές που εφαρμόστηκαν ως προς τους πελάτες της είναι κατώτερες των αναγγελθεισών τιμών. Η ομοιότητα μεταξύ των μεριδίων αγοράς και των ποσοτώσεων που συμφωνήθηκαν είναι αμιγής σύμπτωση, εφόσον τα μερίδια αυτά είχαν εκφρασθεί σε απόλυτα μεγέθη. Οι δηλώσεις των συμμετεχόντων στη σύμπραξη περί επιτυχίας των συμφωνιών δεν ήταν σοβαρές, εφόσον ορισμένοι ανησυχούσαν αντιθέτως για τη μη τήρησή τους. Η επανάληψη των συσκέψεων δεν αποδεικνύει ότι η σύμπραξη είχε επίπτωση στην αγορά.
- 140 Πέμπτον, η Επιτροπή κακώς απέρριψε τις οικονομικές μελέτες που προσκόμισε η ADM, οι οποίες στηρίζονταν στο πρότυπο του ολιγοπωλίου του Cournot, και δεν απέδειξε ότι οι εφαρμοσθείσες από την ADM τιμές, οι οποίες δεν αντιστοιχούσαν στις συμφωνηθείσες τιμές, ήταν ανώτερες των τιμών που θα είχαν εφαρμοστεί στο πλαίσιο ενός μη συνεταιριστικού ολιγοπωλίου. Η Επιτροπή κακώς απέρριψε επίσης το επιχείρημα που αντλείται από το ότι η συμφωνία ανταλλαγής πληροφοριών είχε στην πραγματικότητα αποτέλεσμα υπέρ του ανταγωνισμού.
- 141 Η Επιτροπή απορρίπτει κάθε μία από τις αιτιάσεις αυτές για τους εκτεθέντες στην Απόφαση λόγους. Όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από το γεγονός ότι η άνοδος των τιμών οφειλόταν, πλην δύο συσκέψεων, σε άλλους παράγοντες, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι οι προσφεύγουσες επιδιώκουν στην πραγματικότητα να αμφισβητήσουν ένα σύνολο πραγματικών περιστατικών, που είχε ουσιαστικά δεχθεί η ADM, τα οποία τεκμηριώνουν τη διαπίστωση της παραβιάσεως, πράγμα το οποίο δικαιολογεί το αίτημα της Επιτροπής περί αυξησεως του ποσού του προστίμου.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 142 Κατ' αρχάς, τονίζεται ότι, στην Απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 228 έως 230), η Επιτροπή κατέληξε ότι υφίστανται συμφωνίες που εμπίπτουν στο άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ διαπιστώνοντας ότι, προκειμένου για συμφωνίες καθορισμού των τιμών, θεσπίσεως ποσοστάσεων πωλήσεως και θεσπίσεως συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών, οι συμφωνίες αυτές επιδιώκουν αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο. Συνεπώς, για τους σκοπούς της εκτιμήσεως αυτής, η Επιτροπή δεν προέβη στη συνέχεια σε εξέταση των περιοριστικών για τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων των συμφωνιών αυτών, όπως δικαιούνταν (βλ., παραδείγματος χάρη, απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Participazioni, Συλλογή 1999, σ. I-4125, σκέψη 99).
- 143 Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως, η Επιτροπή στηρίχθηκε παρ' όλ' αυτά στο γεγονός ότι η παράβαση είχε, κατά την άποψή της, συγκεκριμένη επίπτωση στην αγορά της λυσίνης στον ΕΟΧ (αιτιολογικές σκέψεις 261 έως 296 της Αποφάσεως), καθώς και το ότι πρέπει στο εξής να στηριχθεί στις επιπτώσεις αυτές, σύμφωνα με το σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών, όταν προκύπτει ότι οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να υπολογισθούν.
- 144 Η Επιτροπή έκρινε έτσι, στην αιτιολογική σκέψη 261 της Αποφάσεως, «ότι η εν λόγω παράβαση, που διαπράχθηκε από τις επιχειρήσεις οι οποίες στην πράξη ήταν οι μόνοι παραγωγοί λυσίνης στον κόσμο, είχε ως αποτέλεσμα να αυξήσει τις τιμές σε ανώτερο επίπεδο από εκείνο που θα είχαν σε άλλη περίπτωση και να περιορίσει τους όγκους των πωλήσεων και κατά συνέπεια είχε συγκεκριμένες επιπτώσεις στην αγορά λυσίνης στον ΕΟΧ».
- 145 Όσον αφορά τις προβαλλόμενες επιπτώσεις της συμπράξεως στις ποσότητες πωλήσεων, η Επιτροπή διαπίστωσε (αιτιολογική σκέψη 267 της Αποφάσεως), βάσει πίνακα που δείχνει τα παγκόσμια μερίδια αγοράς των παραγωγών το 1994, ότι τα μερίδια που είχαν πράγματι επιτευχθεί ήσαν στην πράξη ταυτόσημα με τα μερίδια που είχαν κατανεμηθεί μεταξύ τους στο πλαίσιο των συμφωνιών τους για τις

ποσότητες. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι πρόκειται για απλή σύμπτωση για τον λόγο ότι οι συμφωνίες αφορούσαν ποσοστώσεις παραγωγής εκφρασμένες σε όγκους και τονίζουν ότι το σύνολο των πωλήσεων της ADM το 1994 υπερέβαινε τον όγκο που της είχε χορηγηθεί.

- 146 Βάσει της επιχειρηματολογίας αυτής δεν μπορεί να αντικρουστεί η απόδειξη που προσκόμισε η Επιτροπή ότι οι χορηγηθείσες ποσοστώσεις είχαν τηρηθεί, απόδειξη που ενισχύεται σαφώς στην αιτιολογική σκέψη 269 της Αποφάσεως από το γεγονός ότι, κατά τη συνάντηση της 18ης Ιανουαρίου 1995 στην Ατλάντα, οι παραγωγοί κατέληξαν στο ότι η διαφορά μεταξύ της χορηγηθείσας ποσοστώσεως σε κάθε επιχείρηση και των πραγματικών πωλήσεων δεν ήταν υπερβολική και ότι κατά συνέπεια ήταν δυνατό να διατηρηθεί το επίπεδο των τιμών (βλ., επίσης, τις αιτιολογικές σκέψεις 153 έως 156 της Αποφάσεως).
- 147 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αποτέλεσμα του περιορισμού των ποσοτήτων πωλήσεων και της διατήσεως των μεριδίων της αγοράς που επέφερε η συμφωνία στις ποσότητες πρέπει να θεωρηθεί ότι αποδείχθηκε επαρκώς από νομικής απόψεως.
- 148 Παρ' όλ' αυτά, για να ελεγχθεί η εκτίμηση την οποία εξέφερε η Επιτροπή επί των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων της συμπράξεως στην αγορά, πρέπει κυρίως να εξεταστεί η εκτίμηση που εξέφερε επί των αποτελεσμάτων της συμπράξεως ως προς τις τιμές (βλ., συναφώς, τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-308/94, Cascades κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-925, σκέψη 173, και T-347/94, Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1751, σκέψη 225). Πράγματι, όπως τονίστηκε στις αποφάσεις αυτές όσον αφορά σύμπραξη με ανάλογο αντικείμενο, και όπως επιβεβαιώνουν οι δηλώσεις των παραγωγών κατά τη συνάντηση της 18ης Ιανουαρίου 1995, αθέμιτη συνεργασία για τα μερίδια αγοράς έχει ως σκοπό να διασφαλίσει την επιτυχία των εναρμονισμένων πρωτοβουλιών για τις τιμές.
- 149 Εν προκειμένω, όσον αφορά τη σύμπραξη για τις τιμές, η Επιτροπή έκρινε ότι η επίδικη παράβαση είχε ως αποτέλεσμα την άνοδο των τιμών σε επίπεδο υψηλότερο από αυτό που θα ανέμεναν σε διαφορετική περίπτωση (αιτιολογική σκέψη 261 της Αποφάσεως).

- 150 Όσον αφορά αυτό το αποτέλεσμα της αυξήσεως των τιμών, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τον καθορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως, πρέπει να λαμβάνεται, μεταξύ άλλων, το νομοθετικό και οικονομικό πλαίσιο της επιτιμώμενης συμπεριφοράς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψη 612, και της 17ης Ιουλίου 1997, C-219/95 P, *Ferriere Nord* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψη 38). Συναφώς, από τη νομολογία προκύπτει ότι, για να εκτιμηθούν οι συγκεκριμένες επιπτώσεις παραβάσεως στην αγορά, εναπόκειται στην Επιτροπή να αναφερθεί στον ανταγωνισμό που θα υφίστατο υπό συνήθεις συνθήκες ελλείψει της παραβάσεως (βλ., συναφώς, τις προαναφερθείσες αποφάσεις *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 619 και 620· *Mayr-Melnhof* κατά Επιτροπής, σκέψη 235, και *Thyssen Stahl* κατά Επιτροπής, σκέψη 645).
- 151 Επομένως, αφενός, στην περίπτωση συμπράξεων για τις τιμές πρέπει να διαπιστωθεί ότι οι συμφωνίες επέτρεψαν πράγματι στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να φθάσουν σε επίπεδο τιμών εμπορικών συναλλαγών ανώτερο αυτού που θα ίσχυε αν δεν υπήρχε η σύμπραξη.
- 152 Συνεπώς, αφετέρου, στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς της, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις αντικειμενικές συνθήκες της οικείας αγοράς, λαμβανομένου υπόψη του οικονομικού και ενδεχομένως νομοθετικού πλαισίου που ισχύει. Από τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου, που εκδόθηκαν σε απόφαση σχετικά με το καρτέλ του χαρτονιού, προκύπτει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ύπαρξη, ενδεχομένως, «αντικειμενικών οικονομικών παραγόντων» από τους οποίους προκύπτει ότι, στο πλαίσιο «της ελεύθερης λειτουργίας του ανταγωνισμού», το επίπεδο των τιμών δεν θα είχε εξελιχθεί κατά τον ίδιο τρόπο με το επίπεδο των εφαρμοσθεισών τιμών (προαναφερθείσες αποφάσεις *Cascades* κατά Επιτροπής, σκέψεις 183 και 184, και *Mayr-Melnhof* κατά Επιτροπής, σκέψεις 234 και 235).
- 153 Εν προκειμένω, από την Απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τέσσερα στοιχεία προς στήριξη του συμπεράσματός της ως προς την ύπαρξη του αποτελέσματος αυξήσεως των τιμών.

- 154 Πρώτον, η Επιτροπή επισήμανε ότι η είσοδος της ADM στην αγορά το 1991 επέφερε σημαντική μείωση των τιμών με πτώση 50 % κατά τη διάρκεια του θέρους του 1992 και ότι, κατόπιν των συμφωνιών που επήλθαν μεταξύ των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, οι τιμές της λυσίνης στην Ευρώπη αυξήθηκαν ουσιαστικά σε διάστημα έξι μηνών και ανήλθαν σε ποσοστό 80 % σε σχέση με τις τιμές των αρχών του 1991 (αιτιολογική σκέψη 262 της Αποφάσεως). Το στοιχείο αυτό, η λυσιτέλεια του οποίου είναι προφανής, δεν αμφισβητήθηκε στην πραγματικότητα. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, παρ' όλ' αυτά, στο πλαίσιο της δεύτερης αιτιάσεώς τους, ότι η είσοδος της ADM στην αγορά είχε θετικές επιπτώσεις. Όπως ορθώς ισχυρίζεται η Επιτροπή, οι θετικές επιπτώσεις που μπορούν να υπολογιστούν από την είσοδο του νέου αυτού ανταγωνιστή στην κλειστή αγορά της λυσίνης αναχαιτίστηκαν ακριβώς από τη σύμπραξη στην οποία μετείχε η ADM.
- 155 Δεύτερον, η Επιτροπή τόνισε την επελθούσα τον Ιούνιο του 1993 αύξηση των τιμών της λυσίνης, σε συνέχεια της μείωσης εκ μέρους από την ADM των τιμών της και συνάψεως νέας συμφωνίας τον Ιούνιο του ίδιου έτους μεταξύ των παραγωγών της λυσίνης (αιτιολογική σκέψη 263 της Αποφάσεως).
- 156 Τρίτον, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι συμφωνίες τιμών που συνήφθησαν μετά την καταστροφή της αμερικανικής εσοδείας σόγιας κατά τις πλημμύρες του Μισσισιπή το θέρος του 1993 (βλ. τη Συμφωνία του Παρισιού της 5ης Οκτωβρίου 1993, αιτιολογικές σκέψεις 112 επ. της Αποφάσεως) επέτρεψαν τη διατήρηση των τιμών σε σχετικά υψηλό επίπεδο (περίπου 5 γερμανικά μάρκα ανά κιλό) μέχρι τις αρχές του 1995, ενώ η παραγωγική ικανότητα είχε διπλασιαστεί και η ζήτηση δεν είχε αυξηθεί παρά περίπου κατά 60 % (αιτιολογική σκέψη 264 της Αποφάσεως).
- 157 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η εκτίμηση αυτή είναι εσφαλμένη στο μέτρο που η έλλειψη υποκαταστάτων της συνθετικής λυσίνης, οφειλόμενη στις πλημμύρες του Μισσισιπή, είχε αντιθέτως αποτέλεσμα αύξησης των τιμών.
- 158 Επί του σημείου αυτού, πρέπει να τονιστεί ότι η καταστροφή μεγάλου μέρους της αμερικανικής εσοδείας σόγιας, προϊόν προμηθείας φυσικής λυσίνης που υποκαθίσταται καθαυτή από τη συνθετική λυσίνη, επέφερε βεβαίως αύξηση των τιμών των

σιτηρών, στα οποία, για τις ζωοτροφές, προστίθεται ακριβώς η συνθετική λυσίνη, αλλά επίσης και τη διαμόρφωση αποθεμάτων πλεονάζουσας λυσίνης. Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, που πραγματοποιήθηκαν κατά τη συγκέντρωση της 5ης Οκτωβρίου 1993 στο Παρίσι, οι παραγωγοί εξέφρασαν τη μέριμνά τους για σημαντική μείωση των τιμών και συμφώνησαν να μειώσουν σχεδόν κατά το ήμισυ την προσφορά τους (αιτιολογική σκέψη 114 της Αποφάσεως). Από το στοιχείο αυτό, σε συνδυασμό με τη διαπίστωση διπλασιασμού της παραγωγικής ικανότητας μεταξύ 1993 και 1995 και της λιγότερο σημαντικής αυξήσεως της ζήτησεως, η Επιτροπή ορθώς συνήγαγε συνεπώς ότι το επίπεδο των τιμών ήταν τεχνητά υψηλό. Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών, η οποία αναφέρθηκε στη σκέψη 157 ανωτέρω.

159 Όσον αφορά το τέταρτο και τελευταίο στοιχείο που προβάλλεται στην Απόφαση, προκύπτει από το γεγονός ότι, σύμφωνα με την Επιτροπή, «είναι αδιανόητο το να συμφώνησαν επανειλημμένα τα μέρη να συναντηθούν σε διάφορες χώρες του κόσμου για να καθορίσουν τις τιμές σε μια τόσο μακροχρόνια περίοδο χωρίς αυτό να συνεπάγεται επιπτώσεις στην αγορά της λυσίνης» (αιτιολογική σκέψη 286). Όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ο ισχυρισμός αυτός στερείται αποδεικτικής ισχύος, διότι βασίζεται σε αμγείς συγκυρίες και όχι σε αντικειμενικούς οικονομικούς παράγοντες. Συνεπώς, πρέπει να απορριφθεί.

160 Παρατηρείται ότι οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν πραγματικά τη συσχέτιση που διαπίστωσε η Επιτροπή μεταξύ των πρωτοβουλιών τιμών και των τιμών που πράγματι εφαρμόστηκαν στην αγορά από τα μέρη του καρτέλ (αιτιολογικές σκέψεις 262 έως 264 της Αποφάσεως). Οι προσφεύγουσες επιχειρηματολογούν μόνον ως προς το γεγονός ότι οι τιμές που εφαρμόστηκαν στους πελάτες της ADM ήταν σε ορισμένες περιπτώσεις κατώτερες από τις συμφωνηθείσες. Συναφώς, επισημαίνεται ότι προκειμένου για συμφωνία που αφορά τους στόχους τιμών (και όχι σταθερές τιμές) είναι προφανές ότι η θέση σε εφαρμογή της συμφωνίας συνεπάγεται αποκλειστικά ότι τα μέρη προσπαθούν να φθάσουν τις τιμές αυτές. Εξάλλου, η πραγματική συμπεριφορά την οποία ισχυρίζεται ότι ακολούθησε μια επιχείρηση δεν ασκεί επιρροή για τους σκοπούς αξιολογήσεως των αποτελεσμάτων συμπράξεως στην αγορά, τα δε αποτελέσματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκύπτουν από την όλη παράβαση (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψεις 150 και 152).

161 Αντιθέτως, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή παρέλειψε να λάβει υπόψη άλλα κρίσιμα για την υπόθεση στοιχεία που μπορούν να αναιρέσουν τα στοιχεία επί των οποίων η Επιτροπή στήριξε το συμπέρασμά της ως προς το αποτέλεσμα αυξήσεως των τιμών, δηλαδή:

- τις δεσμεύσεις, οι οποίες προκύπτουν από την ύπαρξη υποκατάστατων προϊόντων, οι οποίες βαρύνουν τον καθορισμό των τιμών και τη δυνητική είσοδο στην αγορά νέων παραγωγών,
- την ολιγοπωλιακή δομή της αγοράς, η οποία, ενόψει δύο οικονομικών μελετών, εξηγεί τη συμπεριφορά της ADM (εφαρμογή της θεωρίας των παιγνίων που εμπνέεται από το πρότυπο του ολιγοπωλίου του Cournot).

162 Πρώτον, η Επιτροπή εσφαλμένως θεώρησε ότι οι προαναφερθείσες δεσμεύσεις δεν θα διατηρούσαν τις τιμές της λυσίνης σε επίπεδα αντιστοιχούντα σε τιμές μη εμπόρουσες σε πλαίσιο αθέμιτης συνεργασίας.

163 Όσον αφορά τη δυνατότητα υποκατάστασεως των προϊόντων, από τις αιτιολογικές σκέψεις 43 έως 48 και 274 έως 276 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε σαφώς υπόψη αυτό τον παράγοντα καθορισμού των τιμών της λυσίνης. Η Επιτροπή, αφού παρατήρησε ότι είναι τεχνικώς δυνατή η υποκατάσταση της φυσικής από τη συνθετική λυσίνη, με την προϋπόθεση προσθήκης άλλων ουσιών για τη διασφάλιση της πρωτεϊνικής ισορροπίας, δέχθηκε (αιτιολογική σκέψη 275 της Αποφάσεως), απαντώντας σε ανάλογο επιχείρημα της Ajinomoto κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, ότι, όταν η τιμή του αλεύρου σόγιας (από το οποίο παράγεται η φυσική λυσίνη) είναι επαρκώς χαμηλή, το προϊόν αυτό μπορεί να υποκαταστήσει τη φυσική λυσίνη, η δε τιμή του συνιστά όριο το οποίο δεν πρέπει να υπερβούν οι εν λόγω παραγωγοί. Πάντως, η Επιτροπή τόνισε στη συνέχεια (αιτιολογική σκέψη 276 της Αποφάσεως) ότι η τιμή του αλεύρου σόγιας παρέμεινε επαρκώς υψηλή κατά τη διάρκεια της περιόδου διαπραξέως της παραβάσεως ώστε οι μετέχοντες στη σύμπραξη μπόρεσαν να αυξήσουν τις τιμές τους.

- 164 Η διαπίστωση αυτή δεν αμφισβητήθηκε ρητώς από τις προσφεύγουσες. Πράγματι, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν μόνον την αποδεικτική αξία του αποσπάσματος της οικονομικής εκθέσεως που περιλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 276 της Αποφάσεως. Συναφώς, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η έκθεση αυτή αφορά την αμερικανική αγορά και δεν τους κοινοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Το περιεχόμενο της εκθέσεως αυτής μπορεί, αναμφίβολα, να θεωρηθεί ως αλυσιτελές σε σχέση με το προαναφερθέν συμπέρασμα της αιτιολογικής σκέψεως 276 της Αποφάσεως, διότι ουδώς πρόκειται για αποδεικτικό στοιχείο καθαυτό, αλλά για θεωρητική εξήγηση του φαινομένου που διαπιστώθηκε βάσει των στοιχείων που παρατηρήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Εξάλλου, η ίδια η Επιτροπή αναφέρει ότι δεν το επικαλέστηκε ως αποδεικτικό στοιχείο. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή απλώς απάντησε σε προβληθέν, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, επιχείρημα, εν προκειμένω από την Ajinomoto και όχι από την ADM. Το ζήτημα της μη κοινοποίησης στις προσφεύγουσες της επίδικης μελέτης εξετάζεται στη σκέψη 327 κατωτέρω.
- 165 Ως προς τη δυνητική είσοδο νέων επιχειρηματιών στην αγορά κατά τη διάρκεια της περιόδου της παραβάσεως, οι προσφεύγουσες δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο, συγκεκριμένα το όνομα επιχειρήσεων που θα μπορούσαν να εισέλθουν στην αγορά αυτή, πράγμα το οποίο θα είχε καταστήσει πειστική την άποψή τους. Συνομολογείται ότι η παραγωγή της συνθετικής λυσίνης απαιτεί σημαντικές επενδύσεις και τη χρήση υψηλής τεχνολογίας (αιτιολογικές σκέψεις 29 και 30 της Αποφάσεως), πράγμα το οποίο μπορεί να εξηγήσει γιατί η αγορά παρέμεινε ιδιαίτερα κλειστή.
- 166 Δεύτερον, όσον αφορά ακριβώς την ολιγοπωλιακή δομή της αγοράς, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι απέρριψε τις δύο οικονομικές μελέτες που επικαλέστηκε η ADM κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, οι οποίες σκοπούν, στην πραγματικότητα, να αποδείξουν ότι η ADM είχε υιοθετήσει «απατηλή» συμπεριφορά στη σύμπραξη. Βάσει του προτύπου της θεωρίας των παιγνίων που εμπνέεται από το πρότυπο του ολιγοπωλίου του Cournot, το οποίο αποτελεί τη βάση της συλλήψεως του ολιγοπωλίου, οι προσφεύγουσες σκοπούν να καταδείξουν ότι δεν αποδείχθηκε ότι οι εφαρμοσθείσες τιμές ήταν ανώτερες αυτών που θα είχαν εφαρμοστεί στο πλαίσιο μη συνεταιριστικού ολιγοπωλίου.
- 167 Επισημαίνεται ότι, με το επιχείρημα αυτό, οι προσφεύγουσες σκοπούν απλώς να στηριχθούν στην προβαλλόμενη «απατηλή» συμπεριφορά της ADM εντός του καρτέλ και το εν λόγω επιχείρημα πρέπει, συνεπώς, να θεωρηθεί ως ανίσχυρο.

Εξάλλου, το ίδιο συμβαίνει ως προς το επιχείρημα που σκοπεύει να καταδείξει τον υπέρ του ανταγωνισμού χαρακτήρα της συμφωνίας ανταλλαγής πληροφοριών, σύμφωνα με το οποίο η ADM παρείχε ανακριβείς πληροφορίες. Πράγματι, όπως ήδη αναφέρθηκε στη σκέψη 160 ανωτέρω, η πραγματική συμπεριφορά την οποία ισχυρίζεται ότι ακολούθησε μια επιχείρηση δεν ασκεί επιρροή για τους σκοπούς αξιολογήσεως των αποτελεσμάτων συμπράξεως στην αγορά, τα δε αποτελέσματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκύπτουν από την όλη παράβαση (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψεις 150 και 152).

- 168 Επιπλέον, παρατηρείται ότι εναρμονισμένη άνοδος των τιμών έχει τοσούτω μάλλον επιζήμια αποτελέσματα όταν η αγορά χαρακτηρίζεται ήδη ως ολιγοπωλιακής δομής, η οποία συνιστά πράγματι αντικειμενικό οικονομικό παράγοντα που μπορεί να αμβλύνει τα αποτελέσματα του ανταγωνισμού μεταξύ παραγωγών. Είναι βέβαιον ότι η συμπεριφορά επιχειρήσεων, όπως αυτή που ακολούθησε η ADM, μειώνει ακόμη περαιτέρω τον ανταγωνισμό, μέσω, μεταξύ άλλων, των δραστηριοτήτων καθορισμού τιμών. Συνεπώς, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να στηριχθούν στον ολιγοπωλιακό χαρακτήρα της αγοράς και να δικαιολογήσουν τον ισχυρισμό τους ως προς τη μη ύπαρξη συγκεκριμένης επιπτώσεως της παραβάσεως στην εν λόγω αγορά (βλ., συναφώς, την προαναφερθείσα απόφαση Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, σκέψη 302).
- 169 Πλην του γεγονότος που δέχθηκε η ίδια η ADM ότι δύο συσκέψεις των παραγωγών λυσίνης, της 8ης Δεκεμβρίου 1993 και της 10ης Μαρτίου 1994, είχαν σημαντικό θετικό αποτέλεσμα από στατιστική άποψη, προκαλώντας αύξηση των τιμών της λυσίνης (αιτιολογική σκέψη 284 της Αποφάσεως), επισημαίνεται ότι οι προσφεύγουσες δεν κατόρθωσαν να προσκομίσουν απτές αποδείξεις δυνάμενες να ανατρέψουν τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η Επιτροπή και συνεπώς πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή κατέδειξε επαρκώς από νομικής απόψεως τις αρνητικές επιπτώσεις της συμπράξεως στην αγορά.
- 170 Όσον αφορά το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η αμφισβήτηση εκ μέρους των προσφευγουσών της αιτιάδους συνάφειας μεταξύ της συμπράξεως και της αύξησεως των τιμών αντιστοιχεί με την ουσιαστική αμφισβήτηση των πραγματικών περιστατικών και δικαιολογεί συνεπώς το αίτημα της Επιτροπής περί αύξησεως του ποσού του προστίμου, εμπίπτει στην εξέταση του ανταγωνιστικού αιτήματος με σκοπό την αύξηση του ποσού του προστίμου.

- 171 Από το σύνολο των προηγηθεισών σκέψεων που αφορούν τη φύση της παραβάσεως και τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της προκύπτει ότι η Επιτροπή εκτίμησε ορθώς, λαμβανομένης υπόψη της εκτάσεως της οικείας γεωγραφικής αγοράς (τον ΕΟΧ), ότι η σύμπραξη συνιστούσε «πολύ σοβαρή παράβαση» υπό την έννοια του σημείου 1 Α, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών.

Επί του ληφθέντος υπόψη κύκλου εργασιών

- 172 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι βασίστηκε στον παγκόσμιο κύκλο εργασιών αντί σ' αυτόν που πραγματοποιήθηκε στην επίδικη γεωγραφική αγορά και προέρχεται από την πώληση των προϊόντων που αποτέλεσαν το αντικείμενο της παραβάσεως, δηλαδή τον κύκλο εργασιών που αφορά τις πωλήσεις της λυσίνης στον ΕΟΧ. Συναφώς, οι προσφεύγουσες προβάλλουν προσβολή της αρχής της αναλογικότητας και των κατευθυντηρίων γραμμών καθώς και παραβιάσεις της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας και των κατευθυντηρίων γραμμών

- 173 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι το γεγονός ότι δεν ελήφθη υπόψη ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε στην επίδικη αγορά συνιστά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, για τον λόγο ότι το ποσό του επιβληθέντος προστίμου αντιπροσωπεύει πλέον του 115 % του συνόλου των πωλήσεων λυσίνης που πραγματοποιήθηκαν από την ADM στον ΕΟΧ το 1995.

- 174 Συναφώς, η Επιτροπή εσφαλμένως θεώρησε ότι το μόνο όριο στη διακριτική της εξουσία καθορίζεται από τις κατώτερες τιμές που αναφέρονται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, δηλαδή, μεταξύ άλλων, τον συνολικό κύκλο εργασιών των ενεχομένων επιχειρήσεων (αιτιολογική σκέψη 318 της Αποφάσεως). Ενεργώντας έτσι, η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας, η οποία πρέπει να πρυτανεύει κατά τον καθορισμό του ποσού των προστίμων.
- 175 Σύμφωνα με τις προσφεύγουσες, τόσο από την πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής όσο και από τη νομολογία του Πρωτοδικείου προκύπτει ότι το ποσό του προστίμου πρέπει να είναι ανάλογο του ποσού των πωλήσεων του προϊόντος που αποτελεί το αντικείμενο της παραβάσεως. Συνεπώς, με την προαναφερθείσα απόφαση Parker Pen κατά Επιτροπής, το Πρωτοδικείο μείωσε το ποσό του προστίμου στηριζόμενο στον μικρό κύκλο εργασιών που προερχόταν από τις πωλήσεις του προϊόντος που αποτελούσε το αντικείμενο της παραβάσεως σε σχέση με τον κύκλο εργασιών που προέκυπτε από το σύνολο των πραγματοποιηθεισών πωλήσεων, περίπτωση ταυτόσημη με την παρούσα υπόθεση.
- 176 Περαιτέρω, το γεγονός ότι δεν ελήφθη υπόψη ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε στην οικεία αγορά αντίκειται στο σημείο 1 Α, τέταρτο και έκτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών, όπου γίνεται παραπομπή στο γεγονός ότι λαμβάνονται υπόψη η «πραγματική οικονομική δυνατότητα» των επιχειρήσεων να ζημιώσουν σημαντικά άλλους επιχειρηματίες καθώς και «τον πραγματικό αντίκτυπο της παράνομης συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό».
- 177 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα αυτά ισχυριζόμενη ότι συντάχθηκε με τις κατευθυντήριες γραμμές. Περαιτέρω, η αρχή της αναλογικότητας απαιτεί μόνον το ποσό του τελικού προστίμου να είναι ανάλογο προς τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17. Εξάλλου, η προαναφερθείσα απόφαση Parker Pen κατά Επιτροπής, η οποία αφορά κάθετη σύμπραξη, στην οποία ο κύκλος εργασιών της καταδικασθείσας επιχειρήσεως αντιστοιχεί στον κύκλο εργασιών στην οικεία αγορά, δεν μπορεί να μεταφερθεί σε οριζόντια συμφωνία.

Επί των παραβιάσεων της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

- 178 Οι προσφεύγουσες φρονούν ότι το γεγονός ότι ελήφθη υπόψη ο συνολικός κύκλος εργασιών, αντί για τον κύκλο εργασιών σχετικά με τις πωλήσεις λυσίνης στον ΕΟΧ, καταλήγει σε δυσμενή μεταχείριση τόσο σε σχέση με τις επιχειρήσεις τις οποίες αφορούν άλλες αποφάσεις της Επιτροπής, προγενέστερες ή μεταγενέστερες της δημοσιεύσεως των κατευθυντηρίων γραμμών, όσο και σε σχέση με τις επιχειρήσεις τις οποίες αφορά η Απόφαση. Συναφώς, κακώς έγινε σύγκριση της ADM με την Ajinomoto ενώ η ADM διέθετε, στην αγορά λυσίνης στον ΕΟΧ, μερίδιο αγοράς μόνον 20 % ενώ η Ajinomoto ήταν δεσπόζουσα στην αγορά αυτή με μερίδιο αγοράς 48 %.
- 179 Η Επιτροπή δέχεται ότι η εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή υψηλότερων προστίμων από ό,τι κατά το παρελθόν, καθόσον τα πρόστιμα αυτά έχουν ως σκοπό να επιφέρουν αποτελεσματικότερο αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Συνεπώς, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι για την ίδια παράβαση θα επιβάλλεται στο εξής βαρύτερη κύρωση από ό,τι σύμφωνα με την προγενέστερη πρακτική. Πάντως, η αύξηση του γενικού ποσού των προστίμων κατά τη διάρκεια των δέκα τελευταίων ετών είναι απλώς το αποτέλεσμα της νομότυπης ασκήσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, της εξουσίας της εκτιμήσεως. Συνεπώς, η Επιτροπή συνάγει ότι οι συγκριτικές εκτιμήσεις που πραγματοποίησαν οι προσφεύγουσες είναι αμφισβητούμενες και αλυσιτελείς.
- 180 Η Επιτροπή ισχυρίζεται επίσης, κατ' ουσίαν, ότι η ADM είναι επιχείρηση συγκρίσιμων διαστάσεων με την Ajinomoto.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας και των κατευθυντηρίων γραμμών

- 181 Όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 56 ανωτέρω, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή διαθέτει, στο πλαίσιο του κανονισμού 17, περιθώριο εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό του ποσού των προστίμων για να προσανατολίσει τη συμπεριφορά των

επιχειρήσεων στην τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού. Η αποτελεσματική εφαρμογή των εν λόγω κανόνων προϋποθέτει ότι η Επιτροπή μπορεί οποτεδήποτε να προσαρμόξει το ύψος των προστίμων στις ανάγκες της κοινοτικής πολιτικής του ανταγωνισμού, ενδεχομένως, αυξάνοντας το ποσό αυτό (βλ., συναφώς, προαναφερθείσα απόφαση *Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής*, σκέψη 109).

182 Υπενθυμίζεται ότι, στην Απόφαση, η Επιτροπή καθόρισε το ποσό του επιβληθέντος στις προσφεύγουσες προστίμου εφαρμόζοντας τη μέθοδο υπολογισμού που επέβαλε με τις κατευθυντήριες γραμμές. Κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή δεν μπορεί να αποστεί από τους κανόνες με τους οποίους έχει αυτοδεσμευθεί (βλ. την απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-7/89, *Hercules Chemicals κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψη 53, επιβεβαιωθείσα κατόπιν αναιρέσεως με την απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-51/92 P, *Hercules Chemicals κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1999, σ. I-4235, και την παρατεθείσα νομολογία). Συγκεκριμένα, όταν η Επιτροπή εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές με σκοπό να διευκρινίσει, για την τήρηση της Συνθήκης, τα κριτήρια που σκοπεί να εφαρμόσει στο πλαίσιο ασκήσεως της εξουσίας της εκτιμήσεως, προκύπτει αυτοδέσμευση της εξουσίας αυτής καθόσον στην Επιτροπή εναπόκειται να συμμορφωθεί προς τους ενδεικτικούς κανόνες με τους οποίους αυτοδεσμεύθηκε (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-380/94, *AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1996, σ. II-2169, σκέψη 57, και της 30ής Απριλίου 1998, T-214/95, *Vlaams Gewest κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1998, σ. II-717, σκέψη 89).

183 Δυνάμει των κατευθυντηρίων γραμμών, η σοβαρότητα των παραβάσεων καθορίζεται σε σχέση με ποικίλα στοιχεία, ορισμένα από τα οποία πρέπει, στο εξής, να λαμβάνει υπόψη υποχρεωτικά η Επιτροπή.

184 Συναφώς, οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν ότι, πλην της ίδιας της φύσεως της παραβάσεως, των συγκεκριμένων επιπτώσεών της στην αγορά και της γεωγραφικής εκτάσεώς της, είναι αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα των αυτουργών της παραβάσεως να ζημιώσουν σημαντικά άλλους επιχειρηματίες, ιδίως τους καταναλωτές, και το ύψος του προστίμου πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να έχει την ενδεδειγμένη αποτρεπτική χρησιμότητα (σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο).

- 185 Περαιτέρω, μπορεί επίσης να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους μπορούν μάλιστα να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συναφώς απορρέουσες συνέπειες (σημείο 1 Α, πέμπτο εδάφιο).
- 186 Στις περιπτώσεις όπου εμπλέκονται πολλές επιχειρήσεις, όπως τα καρτέλ, θα είναι ενδεχομένως σκόπιμο να γίνεται στάθμιση του γενικού βασικό ποσού για να καθορίζεται ένα συγκεκριμένο βασικό ποσό λαμβάνον υπόψη το βάρος και συνεπώς τον πραγματικό αντίκτυπο, της παράνομης συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως για τον ανταγωνισμό, ιδίως όταν υφίσταται σημαντικές διαφορές ως προς το μέγεθος των επιχειρήσεων που διαπράττουν το ίδιο είδος παράβασης (σημείο 1 Α, έκτο εδάφιο).
- 187 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν προβλέπουν ότι το ποσό των προστίμων υπολογίζεται με βάση τον συνολικό κύκλο εργασιών ή τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν οι επιχειρήσεις στην οικεία αγορά. Πάντως, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν εμποδίζουν περαιτέρω να ληφθούν υπόψη αυτοί οι κύκλοι εργασιών κατά την επιμέτρηση του ποσού του προστίμου, προκειμένου να τηρηθούν οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου και όταν το επιβάλλουν οι περιστάσεις. Συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών μπορεί να συνυπολογιστεί όταν λαμβάνονται υπόψη τα διάφορα στοιχεία που απαριθμούνται στις σκέψεις 184 έως 186 ανωτέρω (προαναφερθείσα απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψεις 283 και 284).
- 188 Περαιτέρω, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, μεταξύ των στοιχείων εκτιμήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως μπορούν, κατά περίπτωση, να περιλαμβάνονται ο όγκος και η αξία των εμπορευμάτων που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως, το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της επιχειρήσεως και, συνεπώς, η επιρροή που μπορεί η τελευταία να ασκήσει επί της αγοράς. Επομένως, είναι, αφενός, θεμιτό να λαμβάνεται υπόψη για την επιμέτρηση του προστίμου τόσο ο ολικός κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως, που αποτελεί ένδειξη, έστω και κατά προσέγγιση και ατελή, περί του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, όσο και το μερίδιο του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα εμπορεύματα που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως και που, συνεπώς, μπορεί να παράσχει ένδειξη για

την έκτασή της. Αφετέρου, έπεται ότι δεν πρέπει να αποδίδεται ούτε στον ένα ούτε στον άλλο από τους αριθμούς αυτούς δυσανάλογη σημασία σε σχέση προς τα λοιπά στοιχεία εκτιμήσεως ώστε η επιμέτρηση του ποσού καταλλήλου προστίμου δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα απλού υπολογισμού στηριζόμενου στον ολικό κύκλο εργασιών (προαναφερθείσες αποφάσεις Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 120 και 121· Parker Pen κατά Επιτροπής, σκέψη 94, και της 14ης Μαΐου 1998, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σκέψη 176).

- 189 Έν προκειμένω, από την Απόφαση προκύπτει ότι, για τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου, η Επιτροπή έλαβε κατ' αρχάς υπόψη την ίδια τη φύση της παραβάσεως, τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της στην αγορά και τη γεωγραφική της έκταση. Στη συνέχεια, η Επιτροπή επισήμανε ότι, στο πλαίσιο της διαφοροετικής μεταχειρίσεως που πρέπει να εφαρμόσει στις επιχειρήσεις, έχει σημασία να ληφθεί υπόψη η «πραγματική δυνατότητα των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων να προκαλέσουν σημαντική ζημία στην αγορά λυσίνης στον ΕΟΧ», το αποτρεπτικό περιεχόμενο του προστίμου και το αντίστοιχο μέγεθος των επιχειρήσεων αυτών. Για τους σκοπούς εκτιμήσεως των στοιχείων αυτών, η Επιτροπή επέλεξε να στηριχθεί επί του συνολικού κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε κάθε μία εμπλεκόμενη επιχείρηση, κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους της παραβάσεως, φρονώντας ότι ο κύκλος αυτός εργασιών τής επιτρέπει «να εκτιμήσει τα πραγματικά έσοδα και την πραγματική σημασία των ενεχομένων επιχειρήσεων στις επηρεαζόμενες αγορές λόγω της παράνομης συμπεριφοράς τους» (αιτιολογική σκέψη 304 της Αποφάσεως).
- 190 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν ακριβώς στην Επιτροπή ότι έλαβε υπόψη τον προαναφερθέντα κύκλο εργασιών αντί και στη θέση του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τις πωλήσεις του επιδίδου προϊόντος στον ΕΟΧ.
- 191 Πρέπει να τονιστεί στο στάδιο αυτό, λαμβανομένης υπόψη κάποιας αμφιβολίας που προκύπτει από τον συνδυασμό της Αποφάσεως και των υπομνημάτων που κατέθεσε η καθής στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, ότι η Επιτροπή διευκρίνισε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και απαντώντας σε ρητό ερώτημα του Πρωτοδικείου, ότι όχι μόνον έλαβε υπόψη τον «συνολικό» κύκλο εργασιών των ενεχομένων επιχειρήσεων, δηλαδή τον κύκλο εργασιών σχετικά με το σύνολο των δραστηριοτήτων τους, αλλά και τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών στην αγορά της λυσίνης, τα δε δύο αυτά είδη κύκλων εργασιών απαριθμούνται σε πίνακα που έχει προστεθεί στην

αιτιολογική σκέψη 304 της Αποφάσεως. Εξάλλου, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 318 της Αποφάσεως, «η Επιτροπή έλαβε κατάλληλα υπόψη, στα συμπεράσματά της σχετικά με τη σοβαρότητα της καταστάσεως, την οικονομική σημασία της ειδικής δραστηριότητας που συνδέεται με την παράβαση».

- 192 Πάντως, συνομολογείται ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις στην επηρεαζόμενη από την παράβαση αγορά, δηλαδή την αγορά της λυσίνης στον ΕΟΧ.
- 193 Όσον αφορά την ανάλυση της «πραγματικής δυνατότητας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων να προκαλέσουν σημαντική ζημία στην αγορά λυσίνης στον ΕΟΧ» (αιτιολογική σκέψη 304 της Αποφάσεως), που συνεπάγεται εκτίμηση της πραγματικής σημασίας των επιχειρήσεων αυτών στην επηρεαζόμενη αγορά, δηλαδή της επιδράσεώς τους στην αγορά αυτή, ο συνολικός κύκλος εργασιών αποδίδει απλώς ανακριβή άποψη των πραγμάτων. Πράγματι, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι μεγάλη επιχείρηση με πληθώρα διαφορετικών δραστηριοτήτων είναι παρούσα απλώς επικουρικά σε συγκεκριμένη αγορά προϊόντων όπως η αγορά της λυσίνης. Ομοίως, δεν αποκλείεται ότι επιχείρηση με σημαντική θέση σε εξωκοινοτική γεωγραφική αγορά διαθέτει μόνο μικρή θέση στην κοινοτική αγορά ή στον ΕΟΧ. Στις περιπτώσεις αυτές, το γεγονός και μόνον ότι η εν λόγω επιχείρηση πραγματοποιεί σημαντικό συνολικό κύκλο εργασιών δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι ασκεί αποφασιστική επίδραση στην επηρεαζόμενη από την παράβαση αγορά. Για τον λόγο αυτό, το Δικαστήριο τόνισε, με την απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 139), ότι, μολονότι τα μερίδια αγοράς που κατέχει μια επιχείρηση δεν μπορούν να έχουν καθοριστική σημασία προκειμένου να συναχθεί αν μια επιχείρηση ανήκει σε μια ισχυρή οικονομική οντότητα, είναι αντίθετως κρίσιμα για τον προσδιορισμό της επιρροής που η επιχείρηση μπορεί να ασκήσει στην αγορά. Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη ούτε τα μερίδια αγοράς από απόψεως όγκου των εμπλεκόμενων στην επηρεαζόμενη αγορά επιχειρήσεων ούτε καν τον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων στην επηρεαζόμενη αγορά (την αγορά της λυσίνης στον ΕΟΧ), πράγμα το οποίο θα επέτρεπε, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι δεν υφίστανται τρίτοι παραγωγοί, τον καθορισμό της σχετικής σημασίας κάθε επιχειρήσεως στην οικεία αγορά εμφανίζοντας εμμέσως τα μερίδιά τους αγοράς (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 1985, 240/82 έως 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 και 269/82, *Sigarettenindustrie* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 3831, σκέψη 99).

- 194 Περαιτέρω, από την Απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν ανέφερε ρητώς ότι έλαβε υπόψη το «συγκεκριμένο βάρος, και συνεπώς τις πραγματικές επιπτώσεις, της συνιστώσας παράβαση συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό», εκτίμηση την οποία πρέπει στο εξής να πραγματοποιεί δυνάμει των κατευθυντηρίων γραμμών όταν εκτιμά, όπως εν προκειμένω, ότι πρέπει να σταθμίσει το βασικό ποσό του προστίμου λόγω του γεγονότος ότι πρόκειται για παράβαση στην οποία εμπλέκονται πολλές επιχειρήσεις (είδος καρτέλ) μεταξύ των οποίων υφίστανται σημαντικές διαφορές ως προς το μέγεθος (βλ. σημείο 1 Α, έκτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών).
- 195 Συναφώς, η παραπομπή, στην Απόφαση (τελευταία πρόταση της αιτιολογικής σκέψεως 304), στην «πραγματική σημασία των επιχειρήσεων» δεν μπορεί να πληροί το προαναφερθέν κενό.
- 196 Πράγματι, η εκτίμηση του συγκεκριμένου βάρους, δηλαδή των πραγματικών επιπτώσεων, της διαπραχθείσας από κάθε επιχείρηση παραβάσεως, συνίσταται, στην πραγματικότητα, στον καθορισμό της εκτάσεως της παραβάσεως που διαπράχθηκε από κάθε μία από αυτές και όχι της σημασίας της εμπλεκόμενης επιχειρήσεως από απόψεως μεγέθους ή οικονομικής δύναμης. Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσες αποφάσεις *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 121, και *Mayr-Melnhof* κατά Επιτροπής, σκέψη 369), το μέρος του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα εμπορεύματα που συνιστούν το αντικείμενο της παραβάσεως μπορεί να παράσχει ένδειξη για την έκταση της παραβάσεως στην οικεία αγορά. Συγκεκριμένα, όπως τόνισε το Πρωτοδικείο, ο πραγματοποιηθείς κύκλος εργασιών επί των προϊόντων που υπήρξαν αντικείμενο της περιοριστικής πρακτικής συνιστά αντικειμενικό στοιχείο που παρέχει ένα ορθό μέτρο της νοσηρότητας της πρακτικής αυτής για την κανονική λειτουργία του ανταγωνισμού (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, T-151/94, *British Steel* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-629, σκέψη 643).
- 197 Συναφώς, η Επιτροπή, στηριζόμενη στους παγκόσμιους κύκλους εργασιών της ADM χωρίς να λάβει υπόψη τον κύκλο εργασιών επί της αγοράς που επηρεάζεται από την παράβαση, δηλαδή της αγοράς της λυσίνης στον ΕΟΧ, παρέβη το σημείο 1 Α, τέταρτο και έκτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών, όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες.

- 198 Υπό τις συνθήκες αυτές, εναπόκειται στο Πρωτοδικείο να εξετάσει αν, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, αφενός το γεγονός ότι δεν ελήφθη υπόψη ο κύκλος εργασιών επί της επηρεαζομένης αγοράς και αφετέρου η συνεπαγόμενη παραβίαση των κατευθυντηρίων γραμμών οδήγησαν, εν προκειμένω, σε προσβολή εκ μέρους της Επιτροπής της αρχής της αναλογικότητας κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η εκτίμηση του δυσανάλογου χαρακτήρα του επιβληθέντος προστίμου σε σχέση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, κριτήρια που ορίζει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, εμπίπτει στον έλεγχο πλήρους δικαιοδοσίας που ανατίθεται στο Πρωτοδικείο δυνάμει του άρθρου 17 του ίδιου κανονισμού.
- 199 Στην παρούσα υπόθεση, οι προσφεύγουσες κατ' αρχάς ισχυρίζονται, κατ' ουσίαν, ότι το τελικό ποσό του προστίμου, καθορισθέν σε 47,3 εκατομμύρια ευρώ, είναι δυσανάλογο καθόσον αντιστοιχεί στο 115 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε η ADM στην αγορά της λυσίνης στον ΕΟΧ κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους της παραβάσεως.
- 200 Το Πρωτοδικείο δεν μπορεί να δεχθεί αυτή την επιχειρηματολογία. Πράγματι, από τη νομολογία προκύπτει ότι το θεσπισθέν με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 όριο, με παραπομπή στον συνολικό κύκλο εργασιών της επιχειρήσεως, σκοπεύει ακριβώς στο να αποφευχθεί να είναι τα πρόστιμα δυσανάλογα σε σχέση με το μέγεθος της επιχειρήσεως (προαναφερθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 119). Το τελικό ποσό του προστίμου, στο μέτρο που δεν υπερβαίνει το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών της ADM κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους της παραβάσεως, δεν μπορεί συνεπώς να θεωρηθεί ως δυσανάλογο από το γεγονός και μόνον ότι υπερβαίνει τον πραγματοποιηθέντα στην οικεία αγορά κύκλο εργασιών. Παρατηρείται ότι οι προσφεύγουσες ανέφεραν την απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-2248/98 P, KNP ΒΤ κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-9641, σκέψη 61), όπου το Δικαστήριο τόνισε, παρεμπιπτόντως, ότι «το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 [...] σκοπεύει να εξασφαλίζει ότι η κύρωση τελεί σε αναλογία προς τη βαρύτητα την οποία έχει η επιχείρηση στην αγορά των προϊόντων που αποτελούν αντικείμενο της παραβάσεως». Πλην του γεγονότος ότι, στη σκέψη 61 της προαναφερθείσας αποφάσεως, το Δικαστήριο σκοπεύει ρητώς, ως σημείο αναφοράς, τη σκέψη 119 της προαναφερθείσας αποφάσεως *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, τονίζεται ότι η επίδικη διατύπωση, μη επαναληφθείσα στη μεταγενέστερη νομολογία, εγγράφεται στο συγκεκριμένο πλαίσιο της υποθέσεως που οδήγησε στην προαναφερθείσα απόφαση

ΚΝΡ ΒΤ κατά Επιτροπής. Στην περίπτωση εκείνη, η προσφεύγουσα προσήπτε, πράγματι, στην Επιτροπή ότι έλαβε υπόψη την αξία των εσωτερικών πωλήσεων του ομίλου για τους σκοπούς καθορισμού των μεριδίων της αγοράς, πράγμα το οποίο κρίθηκε παρ' όλ' αυτά θεμιτό από το Δικαστήριο για τον προαναφερθέντα λόγο. Επομένως, δεν μπορεί να συναχθεί εξ αυτού ότι η επιβληθείσα στην ADM κύρωση είναι δυσανάλογη.

- 201 Οι προσφεύγουσες αναφέρονται επίσης ρητώς στην προαναφερθείσα απόφαση Parker Pen κατά Επιτροπής, με την οποία το Πρωτοδικείο έκανε δεκτό τον λόγο που αντλείται από την προσβολή της αρχής της αναλογικότητας λόγω του ότι η Επιτροπή δεν είχε λάβει υπόψη της το γεγονός ότι ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε με τα προϊόντα που αποτέλεσαν το αντικείμενο της παραβάσεως ήταν σχετικά μικρός σε σχέση με τον κύκλο εργασιών του συνόλου των πωλήσεων της εμπλεκόμενης επιχειρήσεως, πράγμα το οποίο δικαιολόγησε μείωση του ποσού του προστίμου (σκέψεις 94 και 95). Οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με την επιχείρηση εκείνη.
- 202 Παρατηρείται κατ' αρχάς ότι η υιοθετηθείσα από το Πρωτοδικείο λύση στην προαναφερθείσα απόφαση Parker Pen κατά Επιτροπής αφορά τον καθορισμό του τελικού ποσού του προστίμου και όχι του βασικού ποσού του προστίμου ενόψει της σοβαρότητας της παραβάσεως.
- 203 Στη συνέχεια, αν υποθεθεί ότι η προαναφερθείσα νομολογία μπορεί να μεταφερθεί στην παρούσα υπόθεση, υπενθυμίζεται στο στάδιο αυτό ότι το Πρωτοδικείο είναι αρμόδιο να εκτιμά, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, τον πρόσφορο χαρακτήρα των προστίμων. Η εκτίμηση αυτή ενδέχεται να δικαιολογεί την προσκόμιση και συνεκτίμηση προσθέτων πληροφοριακών στοιχείων (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-297/98 P, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10101, σκέψεις 53 έως 55), όπως, εν προκειμένω, ο κύκλος εργασιών που πραγματοποίησαν οι προσφεύγουσες στην αγορά της λυαίνης στον ΕΟΧ, ο οποίος δεν λήφθηκε υπόψη στην Απόφαση.
- 204 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι από τη σύγκριση των διαφόρων κύκλων εργασιών των προσφευγουσών για το έτος 1995 προκύπτουν δύο πληροφοριακά στοιχεία. Αφενός, είναι αληθές ότι ο κύκλος εργασιών που προέρχεται από τις πωλήσεις της λυαίνης στον ΕΟΧ μπορεί να θεωρηθεί μικρός σε σχέση με τον συνολικό κύκλο εργασιών, εφόσον ο πρώτος αντιστοιχεί μόνο στο 0,3 % του δευτέρου. Αφετέρου,

προκύπτει, αντιθέτως, ότι ο κύκλος εργασιών που αντιστοιχεί στις πωλήσεις της λυσίνης στον ΕΟΧ (41 εκατομμύρια ευρώ όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 5 της Αποφάσεως) αντιπροσωπεύει σχετικά σημαντικό μέρος του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε η ADM στην παγκόσμια αγορά της λυσίνης (202 εκατομμύρια ευρώ όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 5 της Αποφάσεως και όχι 154 εκατομμύρια ευρώ όπως εσφαλμένως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 304 της Αποφάσεως αυτής), εν προκειμένω πλέον του 20 %.

205 Επομένως, στο μέτρο που οι πωλήσεις της λυσίνης στον ΕΟΧ αντιπροσωπεύουν όχι ένα μικρό ποσοστό αλλά ένα σημαντικό μέρος του τελευταίου αυτού κύκλου εργασιών, δεν μπορεί, εν προκειμένω, να υποστηριχθεί εγκύρως προσβολή της αρχής της αναλογικότητας τούτο δε τσούττω μάλλον που το βασικό ποσό του προστίμου δεν καθορίστηκε μόνο βάσει του απλού υπολογισμού επί του συνολικού κύκλου εργασιών, αλλά και επί του τομεακού κύκλου εργασιών και άλλων κρισίων για την υπόθεση στοιχείων που αφορούν την ίδια τη φύση της παραβάσεως, τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της παραβάσεως στην αγορά, την έκταση της επηρεαζομένης αγοράς, το αναγκαστικό αποτρεπτικό περιεχόμενο της κυρώσεως, το μέγεθος και τη δύναμη των επιχειρήσεων.

206 Ενόψει των προαναφερθεισών σκέψεων, το Πρωτοδικείο φρονεί, στο πλαίσιο της εξουσίας πλήρους δικαιοδοσίας του, ότι το βασικό ποσό του προστίμου που καθορίστηκε σε σχέση με τη σοβαρότητα της διαπραχθείσας από την ADM παραβάσεως είναι κατάλληλο και ότι η παραβίαση εκ μέρους της Επιτροπής των κατευθυντηρίων γραμμών δεν συνεπέφερε, εν προκειμένω, προσβολή της αρχής της αναλογικότητας· συνεπώς, πρέπει, να απορριφθεί η προβληθείσα συναφώς από τις προσφεύγουσες αιτίαση.

Επί των παραβιάσεων της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

207 Στο πλαίσιο καθορισμού του ποσού των προστίμων, η Επιτροπή δεν μπορεί να παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου η οποία, όπως ήδη αναφέρθηκε στη σκέψη 69 ανωτέρω, παραβιάζεται μόνον όταν

παρεμφερείς καταστάσεις αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο ή διαφορετικές καταστάσεις αντιμετωπίζονται με παρόμοιο τρόπο, τουλάχιστον όταν η αντιμετώπιση αυτή δεν δικαιολογείται αντικειμενικώς.

208 Όσον αφορά, πρώτον, την προβαλλομένη διάκριση σε σχέση με τις επιχειρήσεις που αποτέλεσαν το αντικείμενο προγενεστέρων της δημοσιεύσεως των κατευθυντηρίων γραμμών αποφάσεων, από τις οποίες προκύπτει ότι το πρόστιμο αντιστοιχεί σε ποσοστά μεταξύ 5 και 10 % του πραγματοποιηθέντος στην οικεία αγορά κύκλου εργασιών, αρκεί να υπομνησθεί η πάγια νομολογία σύμφωνα με την οποία, κατά την εκτίμηση του γενικού επιπέδου των προστίμων, η Επιτροπή ευλόγως λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι εξακολουθούν να εμφανίζονται σχετικά συχνά κατάφωρες παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού και, επομένως, έχει τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος των προστίμων προκειμένου να ενισχύει το προληπτικό τους αποτέλεσμα (βλ., παραδείγματος χάρη, προαναφερθείσα απόφαση SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 179).

209 Όσον αφορά, δεύτερον, την προβαλλομένη διάκριση σε σχέση με τις επιχειρήσεις που αποτέλεσαν το αντικείμενο των μεταγενέστερων της δημοσιεύσεως των κατευθυντηρίων γραμμών αποφάσεων, πρέπει να επισημανθεί, κατ' αρχάς, ότι είναι αληθές ότι, σε πολλές πρόσφατες αποφάσεις που εφαρμόζουν τις κατευθυντήριες γραμμές [βλ., συγκεκριμένα, την απόφαση 1999/271 και την απόφαση 1999/60/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81] της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/35.691/E-4 — Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων) (ΕΕ 1999, L 24, σ. 1)], η Επιτροπή έλαβε, μεταξύ άλλων, υπόψη τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε στην επηρεαζόμενη από την παράβαση αγορά για τους σκοπούς εκτίμησης της σοβαρότητάς της.

210 Εντούτοις, λόγω των χαρακτηριστικών στην προκειμένη υπόθεση περιστάσεων, καμία άμεση σύγκριση δεν μπορεί να γίνει μεταξύ της παρούσας απόφασης και άλλων αποφάσεων που εφάρμοζαν επίσης τις κατευθυντήριες γραμμές. Πράγματι, όπως ήδη τονίστηκε, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν προβλέπουν ρητώς ότι τα πρόστιμα υπολογίζονται σε σχέση με συγκεκριμένους κύκλους εργασιών, αλλά μόνον ότι λαμβάνονται υπόψη ορισμένα στοιχεία (πραγματική οικονομική δυνατότητα των επιχειρήσεων να προκαλέσουν ζημία, μέγεθος των επιχειρήσεων, συγκεκριμένη σημασία και πραγματικές επιπτώσεις της παράνομης συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως κ.λπ. [...]) σε σχέση με τα οποία μπορεί να συνυπολογιστεί ο κύκλος

εργασιών. Σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, εναπόκειται λοιπόν στην Επιτροπή, υπό τον έλεγχο του Πρωτοδικείου, να καθορίζει αν πρέπει να αναφερθεί σε ένα ή/και άλλον κρίσιμο για την υπόθεση κύκλο εργασιών ή σε άλλους παράγοντες, όπως τα κατεχόμενα μερίδια αγοράς. Συνεπώς, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε στην οικεία αγορά δεν συνιστά, καθαυτό, δυσμενή διάκριση σε σχέση με τις επιχειρήσεις τις οποίες αφορούν άλλες αποφάσεις.

- 211 Τέλος, τρίτον, το επιχείρημα που αντλείται από την προβαλλομένη δυσμενή σύγκριση με την Ajinomoto πρέπει να απορριφθεί.
- 212 Ασφαλώς, ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε το 1995 από την ADM στην οικεία αγορά (41 εκατομμύρια ευρώ) είναι κατώτερος αυτού που πραγματοποίησε η Ajinomoto κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους (75 εκατομμύρια ευρώ όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 10 της Αποφάσεως). Πάντως, η ADM παραμένει, από αυτή την άποψη, σαφώς σημαντικότερη από τον όμιλο των τριών «μικρών» παραγωγών με τους οποίους δεν μπορεί να συγκριθεί, εφόσον οι κύκλοι εργασιών της λυσίνης στον ΕΟΧ της Sewon, Kyowa και Cheil ανέρχονται αντιστοίχως σε 15, 16 και 17 εκατομμύρια ευρώ το 1995 (αιτιολογικές σκέψεις 16, 13 και 18 της Αποφάσεως). Επιπροσθέτως, από τον συνολικό κύκλο εργασιών της ADM, που παραμένει ένδειξη για το μέγεθος και την οικονομική δύναμη της επιχειρήσεως, προκύπτει σαφώς ότι η ADM είναι δύο φορές σημαντικότερη της Ajinomoto, πράγμα το οποίο μπορεί συγχρόνως να αντισταθμίσει το γεγονός ότι η ADM ασκεί κατώτερη επιρροή απ' ό,τι η Ajinomoto στην αγορά της λυσίνης στον ΕΟΧ και εξηγεί ότι το βασικό ποσό του προστίμου καθορίζεται σε επαρκώς αποτρεπτικό ύψος.
- 213 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή ορθώς θεώρησε ότι έπρεπε να καθορίσει στο ίδιο επίπεδο το βασικό ποσό του προστίμου της ADM και της Ajinomoto.

- 214 Επομένως, η αιτίαση που αντλείται από την προσβολή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να απορριφθεί.

IV — Επί της διάρκειας της παραβάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 215 Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την προσαύξηση κατά 10 % ανά διανυθέν έτος του ποσού του προστίμου που έχει γίνει δεκτό βάσει της σοβαρότητας της παραβάσεως, ήτοι συνολική προσαύξηση κατά 30 % βάσει της διάρκειας της παραβάσεως.
- 216 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, αφενός, ότι η ADM δεν θεωρήθηκε ποτέ ως μέρος οποιασδήποτε συμφωνίας πριν από τον Δεκέμβριο του 1993, εφόσον καμία συμφωνία εμπλέκουσα την ADM στη σύμπραξη δεν είχε λάβει χώρα πριν από τον χρόνο αυτό και, αφετέρου, ότι η ίδια η Επιτροπή αναγνώρισε ότι, για ορισμένες περιόδους, οι επίδικες συμφωνίες δεν είχαν τηρηθεί ή δεν είχαν τηρηθεί σε σημαντικό βαθμό και ότι εναπέκειτο στην Επιτροπή να το λάβει υπόψη. Συναφώς, προκύπτει, πράγματι, από την Απόφαση 98/273/ΕΚ της Επιτροπής, της 28ης Ιανουαρίου 1998, στο πλαίσιο διαδικασίας του άρθρου [81] της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/35.733 — VW) (ΕΕ L 124, σ. 60), ότι η υψηλότερη αύξηση λόγω της διάρκειας της παραβάσεως πραγματοποιείται στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με τη γενική αρχή ότι το πρόστιμο πρέπει να είναι ανάλογο με την προκληθείσα ζημία. Επομένως, η μέγιστη εφαρμοσθείσα εν προκειμένω προσαύξηση παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, εφόσον η Επιτροπή δεν ακολούθησε την πρακτική της λήψεως αποφάσεων στον τομέα αυτό.
- 217 Πρώτον, η Επιτροπή φροει ότι η Απόφαση καθόρισε, ορθώς, το σημείο εκκινήσεως της παραβάσεως που διέπραξε η ADM τον Ιούνιο του 1992 και επισημαίνει ότι δόθηκε απάντηση στα επιχειρήματα της ADM με τις αιτιολογικές σκέψεις 209 και 210 της Αποφάσεως. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η άποψη ότι, κατά

τη συνάντηση του Μεξικού, η συμφωνία ως προς τις τιμές ήταν απλώς υποθετική δεν ασκεί επιρροή. Πράγματι, οι υποθετικές συμφωνίες παραμένουν «συμφωνίες» υπό την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Εν πάση περιπτώσει, η απαιτούμενη εν προκειμένω προϋπόθεση, ήτοι η σύναψη συμφωνίας κατανομής των ποσοτήτων, πληρούται και η ADM είχε εξάλλου εκφράσει τη βούλησή της να μετάσχει στις ποσοτώσεις παραγωγής αμέσως μετά τη συνάντηση του Ιουνίου 1992 (βλ. αιτιολογική σκέψη 76 της Αποφάσεως). Τέλος, οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν τις προσκομισθείσες στις αιτιολογικές σκέψεις 376 και 377 της Αποφάσεως αποδείξεις σχετικά με την αυστηρή εφαρμογή εκ μέρους της ADM των συμφωνιών περί των τιμών, περιλαμβανομένης και της προγενέστερης του Δεκεμβρίου 1993 χρονικής περιόδου.

- 218 Δεύτερον, προκειμένου για το επιχείρημα που αντλείται από τη μη εφαρμογή των συμφωνιών για ορισμένες χρονικές περιόδους, η Επιτροπή φρονεί ότι οι προσφεύγουσες σκοπούν να αμφισβητήσουν τα γεγονότα που διαπιστώθηκαν με την Απόφαση, των οποίων όμως δεν αμφισβητούν ουσιαστικά τα γεγονότα.
- 219 Η Επιτροπή τέλος τονίζει ότι η προσαύξηση κατά 30 % που έτυχε εν προκειμένω εφαρμογής δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως υπερβολική εφόσον οι κατευθυντήριες γραμμές προτείνουν προσαύξηση μέχρι 50 % για τις παραβάσεις μέσης διάρκειας.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 220 Σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η διάρκεια της παραβάσεως συνιστά ένα από τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό του ποσού του προστίμου που πρέπει να επιβληθεί σε επιχειρήσεις που έχουν κριθεί υπεύθυνες παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού.

- 221 Όσον αφορά τον παράγοντα σχετικά με τη διάρκεια της παραβάσεως, οι κατευθυντήριες γραμμές καθορίζουν διάκριση μεταξύ των παραβάσεως μικρής διάρκειας (γενικώς κάτω του ενός έτους), για τις οποίες το ποσό του προστίμου που γίνεται δεκτό βάσει της σοβαρότητας δεν πρέπει να προσαυξηθεί, τις παραβάσεις μέσης διάρκειας (γενικώς από ένα έως πέντε έτη), για τις οποίες το ποσό αυτό μπορεί να προσαυξηθεί μέχρι 50 %, και τις παραβάσεις μακρής διάρκειας (γενικώς πέραν των πέντε ετών), για τις οποίες το ποσό αυτό μπορεί να αυξηθεί ετησίως κατά 10 % (σημείο 1 Β, πρώτο εδάφιο, πρώτη έως τρίτη περίπτωση).
- 222 Στην αιτιολογική σκέψη 313 της Αποφάσεως, η Επιτροπή εκθέτει τα εξής: «Στην παρούσα υπόθεση, οι ενεχόμενες επιχειρήσεις διέπραξαν παράβαση μέσης διάρκειας (μεταξύ τριών και πέντε ετών). Τα βασικά ποσά που καθορίστηκαν σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παράβασης (βλέπε αιτιολογική σκέψη 305) κατά συνέπεια προσαυξάνονται κατά 10 % το έτος, ήτοι, για την ADM και την Cheil 30 % και για τις Ajinomoto, Kyowa και Sewon 40 %».
- 223 Όσον αφορά την εφαρμοσθείσα στην ADM προσαύξηση, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο α', του διατακτικού της Αποφάσεως, η διάρκεια της παραβάσεως της ADM περιλαμβανόταν μεταξύ 23ης Ιουνίου 1992 και 27ης Ιουνίου 1995, ήτοι τρία πλήρη έτη, πράγμα το οποίο δικαιολογεί πλήρως την προσαύξηση του 30 %.
- 224 Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την προσαύξηση αυτή για τον λόγο ότι η ADM ουδέποτε θεωρήθηκε ως μέρος των συμφωνιών πριν από τον Δεκέμβριο του 1993. Το Πρωτοδικείο δεν μπορεί να κάνει δεκτή αυτή την επιχειρηματολογία.
- 225 Κατ' αρχάς, διαπιστώνεται ότι οι προσφεύγουσες δεν ζητούν την ακύρωση του άρθρου 1 της προαναφερθείσας Αποφάσεως που καθορίζει τη διάρκεια της συμμετοχής της ADM στη σύμπραξη.

- 226 Στη συνέχεια, επισημαίνεται ότι, με την επιχειρηματολογία τους, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν ουσιαστικά τα γεγονότα που έγιναν δεκτά κατά τη διοικητική διαδικασία, εφόσον έχει διευκρινιστεί, στο σημείο 206 της κοινοποίησης των αιτιάσεων, όπως διευκρινίστηκε με τη συμπληρωματική κοινοποίηση αιτιάσεων, ότι η Επιτροπή επισήμανε σαφώς ότι η συμμετοχή της ADM στη σύμπραξη ξεκίνησε στις 23 Ιουνίου 1992. Πράγματι, η ADM επισήμανε ρητώς, με τις απαντήσεις της σ' αυτές τις ανακοινώσεις αιτιάσεων, ότι δεν αμφισβητούσε τα εκτιθέμενα στις ανακοινώσεις αυτές γεγονότα (σημείο 1.1 των απαντήσεων της ADM, παραρτήματα 7 και 9 της προσφυγής, τόμοι 3 και 4 των παραρτημάτων), στοιχείο βάσει του οποίου, μεταξύ άλλων, έγινε δεκτό ότι η ADM διέπραξε παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ.
- 227 Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, «ελλείπει ρητής αναγνώρισης εκ μέρους της εμπλεκόμενης επιχειρήσεως, η Επιτροπή εξακολουθεί να βαρύνεται με την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών, ενώ η επιχείρηση παραμένει ελεύθερη να αναπτύξει, εν ευθέτω χρόνο και ειδικότερα στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας, όποιον αμυντικό ισχυρισμό κρίνει σκόπιμο» (προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 37). Αντιθέτως, προκύπτει ότι τούτο δεν συμβαίνει εάν η εν λόγω επιχείρηση έχει αναγνωρίσει τα πραγματικά περιστατικά. Έτσι, όταν, όπως εν προκειμένω, η επιχείρηση έχει ρητώς δεχθεί, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, ουσιαστικά τα γεγονότα που της έχουν προσαφθεί από την Επιτροπή στην ανακοίνωση αιτιάσεων, τα πραγματικά αυτά περιστατικά πρέπει συνεπώς να θεωρηθούν ως δεδομένα, εφόσον η επιχείρηση δεν μπορεί πλέον να τα αμφισβητήσει στο πλαίσιο της ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασίας.
- 228 Τέλος, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η προαναφερθείσα επιχειρηματολογία των προσφευγουσών δεν μπορεί να εξομοιωθεί με εκ νέου ουσιαστική αμφισβήτηση των πραγματικών περιστατικών, δεν αμφισβητείται ότι, κατά τη συνάντηση του Μεξικού της 23ης Ιουνίου 1992, οι μετέχοντες, μεταξύ των οποίων η ADM, συμφώνησαν στόχους τιμών για τη λυσίνη (αιτιολογική σκέψη 75 της Αποφάσεως), ούτως ώστε η Επιτροπή μπόρεσε ορθώς να κρίνει ότι η ADM μετείχε στην παράβαση από την ημερομηνία αυτή. Το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι καμία συμφωνία για τις τιμές δεν μπορούσε να επέλθει κατά την ημερομηνία αυτή, καθόσον η συμφωνία εξηρτάτο από τη συμφωνία για τις ποσότητες πωλήσεων, δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι από την αιτιολογική σκέψη 75 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Kyowa, η ADM και η Ajinomoto συμφώνησαν, κατά τη διάρκεια της συναντήσεως του Μεξικού της 23ης Ιουνίου 1992, τιμές για τη λυσίνη μέχρι τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, χωρίς να εξαρτήσουν τη συμφωνία αυτή από οποιαδήποτε προϋπόθεση, η μόνη δε συμφωνία για τις τιμές που θα εφαρμοστούν μετά

τον Οκτώβριο του 1992 είχε συναφθεί με την επιφύλαξη συμφωνίας ως προς τις ποσότητες πωλήσεων. Στη συνέχεια, κατά πάγια νομολογία, για να υφίσταται συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ αρκεί οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει την κοινή τους βούληση να συμπεριφέρονται στην αγορά καθ' ορισμένο τρόπο (βλ., συγκεκριμένα, προαναφερθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 130, και της 17ης Δεκεμβρίου 1991, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 256). Στο μέτρο που είχαν συμπέσει οι βουλήσεις των επιχειρήσεων, τουλάχιστον, ως προς τις πρωτοβουλίες τιμών, η Επιτροπή δικαιούνταν να την χαρακτηρίσει ως συμφωνία υπό την έννοια της διατάξεως αυτής. Τέλος, το γεγονός ότι συμφωνία για τις ποσότητες πωλήσεως μπόρεσε να καθορίσει την πραγματική θέση σε εφαρμογή συμφωνίας για τις τιμές δεν ασκεί επίσης επιρροή για τον χαρακτηρισμό της, εφόσον η εξέταση συγκεκριμένων αποτελεσμάτων συμφωνίας παρέλκει για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ (προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 99).

- 229 Το επιχείρημα ότι, κατά τη διάρκεια ορισμένων χρονικών περιόδων, δεν τηρήθηκαν οι συμφωνίες ή δεν τηρήθηκαν σε σημαντικό βαθμό επιίπτει στη μεταγενέστερη εξέταση του ότι δεν λήφθηκε υπόψη ως ελαφρυντική περίσταση η μη ουσιαστική εφαρμογή των συμφωνιών.
- 230 Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι ορθώς η Επιτροπή προέβη, κατ' εφαρμογήν των κατευθυντηρίων γραμμών, σε προσαύξηση 10 % ανά διανυθέν έτος του βασικού ποσού του προστίμου που έγινε δεκτό λόγω της σοβαρότητας της παραβάσεως, ήτοι συνολική προσαύξηση 30 % αντιστοιχούσα στην πραγματική διάρκεια της παραβάσεως.

V — Επί των επιβαρυντικών περιστάσεων

- 231 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι προσαύξισε κατά 50 % το βασικό ποσό του προστίμου για τον λόγο ότι, σύμφωνα με την Απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 329 έως 356), η ADM είχε ηγετικό ρόλο στην παράβαση μαζί με την

Ajinomoto. Προς στήριξη της αιτιάσεως αυτής, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή προέβη σε εσφαλμένη εκτίμηση του ρόλου της ADM και προβάλλουν παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας.

Επιχειρήματα των διαδίκων

1. Επί της εσφαλμένης εκτιμήσεως του ρόλου της ADM

²³² Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι το συμπέρασμα της Επιτροπής, ότι η ADM είχε ηγετικό ρόλο στη σύμπραξη, ενέχει πολλά σφάλματα εκτιμήσεως. Προς στήριξη της απόψεώς τους, οι προσφεύγουσες επικαλούνται τα ακόλουθα στοιχεία:

- το γεγονός ότι δεν ελήφθησαν υπόψη οι γνώμες των άλλων συμμετασχόντων στη σύμπραξη που χαρακτηρίζουν την Ajinomoto ως έχουσα διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στην παράβαση·
- το γεγονός ότι οι απειλές κατά των εχόντων απατηλή συμμετοχή και η συγκεκριμένη μείωση των τιμών είναι κοινά στοιχεία σε όλους τους συμμετασχόντες στη σύμπραξη, σε αντίθεση με τα στοιχεία που έγιναν δεκτά κατά της Ajinomoto·
- οι προγενέστερες του Ιουνίου 1992 μειώσεις τιμών δεν αποτελούν ένδειξη «leadership»·

- οι μειώσεις τιμών που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Ιανουαρίου και Ιουνίου 1993 δεν σκοπούσαν να υποχρεώσουν τους άλλους συμμετασχόντες να καταλήξουν στη συμφωνία για τις ποσότητες πωλήσεων·

- οι απειλές επιβολής κυρώσεων που ασκήθηκαν από έναν εκ των ανωτέρων υπαλλήλων της δεν μπορούν να του καταλογισθούν, διότι δρούσε υπό τις διαταγές του FBI·

- κατά τη συνάντηση του Irvine της 25ης Οκτωβρίου 1993, η Ajinomoto και όχι η ADM επιφορτίστηκε να εξασφαλίσει τη συναίνεση των άλλων παραγωγών για ένα σχέδιο κατανομής των πωλήσεων·

- το γεγονός ότι οι διευθύνοντες της ADM μετείχαν στις συσκέψεις με την Ajinomoto δεν αποτελεί αποδεικτικό στοιχείο·

- κατά τη συνάντηση του Μεξικού της 23ης Ιουνίου 1992, η ADM δεν ήταν σε θέση να στοιχειοθετήσει τη μελλοντική δομή της συμπράξεως.

2. Επί της προσβολής των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας

- 234 Πρώτον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η προσαύξηση κατά 50 % του βασικού ποσού του προστίμου της ADM είναι δυσανάλογη και δυσμενής σε σχέση με τη μεταχείριση που επιφυλάχθηκε στην Ajinomoto.
- 235 Πράγματι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η ανάλυση της Επιτροπής είναι ορθή — quod non — όσον αφορά τον ρόλο που διαδραμάτισε η ADM, από τις αιτιολογικές σκέψεις 330, 331 και 353 της Αποφάσεως, σχετικά με τον ρόλο που έπαιξε η Ajinomoto, προκύπτει ότι δέκα στοιχεία έγιναν δεκτά σε βάρος της για να αποδειχθεί ο ηγετικός της ρόλος ενώ, σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 331, 332 και 339 της Αποφάσεως, μόνον τέσσερα στοιχεία έγιναν δεκτά σε βάρος της ADM. Παρά αυτή την ουσιώδη διαφορά, στην ADM επιβλήθηκε εντούτοις η ίδια προσαύξηση του προστίμου με την επιβληθείσα στην Ajinomoto.
- 236 Δεύτερον, η προσαύξηση αυτή είναι επίσης δυσανάλογη και δυσμενής καθόσον βρίσκεται σε αντίφαση με την πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής. Σύμφωνα με την πρακτική αυτή, για τον ηγετικό ρόλο επιβάλλονται συνήθως κυρώσεις με προσαύξηση 25 % του βασικού ποσού του προστίμου. Μόνο στην περίπτωση που συντρέχει συνδυασμός επιβαρυντικών περιστάσεων, συμπεριλαμβανομένου του ηγετικού ρόλου, εφαρμόζεται προσαύξηση κατά 50 % (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων), υποθετική περίπτωση που δεν αποδείχθηκε εν προκειμένω.
- 237 Η Επιτροπή αμφισβητεί τον δυσμενή και δυσανάλογο χαρακτήρα της πραγματοποιηθείσας προσαυξήσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

1. Επί της εσφαλμένης εκτιμήσεως του ρόλου της ADM

- 238 Όπως προκύπτει από τη νομολογία, άπαξ μια παράβαση έχει διαπραχθεί από πλείονες επιχειρήσεις, στο πλαίσιο καθορισμού του ποσού των προστίμων, πρέπει να εξετάζεται η σχετική βαρύτητα της συμμετοχής καθεμιάς απ' αυτές (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 623), πράγμα το οποίο συνεπάγεται, συγκεκριμένα, τη στοιχειοθέτηση των αντιστοίχων ρόλων τους στην παράβαση κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στην παράβαση αυτή (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 150, και την απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-6/89, Enichem Anic κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1623, σκέψη 264).
- 239 Επομένως, μεταξύ άλλων, ο ρόλος του «επικεφαλής» τον οποίο είχαν μία ή περισσότερες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της συμπράξεως πρέπει να συνυπολογίζεται για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, στο μέτρο που οι επιχειρήσεις που είχαν τέτοιο ρόλο πρέπει, ως εκ τούτου, να φέρουν ιδιαίτερη ευθύνη έναντι των λοιπών επιχειρήσεων (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-298/98 P, Finnboard κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10157, σκέψη 45· προαναφερθείσες αποφάσεις Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 291, και IAZ κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 57 και 58).
- 240 Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, το σημείο 2 των κατευθυντηρίων γραμμών καθορίζει, υπό τον τίτλο των επιβαρυντικών περιστάσεων, μη εξαντλητικό κατάλογο των περιστάσεων που μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση του βασικού ποσού του προστίμου, συμπεριλαμβανομένου, μεταξύ άλλων, του «ηγετικού ρόλου ή υποκινητή της παραβάσεως».
- 241 Εν προκειμένω, από την Απόφαση προκύπτει ότι τρία ουσιώδη στοιχεία ελήφθησαν υπόψη από την Επιτροπή προκειμένου να συναγάγει ότι η ADM είχε ηγετικό ρόλο στην παράβαση: αφενός, οι πωλήσεις σε χαμηλές τιμές που πραγματοποιήθηκαν μέχρι τον Ιούνιο 1992, κατόπιν στην αρχές του 1993· αφετέρου, οι απειλές που ασκήθηκαν επανειλημμένως προς τους μικροπαραγωγούς· τέλος, η συμμετοχή της σε πολλές διμερείς συσκέψεις με την Ajinomoto, το αντικείμενο των οποίων ήταν να

συζητηθούν οι στρατηγικοί προσανατολισμοί της συμπράξεως και να εξασφαλίσουν τη συναίνεση των λοιπών παραγωγών για τις πρωτοβουλίες τιμών και ποσοστώσεων. Επιπλέον, τονίστηκε ότι η ADM πρότεινε τη δομή τη συμπράξεως αναφερόμενη στην παρελθούσα εμπειρία της σε άλλο καρτέλ, που αφορούσε το κικρικό οξύ. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να εκτιμηθούν σε σχέση με το πλαίσιο της συγκεκριμένης υποθέσεως, συγκεκριμένα σε σχέση με τη θέση που κατείχαν οι επιχειρήσεις αυτές στην αγορά και τους πόρους που διέθεταν.

242 'Όσον αφορά, κατ' αρχάς, τις πωλήσεις σε χαμηλές τιμές που πραγματοποιήθηκαν προσωρινώς από την ADM, συνιστούν ένα από τα στοιχεία επί των οποίων ορθώς στηρίχθηκε η Επιτροπή. Πράγματι, η ADM, μολονότι εισήλθε στην αγορά της λυσίνης μόλις το 1991, ήταν από τότε αδιαμφισβήτητος επιχειρηματίας λαμβανομένων υπόψη, όχι μόνον των διαστάσεών της παγκοσμίως και των οικονομικών πόρων που διέθετε, αλλά επίσης, και κυρίως, λόγω της παραγωγικής ικανότητάς της. Συναφώς, είναι ιδιαίτερα ενδεικτικό ότι, από την είσοδό της στην αγορά το 1991, χρονολογία κατά την οποία υφίσταντο ακόμη μόνον τρεις παραγωγοί λυσίνης στον κόσμο, το εργοστάσιο της ADM διπλασίασε κατά βάση το παγκόσμιο δυναμικό παραγωγής λυσίνης (αιτιολογικές σκέψεις 32, 69 και 70 της Αποφάσεως). Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποθέσεως, από το οποίο προκύπτει ότι η ADM προέβη κατ' αρχάς σε σημαντικές εμπορικές πράξεις με χαμηλές τιμές γνωστοποιώντας στους άλλους παραγωγούς τη σοβαρότητα των προθέσεών της και την προτίμησή της να εξασφαλίσει τη συμμετοχή της στην αγορά μέσω συντονισμού (αιτιολογικές σκέψεις 69 και 70 της Αποφάσεως) και στη συνέχεια συνάπτοντας συμφωνίες τιμών με τους άλλους παραγωγούς, είναι πρόδηλο ότι ο επιδιωκόμενος από την ADM σκοπός, εφαρμόζοντας πωλήσεις με χαμηλές τιμές μεταξύ 1991 και Ιουνίου 1992, ήταν να αποδείξει στους άλλους ήδη παρόντες στην αγορά παραγωγούς ότι η μη ύπαρξη συμπράξεως για τις τιμές τους είναι επιζήμια. Η ADM χρησιμοποίησε το 1993 εκ νέου τη στρατηγική αυτή προκειμένου να επιτύχει συμφωνία για τις τιμές πωλήσεων που να ανταποκρίνονται στις φιλοδοξίες της. Επομένως, στο μέτρο που η ADM δεν μείωνε απλώς τις τιμές της αλλά το έπραττε με σκοπό να πετύχει τη σύναψη περιοριστικών για τον ανταγωνισμό συμφωνιών, τα επιχειρήματα των προσφευγουσών που σκοπούν να αμφισβητήσουν την αποδεικτική αξία της πολιτικής τιμών της ADM πρέπει συνεπώς να απορριφθούν.

243 Στη συνέχεια, όσον αφορά τις σαφείς απειλές που απευθύνθηκαν στους άλλους παραγωγούς κατά τη συνάντηση της 23ης Αυγούστου 1994 (αιτιολογική σκέψη 143 της Αποφάσεως) και, συγκεκριμένα, στη Sewon τον Νοέμβριο του 1992 (αιτιολογική σκέψη 89 της Αποφάσεως), κατόπιν τον Μάιο (αιτιολογική σκέψη 134 της Αποφάσεως) και τον Αύγουστο του 1994 (αιτιολογική σκέψη 143 της Αποφάσεως), δεν αμφισβητήθηκαν άμεσα από τις προσφεύγουσες. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται

είτε ότι οι απειλές αυτές πραγματοποιήθηκαν από έναν από τους ανώτερους υπαλλήλους της ADM που εργαζόταν κρυφώς για το FBI, είτε ότι πρόκειται για κοινή τεχνική όλων των συμμετασχόντων στη σύμπραξη. Συναφώς, επισημαίνεται ότι ο εν λόγω ανώτερος υπάλληλος ήταν πρόεδρος της θυγατρικής της ADM που ασκούσε δραστηριότητες στον τομέα της λυσίνης, και εξαρτώνταν άμεσα από τον αντιπρόεδρο της ADM ο οποίος ενεπλέκετο στη σύμπραξη, και δρούσε εντός του πλαισίου της συνολικής πολιτικής της ADM, ακόμη κι αν παρείχε πληροφορίες στο FBI. Εξάλλου, δεν προβάλλεται ότι οι εκφρασθείσες απειλές πραγματοποιήθηκαν κατόπιν διαταγής του FBI. Όσον αφορά τους άλλους συμμετασχόντες στη σύμπραξη, δεν ήταν σε θέση, πλην της Ajinomoto, να συγκεκριμενοποιήσουν τις προβαλλόμενες απειλές τους για αντίποινα.

244 Τέλος, η Επιτροπή κατέδειξε ότι, βάσει των εγγράφων που προσκόμισαν οι ίδιοι οι διάδικοι στο πλαίσιο της συνεργασίας τους, πολλές διμερείς συσκέψεις μεταξύ των γενικών διευθύνσεων της ADM και της Ajinomoto, ο ηγετικός ρόλος των οποίων έγινε επίσης δεκτός από την Επιτροπή, έλαβαν χώρα για να συζητηθούν ο γενικός προσανατολισμός και η μορφή της συμπράξεως. Πρόκειται για τις συσκέψεις της 30ής Απριλίου 1993 στην έδρα της ADM, της 14ης Μαΐου 1993 στο Τόκιο και της 25ης Οκτωβρίου 1993 στο Irvine (αιτιολογικές σκέψεις 93 έως 101 και 117 της Αποφάσεως).

245 Ενόψει των προαναφερθέντων στοιχείων, πρέπει να θεωρηθεί ότι ορθώς η Επιτροπή μπόρεσε να συναγάγει ότι η ADM είχε ηγετικό ρόλο στην παράβαση με την Ajinomoto, εφόσον οι προσφεύγουσες δεν απέδειξαν τον εσφαλμένο χαρακτήρα της εκτιμήσεως αυτής.

2. Επί της προσβολής των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας

246 Επισημαίνεται ότι, για να χαρακτηριστεί ηγετικός ο ρόλος της Ajinomoto, η Επιτροπή έκανε δεκτά, πλην της συμμετοχής της στις διμερείς συσκέψεις με την ADM, τα ακόλουθα στοιχεία:

- μέχρι το 1991, ημερομηνία εισόδου της ADM στην αγορά, η Ajinomoto καθόριζε τις τιμές της λυσίνης, τις οποίες συμφωνούσαν να ακολουθήσουν τα λοιπά μέρη της συμπράξεως (αιτιολογική σκέψη 330).

- η Ajinomoto διαδραμάτισε ρόλο υποκινητή, επιτυγχάνοντας να συνεργαστούν με την ADM οι λοιποί ασιατικοί παραγωγοί (αιτιολογική σκέψη 330)·
- απείλησε, μαζί με την ADM, τη Sewon το 1992 (αιτιολογική σκέψη 330)·
- άσκησε καθήκοντα συντονιστή της συμπράξεως οργανώνοντας και επανδρώνοντας με προσωπικό τη γραμματεία που ήταν επιφορτισμένη με την εποπτεία του συστήματος ελέγχου των ποσοτήτων (αιτιολογικές σκέψεις 330 και 353).

²⁴⁷ Βάσει απλής αριθμητικής λογιστικής, όπως η προταθείσα από τις προσφεύγουσες, δεν μπορούν να γίνουν αντιληπτοί με ακρίβεια οι αντίστοιχοι ρόλοι της ADM και της Ajinomoto εντός της συμπράξεως και δεν μπορεί να στηριχθεί το συμπέρασμα άνισης μεταχειρίσεως. Από την Απόφαση και τα πραγματικά περιστατικά της συγκεκριμένης υποθέσεως προκύπτει ότι οι δύο αυτές επιχειρήσεις, λόγω του γεγονότος ότι είχαν σχετικά συγκρίσιμο μέγεθος και δύναμη στην αγορά, άσκησαν από κοινού ηγετικό ρόλο καθορίζοντας τον στρατηγικό προσανατολισμό της συμπράξεως και τα ενδεχόμενα αντίποινα κατά των λοιπών παραγωγών. Τα στοιχεία αυτά όμως παραμένουν αποφασιστικής σημασίας για τον χαρακτηρισμό του ρόλου επικεφαλής που διαδραμάτισαν οι επιχειρήσεις αυτές. Μολονότι συνομολογείται ότι η Ajinomoto οργάνωσε σαφώς από υλικής απόψεως τον ρόλο του συντονιστή, από την Απόφαση προκύπτει πάντως επαρκώς ότι οι τεθείσες σε λειτουργία δομές, με τις οποίες ήταν επιφορτισμένη η Ajinomoto, ήταν ο καρπός της προηγούμενης εμπειρίας της ADM, ιδίως στο πλαίσιο της συμπράξεως για το κεντρικό οξύ, που είχε εμπνεύσει συνελπώς τις δομές αυτές (αιτιολογικές σκέψεις 74 και 339 της Απόφάσεως). Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν έπρεπε οπωσδήποτε να επιβάλει στην ADM μικρότερη προσαύξηση.

²⁴⁸ Από το επιχείρημα ότι η προσαύξηση κατά 50 % είναι ανώτερη της γενικώς εφαρμοζομένης σε άλλες αποφάσεις της Επιτροπής προσαυξήσεως δεν προκύπτει παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας ή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

- 249 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, κατά τον καθορισμό του ποσού κάθε προστίμου, η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως και δεν υποχρεούται να εφαρμόσει, συναφώς, συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο (προαναφερθείσες αποφάσεις *Martinelli κατά Επιτροπής*, σκέψη 59, και *Mo och Domsjö κατά Επιτροπής*, σκέψη 268, επιβεβαιωθείσα κατόπιν αναιρέσεως με απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-283/98 P, *Mo och Domsjö κατά Επιτροπής*, Συλλογή 2000, σ. I-9855, σκέψη 47).
- 250 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αιτίαση που αντλείται από την παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας πρέπει να απορριφθεί.
- 251 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή ορθώς μπόρεσε να προσανξήσει κατά 50 %, βάσει επιβαρυντικών περιστάσεων, το βασικό ποσό που είχε γίνει δεκτό σε βάρος της ADM.

VI — Επί των ελαφρυντικών περιστάσεων

Επιχειρήματα των διαδίκων

1. Επί της μη ουσιαστικής εφαρμογής των συμφωνιών

- 252 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή έπρεπε, σύμφωνα με το σημείο 3, δεύτερη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών να χορηγήσει στην ADM μείωση του ποσού του προστίμου λόγω της μη ουσιαστικής εφαρμογής των παρανόμων

συμφωνιών εκ μέρους της επιχειρήσεως αυτής, διευκρινιζομένου ότι δεν υφίσταται κανένα έννομο τεκμήριο θέσεως σε εφαρμογή συμπράξεως όταν τα μέρη συνάπτονται επανειλημμένα.

- 253 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η ADM δεν έθεσε σε εφαρμογή τις συμφωνίες ως προς τις τιμές λόγω του ότι χορηγούσε σημαντικές εκπτώσεις στους πελάτες της και συνεπώς δεν χρέωνε τις επισήμως συμφωνηθείσες τιμές, όπως αποδεικνύει η οικονομική ανάλυση που πραγματοποίησε η ADM σε απάντηση στην ανακοίνωση των αιτιάσεων (παράρτημα 7 της προσφυγής). Στο μέτρο που το σημείο 3, δεύτερη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, σχετικά με τις ελαφρυντικές περιστάσεις, σκοπεί τη μη «ουσιαστική» εφαρμογή συμπράξεως, η εσωτερική λειτουργία της επιχειρήσεως δεν ασκεί επιρροή. Η ακολουθηθείσα από την Επιτροπή προσέγγιση είναι εξάλλου αντίθετη προς την προγενέστερη πρακτική της λήψεως αποφάσεων. Στην προαναφερθείσα απόφαση των Ελληνικών Πορθμείων, η Επιτροπή, παραδείγματος χάρη, δέχθηκε ότι ανταγωνισμός επί των τιμών μέσω εκπτώσεων συνιστά ελαφρυντική περίπτωση.
- 254 Η εφαρμογή των συμφωνιών για τις ποσότητες δεν αποδείχθηκε. Η Απόφαση αναφέρει ελάχιστες ποσότητες, πράγμα το οποίο είναι αλυσιτελές στο πλαίσιο συμπράξεως με σκοπό αυξήσεως των τιμών. Ως προς την ανταλλαγή πληροφοριών, η ADM προσκόμισε ανακριβή πληροφοριακά στοιχεία.
- 255 Η Επιτροπή ισχυρίζεται γενικώς ότι η έκφραση «μη ουσιαστική εφαρμογή των παράνομων συμφωνιών ή πρακτικών», που περιλαμβάνεται στις κατευθυντήριες γραμμές, σκοπεί την περίπτωση όπου σύμπραξη, στο σύνολό της, δεν τίθεται σε εφαρμογή ή είναι ανενεργός για ορισμένη χρονική περίοδο. Αντιθέτως, δεν αναφέρεται η ατομική κατάσταση των μελών ενεργού συμπράξεως.
- 256 Η Επιτροπή τονίζει ότι η εφαρμογή των συμφωνιών σχετικά με τις τιμές εκ μέρους της ADM δεν είναι υποθετική αλλά έχει αποδειχθεί, μεταξύ άλλων, με τις οδηγίες στους πωλητές της. Όσον αφορά τις ποσοστώσεις, η Απόφαση καταδεικνύει ότι

τηρήθηκαν τα παγκόσμια μερίδια αγοράς. Όσον αφορά το γεγονός ότι προσκομίστηκαν ανακριβή στοιχεία, πρόκειται επίσης για απλή απάτη και όχι για αποστασιοποίηση σε σχέση με τη συμφωνία.

2. Επί της θεσπίσεως του κώδικα συμπεριφοράς εκ μέρους της ADM

- 257 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη, κατά τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, τη θέση σε εφαρμογή εντός της ADM αυστηρού και μονίμου προγράμματος συμμορφώσεως προς τους κανόνες ανταγωνισμού περιλαμβάνοντος, μεταξύ άλλων, τη θέσπιση κώδικα συμπεριφοράς απευθυνόμενου προς όλους τους υπαλλήλους της επιχειρήσεως και τη δημιουργία ειδικευμένου τμήματος.
- 258 Περαιτέρω, η θέσπιση του προγράμματος συμμορφώσεως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, η θέση σε λειτουργία νέας διευθύνσεως και η απόλυση ανωτάτων υπαλλήλων ενεχομένων στην παράβαση αποδεικνύουν ειλικρινή μεταμέλεια της επιχειρήσεως.
- 259 Η Επιτροπή φρονεί ότι, μολονότι η μελλοντική συμμόρφωση της επιχειρήσεως είναι ασφαλώς θετική, το ζήτημα αυτό πάντως δεν ασκεί επιρροή για τον καθορισμό του ποσού του προστίμου.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

1. Επί της μη ουσιαστικής εφαρμογής των συμφωνιών

- 260 Όπως προκύπτει από τη νομολογία, άπαξ μια παράβαση έχει διαπραχθεί από πλείονες επιχειρήσεις, πρέπει να εξετάζεται η σχετική βαρύτητα της συμμετοχής καθεμιάς απ' αυτές (προαναφερθείσες αποφάσεις Suiker Unie κ.λπ. κατά Επι-

τροπής, σκέψη 623, και Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 150), για να καθοριστεί αν υφίστανται, ως προς αυτές, επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις.

- 261 Το συμπέρασμα αυτό συνιστά τη λογική συνέπεια της αρχής της εξατομικεύσεως των ποινών και κυρώσεων δυνάμει της οποίας σε μια επιχείρηση μπορούν να επιβληθούν κυρώσεις μόνο για τα γεγονότα που της προσάπτονται ατομικώς, αρχή η οποία είναι εφαρμοστέα σε κάθε διοικητική διαδικασία που μπορεί να καταλήξει στην επιβολή κυρώσεως δυνάμει των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού (βλ., όσον αφορά τον καταλογισμό προστίμου, την απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Δεκεμβρίου 2001, T-45/98 και T-47/98, Krypp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. Π-3757, σκέψη 63).
- 262 Στα σημεία 2 και 3 των κατευθυντηρίων γραμμών προβλέπεται διαβάθμιση του βασικού ποσού του προστίμου αναλόγως ορισμένων επιβαρυντικών ή ελαφρυντικών περιστάσεων, οι οποίες χαρακτηρίζουν κάθε εμπλεκόμενη επιχείρηση.
- 263 Συγκεκριμένα, το σημείο 3 των κατευθυντηρίων γραμμών καθορίζει, υπό τον τίτλο των ελαφρυντικών περιστάσεων, μη εξαντλητικό κατάλογο των περιστάσεων που μπορούν να οδηγήσουν σε μείωση του βασικού ποσού του προστίμου. Αναφέρονται λοιπόν ο παθητικός ρόλος μιας επιχειρήσεως, η μη ουσιαστική εφαρμογή των παρανόμων συμφωνιών, η παύση των παραβάσεων ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής, η ύπαρξη της δικαιολογημένης αμφιβολίας της επιχειρήσεως σχετικά με τον παράνομο χαρακτήρα της ακολουθούμενης περιοριστικής πρακτικής, το γεγονός ότι η παράβαση διαπράχθηκε από αμέλεια καθώς και η ουσιαστική συνεργασία της επιχειρήσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας πέραν του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως για τη συνεργασία. Συνεπώς, όλες οι ούτως αναφερόμενες περιστάσεις στηρίζονται στην συμπεριφορά που χαρακτηρίζει κάθε επιχείρηση.
- 264 Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η ερμηνεία της Επιτροπής ότι το σημείο 3, δεύτερη περίπτωση, σχετικά με «τη μη ουσιαστική εφαρμογή της συμφωνίας», σκοπεί μόνον την υποθετική περίπτωση όπου η σύμπραξη, στο σύνολο της, δεν τίθεται σε

εφαρμογή, εξαιρουμένης της ίδιας συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως, είναι προδήλως εσφαλμένη.

265 Πράγματι, η άποψη της Επιτροπής προέρχεται από σύγχυση μεταξύ, αφενός, της εκτιμήσεως της συγκεκριμένης επιπτώσεως της παραβάσεως στην αγορά για τους σκοπούς αξιολογήσεως της σοβαρότητάς της (σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών), στο πλαίσιο της οποίας πρέπει να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα που προκύπτουν από το σύνολο της παραβάσεως και όχι από την ουσιαστική συμπεριφορά κάθε επιχειρήσεως, και, αφετέρου, της εκτιμήσεως της ατομικής συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως για τους σκοπούς εκτιμήσεως των επιβαρυντικών ή ελαφρυντικών περιστάσεων (σημεία 2 και 3 των κατευθυντηρίων γραμμών), στο πλαίσιο της οποίας πρέπει, σύμφωνα με την αρχή της εξατομικεύσεως των ποινών και κυρώσεων, να εξεταστεί η σοβαρότητα σχετικά με τη συμμετοχή της επιχειρήσεως στην παράβαση.

266 Περαιτέρω, στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή παραπέμπει στην προαναφερθείσα απόφαση Cascades κατά Επιτροπής, όπου το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το ότι μια επιχείρηση, που αποδεικνύεται ότι μετέχει σε σύμπραξη ως προς τις τιμές, δεν συμπεριφέρθηκε στην αγορά όπως είχε συμφωνήσει με τους ανταγωνιστές της δεν συνιστά κατ' ανάγκην στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη, ως ελαφρυντική περίσταση, κατά την επιμέτρηση του επιβλητέου προστίμου (σκέψη 230).

267 Στο πλαίσιο της προαναφερθείσας αποφάσεως, παρατηρείται ότι το Πρωτοδικείο προέβη στον έλεγχο αποφάσεως της Επιτροπής η οποία δεν εφάρμοσε τις κατευθυντήριες γραμμές, εφόσον είναι προγενέστερη της εκδόσεως των κατευθυντηρίων αυτών γραμμών, οι οποίες αναφέρουν στο εξής ρητώς ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η μη ουσιαστική εφαρμογή παράνομης συμφωνίας ως ελαφρυντική περίπτωση. Όπως όμως ήδη αναφέρθηκε στη σκέψη 182 ανωτέρω, κατά πάγια νομολογία δεν μπορεί να απέχει κανόνων με τους οποίους αυτοδεσμεύθηκε (βλ. προαναφερθείσα απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1991, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 53, και την παρατιθέμενη νομολογία). Συγκεκριμένα, όταν η Επιτροπή εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές που σκοπούν να διευκρινίσουν, τηρώντας τη Συνθήκη, τα κριτήρια που σκοπεί να εφαρμόσει στο πλαίσιο ασκήσεως της

εξουσίας της εκτιμήσεως, προκύπτει αυτοδέσμευση της εξουσίας αυτής καθόσον στην Επιτροπή εναπόκειται να συμμορφούται προς τους ενδεικτικούς κανόνες με τους οποίους αυτοδεσμεύθηκε (προαναφερθείσες αποφάσεις ΑΙUFASS και ΑΚΤ κατά Επιτροπής, σκέψη 57, και Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, σκέψη 89).

- 268 Παραμένει το ερώτημα αν, εν προκειμένω, η Επιτροπή ορθώς μπόρεσε να θεωρήσει ότι η ADM δεν μπορούσε να απολαύει ελαφρυντικής περιστάσεως λόγω της μη ουσιαστικής εφαρμογής των συμφωνιών, δυνάμει του σημείου 3, δεύτερη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών. Προς τον σκοπό αυτό, πρέπει να εξακριβωθεί αν τα γεγονότα που προέβησαν οι προσφεύγουσες μπορούν να στοιχειοθετήσουν ότι, κατά τη διάρκεια της περιόδου που προσχώρησαν στις παράνομες συμφωνίες, δεν τις εφάρμοσαν πράγματι, υιοθετώντας ανταγωνιστική συμπεριφορά στην αγορά (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2000, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, Τ-25/95, Τ-26/95, Τ-30/95 έως Τ-32/95, Τ-34/95 έως Τ-39/95, Τ-42/95 έως Τ-46/95, Τ-48/95, Τ-50/95 έως Τ-65/95, Τ-68/95 έως Τ-71/95, Τ-87/95, Τ-88/95, Τ-103/95 και Τ-104/95, Συλλογή 2000, σ. ΙΙ-491, σκέψεις 4872 έως 4874).
- 269 Όσον αφορά, πρώτον, την προβαλλόμενη μη εφαρμογή των συμφωνιών για τις τιμές εκ μέρους της ADM, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή ορθώς θεώρησε, στην αιτιολογική σκέψη 377 της Αποφάσεως (βλ., επίσης, τις αιτιολογικές σκέψεις 265 και 266), ότι διαψεύσθηκε από τις υποδείξεις που κοινοποιήθηκαν στους πωλητές της οι οποίες προδήλως προορίζονταν να χρησιμεύουν ως βάση διαπραγματεύσεως με τους πελάτες (βλ., συναφώς, προαναφερθείσα απόφαση Epichem Apic κατά Επιτροπής, σκέψη 280, και προαναφερθείσα απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1991, Herculed Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 341). Το γεγονός ότι στη συνέχεια μπόρεσαν ακριβώς να χορηγηθούν εκπτώσεις στους πελάτες, οι οποίες κατέληξαν σε διαφορετικές ατομικές τιμές συναλλαγών ανάλογα με τους πελάτες, δεν μπορεί να αναιρέσει το προαναφερθέν συμπέρασμα.
- 270 Εξάλλου, από τη σύγκριση μεταξύ των καθορισθεισών από την ADM τιμών, όπως αναφέρονται στο σημείο 47 της Αποφάσεως, και των τιμών που συμφωνήθηκαν μεταξύ των μελών της συμπράξεως, όπως απαριθμούνται στις αιτιολογικές σκέψεις 186 έως 210 της Αποφάσεως, καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου διαπράξεως της παραβάσεως, προκύπτει ότι η ADM εφάρμοσε συμφωνίες για τις τιμές.

- 271 Συναφώς, επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι η Επιτροπή ορθώς παρατήρησε ότι οι επίδικες συμφωνίες αναφέρουν στόχους τιμών (ή «τιμές στόχους»), ώστε η εφαρμογή των συμφωνιών αυτών δεν συνεπάγεται ότι θα ισχύσει τιμή αντιστοιχούσα στον στόχο της συμφωνηθείσας τιμής, αλλά ότι τα μέρη προσπαθούν να προσεγγίσουν τους στόχους τους τιμών (αιτιολογική σκέψη 376 της Αποφάσεως). Η Επιτροπή επισήμανε επίσης ότι «από τις πληροφορίες [...] προκύπτει ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, κατά το παράδειγμα των περισσότερων συμφωνιών σχετικά με τις τιμές, τα μέρη καθόρισαν τις τιμές τους με βάση τις συμφωνίες τους».
- 272 Στη συνέχεια, προκύπτει ότι οι καθοριζόμενες από την ADM τιμές προσεγγίζουν συνήθως τις τιμές στόχους, μερικές φορές ολίγον υψηλότερες, και συμπίπτουν ακόμη με τους στόχους τιμών που συμφωνήθηκαν τον Ιούνιο και τον Σεπτέμβριο του 1994 (αιτιολογικές σκέψεις 137 και 145 της Αποφάσεως).
- 273 Τέλος, πρέπει κυρίως να διαπιστωθεί ότι η εξέλιξη των τιμών της ADM συνέπεσε, κατά τη διάρκεια όλης της περιόδου διαπράξεως της παραβάσεως, με την εξέλιξη των στόχων τιμών που συμφωνήθηκαν μεταξύ των μελών της συμπράξεως, πράγμα το οποίο ενισχύει, κατά τα λοιπά, το συμπέρασμα ότι η εξέλιξη αυτή είχε επιζήμια αποτελέσματα στην αγορά (βλ., συναφώς, την προαναφερθείσα απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1991, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 340). Η σύμπτωση αυτή, κατά τη διάρκεια μιας τόσο μακράς περιόδου, καταδεικνύει ότι η ADM δεν είχε καμία επιθυμία να μην εφαρμόσει ουσιαστικά τις συμφωνίες σχετικά με τις τιμές.
- 274 Δεύτερον, όσον αφορά την προβαλλομένη μη εφαρμογή των συμφωνιών σχετικά με τις ποσότητες πωλήσεων, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι, στην Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 378), η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι τα μέλη της συμπράξεως θεώρησαν τις χορηγηθείσες σε αυτά ποσοστώσεις ως «ελάχιστες ποσοστώσεις» και ότι, «στον βαθμό που κάθε μέλος μπόρεσε να πωλήσει τουλάχιστον τις ποσοστώσεις που του χορηγήθηκαν, τηρήθηκε η συμφωνία».
- 275 Όπως ορθώς τονίστηκε από όλες τις επίδικες επιχειρήσεις, ο ισχυρισμός αυτός αντιφάσκει τουλάχιστον με τα προσαπτόμενα πραγματικά περιστατικά στο μέτρο που ο στόχος αυξήσεως των τιμών, που επιδιώχθηκε κυρίως από τα μέλη της συ-

μπράξεως, συνεπάγεται οπωσδήποτε περιορισμό της παραγωγής της λυσίνης και συνεπώς τη χορήγηση ανωτάτων ποσοστώσεων πωλήσεως. Τούτο επιβεβαιώνεται, μεταξύ άλλων, με τις αιτιολογικές σκέψεις 221 επ. της Αποφάσεως, που αφορούν την εκτίμηση των συμφωνιών σχετικά με τις ποσότητες ενόψει του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, στις οποίες γίνεται μνεία των περιορισμών πωλήσεων. Συνεπώς, αυτός ο ισχυρισμός της Επιτροπής πρέπει να θεωρηθεί αλυσιτελής.

276 Πάντως, προκύπτει ότι η ουσιαστική εφαρμογή των συμφωνιών σχετικά με τις ποσότητες μπορεί να θεωρηθεί ως αποδεδειγμένη επαρκώς από νομικής απόψεως ενόψει του πίνακα που περιλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 267 της Αποφάσεως όπου γίνεται σύγκριση μεταξύ των παγκοσμίων μεριδίων αγοράς που έχουν χορηγηθεί σε κάθε μέλος της συμπράξεως δυνάμει των συμφωνιών και των μεριδίων που πράγματι κατείχαν στο τέλος του έτους 1994. Όντως, όπως διαπίστωσε η Επιτροπή, τα παγκόσμια μερίδια αγοράς που κατέχει κάθε παραγωγός, πλην της Sewon, συγκρίνονται πολλοί με τα μερίδια που χορηγήθηκαν σε κάθε μέλος της συμπράξεως. Επισημαίνεται ότι οι προσφεύγουσες δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο δυνάμενο να αποδείξει τον εσφαλμένο χαρακτήρα των αναφερομένων στον προαναφερθέντα πίνακα στοιχείων.

277 Όσον αφορά την εφαρμογή των συμφωνιών για τις ποσοστώσεις το 1995, προκύπτει σαφώς από τις συσκέψεις της συμπράξεως το 1995, οι οποίες αναφέρονται στις αιτιολογικές σκέψεις 153 έως 166 της Αποφάσεως, ότι η ADM εξακολούθησε την εφαρμογή των ποσοστώσεων που ίσχυαν το προηγούμενο έτος.

278 Τρίτον, όσον αφορά τη συμφωνία σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών, συνολογείται ότι, στις 8 Δεκεμβρίου 1993, η ADM, η Ajinomoto, η Kyowa και η Sewon συμφώνησαν ότι, από τον Ιανουάριο του 1994, όλες οι εταιρίες θα κοινοποιούσαν στην Ajinomoto μηνιαίες εκθέσεις με στοιχεία για τις πωλήσεις λυσίνης, η δε Cheil προσχώρησε στη συμφωνία αυτή στις 10 Μαρτίου 1994.

279 Όσον αφορά την εφαρμογή της συμφωνίας αυτής, αρκεί η διαπίστωση ότι από την Απόφαση προκύπτει (αιτιολογικές σκέψεις 134, 141, 145, 150, 155, 160, 164 και 165) ότι όντως η ADM κοινοποίησε τους αριθμούς πωλήσεών της. Σε αντίθεση με τη Sewon που έπαυσε, από την αρχή του έτους 1995, να πληροφορεί τους άλλους παραγωγούς σχετικά με τις ποσότητες πωλήσεών της, πράγμα το οποίο διατάραξε τη λειτουργία της συμπράξεως, η ADM διαβίβαζε συνεπώς σε τακτά χρονικά διαστήματα τα συμφωνηθέντα στοιχεία και ελάμβανε, σε αντάλλαγμα, τα πληροφοριακά στοιχεία περί των πωλήσεων που πραγματοποιούσαν τα άλλα μέρη του καρτέλ, πράγμα το οποίο μπορούσε να επηρεάσει τη συμπεριφορά της στη σύμπραξη και στην αγορά. Ενεργώντας τοιουτοτρόπως, η ADM έθεσε σε εφαρμογή την επίδικη συμφωνία, ανεξαρτήτως του προβαλλομένου ανακριβούς χαρακτήρα των προσκομισθέντων πληροφοριακών στοιχείων.

2. Επί της θεσπίσεως κώδικα συμπεριφοράς εκ μέρους της ADM

280 Υπενθυμίζεται ότι, ναι μεν είναι σημαντικό το ότι η προσφεύγουσα έλαβε μέτρα για να εμποδίσει τη διάπραξη στο μέλλον και νέων παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού από μέλη του προσωπικού της, το γεγονός όμως αυτό ουδόλως μεταβάλλει την πραγματικότητα της διαπιστωθείσας παραβάσεως (προαναφερθείσες αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 357, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, σκέψεις 417 και 419). Τοσούτω μάλλον ισχύει όταν η επίδικη παράβαση αποτελεί, όπως εν προκειμένω, κατάφωρη παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', ΕΚ.

281 Συνεπώς, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να κάνει δεκτό ένα τέτοιο στοιχείο ως ελαφρυντική περίπτωση καθόσον η Επιτροπή συμμορφούται προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία συνεπάγεται ότι δεν θα γίνει διαφορετική εκτίμηση επί του σημείου αυτού μεταξύ των επιχειρήσεων στις οποίες απευθύνεται η ίδια απόφαση. Τούτο δεν συνέβη εν προκειμένω.

- 282 Από το σύνολο των προηγούμενων στοιχείων προκύπτει ότι το αίτημα των προσφευγουσών με σκοπό τη μείωση του ποσού του προστίμου λόγω ελαφρυντικών περιστάσεων που αντλούνται από τη μη ουσιαστική εφαρμογή των αντιθέτων προς τον ανταγωνισμό συμφωνιών και τη θέσπιση κώδικα συμπεριφοράς πρέπει να απορριφθεί.

VII — Επί της συνεργασίας της ADM κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 283 Οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι η μείωση κατά 10 % του ποσού του προστίμου της ADM, χορηγηθείσα βάσει των διατάξεων του σημείου Δ, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, είναι ανεπαρκής, διότι δεν λαμβάνει υπόψη τη σημαντική αρωγή της επιχειρήσεως αυτής.
- 284 Συναφώς, οι προσφεύγουσες εκθέτουν, κατ' αρχάς, ότι η ADM ήταν η πρώτη που παρείχε στην Επιτροπή αποδεικτικά στοιχεία για τα ακόλουθα περιστατικά: η σύμπραξη μεταξύ των παραγωγών της λυσίνης υφίστατο δεκαεπτά έτη πριν από την είσοδο της ADM στην αγορά: η Ajinomoto είχε πάντοτε ηγετικό ρόλο στη σύμπραξη και, τέλος, το προσωπικό της Ajinomoto στην Ιαπωνία και στην Ευρώπη κατέστρεψε όλα τα στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή της στη σύμπραξη από τις πρώτες έρευνες που έγιναν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Επιτροπή στηρίχθηκε στις διαπιστώσεις αυτές στις αιτιολογικές σκέψεις 50, 330 και 414 της Αποφάσεως και μπόρεσε επίσης να επανεκτιμήσει την παρασχεθείσα από την Ajinomoto συνεργασία. Εξάλλου, η ADM παρείχε τεκμηριωμένες αποδείξεις για τις πρώτες επαφές μεταξύ Ajinomoto και Sewon το 1990 (αιτιολογική σκέψη 52 της Αποφάσεως), στοιχείο που επέτρεψε στην Επιτροπή να εκδώσει, βάσει αυτού, συμπληρωματική ανακοίνωση αιτιάσεων. Τέλος, η ADM δέχθηκε να υποβληθεί σε συνοπτική διαδικασία λήψεως αποφάσεως για να επιταχυνθεί η εξέταση της υποθέσεως.

- 285 Η άρνηση της Επιτροπής να χορηγήσει συμπληρωματική μείωση του προστίμου είναι εσφαλμένη από δύο απόψεις.
- 286 Αφενός, αντίκειται στην ανακοίνωση για τη συνεργασία να θεωρηθεί ότι δεν μπορεί να χορηγηθεί μείωση όταν τα πληροφοριακά στοιχεία, όπως τα προσκομισθέντα από την ADM, αφορούν προγενέστερη σύμπραξη στην οποία η επιχείρηση δεν μετείχε. Η ανακοίνωση για τη συνεργασία δεν περιλαμβάνει τέτοια διάκριση. Εξάλλου, η Επιτροπή θεώρησε την επίδικη σύμπραξη ως ενιαία παράβαση χωρίς να λάβει υπόψη την ημερομηνία εισόδου της ADM στην αγορά.
- 287 Αφετέρου, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η παρασχεθείσα από την ADM συνεργασία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, η συνεργασία αυτή εμπίπτει, εν πάση περιπτώσει, στο σημείο 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, το οποίο αναφέρει, μεταξύ των ελαφρυντικών περιστάσεων, την «ουσιαστική συνεργασία της επιχειρήσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας, πέραν του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως [για τη συνεργασία]». Κάθε άλλη λύση αντιστοιχεί στο να επιφυλάσσεται άνηση μεταχείριση στην αρωγή της ADM σε σχέση με την αρωγή των μελών της συμπράξεως που απολαύουν μειώσεως 10 % για το γεγονός και μόνον ότι δεν εξέφρασαν αντιρρήσεις ως προς την ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 288 Η Επιτροπή αντιτάσσει ότι η προβαλλομένη σημαντική αρωγή της ADM δεν αφορά τη συμμετοχή της επιχειρήσεως αυτής στη σύμπραξη. Εξάλλου, στη συμπληρωματική ανακοίνωση αιτιάσεων, η Επιτροπή στηρίχθηκε κυρίως στα πληροφοριακά στοιχεία που προσκόμισε η Sewon και, σε λιγότερο βαθμό, στα πληροφοριακά στοιχεία που προσκόμισαν η Ajinomoto και η Kyowa.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 289 Εκ προοιμίου, επισημαίνεται, όπως διαπιστώθηκε στην αιτιολογική σκέψη 406 της Αποφάσεως, ότι η ADM δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις εφαρμογής ούτε του σημείου Β ούτε του σημείου Γ της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, ούτως ώστε η συμπεριφορά της πρέπει να εκτιμηθεί δυνάμει του σημείου Δ την εν λόγω ανακοινώσεως με τίτλο «Σημαντική μείωση του ύψους του προστίμου».
- 290 Σύμφωνα με το σημείο Δ, παράγραφος 1, «[ε]φόσον επιχείρηση συνεργάζεται χωρίς να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που εκτίθενται στα σημεία Β ή Γ, τυγχάνει μειώσεως κατά 10 έως 50 % του ύψους του ποσού του προστίμου που θα της είχε υποβληθεί αν δεν είχε συνεργαστεί».
- 291 Το σημείο Δ, παράγραφος 2, διευκρινίζει:

«Αυτό μπορεί ιδίως να συμβεί εφόσον:

- πριν από την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση παράσχει στην Επιτροπή πληροφορίες, έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που συμβάλλουν στην επιβεβαίωση της παράβασης,
- μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση ενημερώσει την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα επί των οποίων βασίζονται οι κατηγορίες της.»

- 292 Εν προκειμένω, η Επιτροπή έκρινε ότι η ADM δικαιούνται μείωση του ποσού του προστίμου κατά 10 %, κατ' εφαρμογήν του σημείου Δ, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, για τον λόγο ότι, μετά την παραλαβή της ανακοινώσεως αιτιάσεων της 29ης Οκτωβρίου 1998, η ADM ενημέρωσε την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητούσε ουσιαστικά τα γεγονότα στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας (αιτιολογικές σκέψεις 433 έως 435 της Απόφάσεως).
- 293 Πρέπει να καθοριστεί αν, ενόψει των άλλων πληροφοριών που προσκόμισε η ADM κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, δικαιολογείται συμπληρωματική μείωση δυνάμει του σημείου Δ της ανακοινώσεως για τη συνεργασία ή, ελλείψει εφαρμογής της ανακοινώσεως αυτής, βάσει του σημείου 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών.
- 294 Εν προκειμένω, πλην του γεγονότος ότι η ADM δέχθηκε ρητώς τη συμμετοχή της στην παράβαση, στην απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων ή μεταγενέστερα από την ανακοίνωση αυτή, παρείχε στην Επιτροπή πληροφορίες σχετικά με τη συμπεριφορά των παραγωγών λυσίνης πριν από την είσοδό της στην αγορά το 1992 (ύπαρξη συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών κατά τις δεκαετίες του '70 και του '80, θέση σε εφαρμογή της συμπράξεως τον Ιούλιο 1990 και ηγετικός ρόλος της Ajinomoto μέχρι το 1992) ή κατά τη διάρκεια της περιόδου έρευνας (καταστροφική εγγράφων από την Ajinomoto).
- 295 Όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή στην Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 404), οι πληροφορίες αυτές αφορούσαν συνεπώς γεγονότα για τα οποία δεν μπορούσε να επιβληθεί πρόστιμο στην ADM βάσει του κανονισμού 17, είτε επειδή αφορούσαν χρονική περίοδο κατά την οποία η ADM δεν μετείχε ακόμη στη σύμπραξη, είτε επειδή αφορούσαν τη συμπεριφορά άλλης επιχειρήσεως.
- 296 Σύμφωνα με τη διατύπωση του σημείου Α, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, στην ανακοίνωση «καθορίζονται οι όροι υπό τους οποίους οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται με την Επιτροπή στα πλαίσια της έρευνας που διεξάγει για μια σύμπραξη θα μπορούν να τύχουν απαλλαγής από τα πρόστιμα που θα έπρεπε να τους επιβληθούν διαφορετικά ή μείωσης του ποσού

τους». Έτσι, το σημείο Δ, παράγραφος 1, της ανακοινώσεως προβλέπει, υπέρ της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως, μείωση κατά 10 έως 50 % του ύψους του «προστίμου που θα της είχε επιβληθεί αν δεν είχε συνεργαστεί».

- 297 Συνεπώς, δεν συνιστά συνεργασία εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, ούτε, κατά μείζονα λόγο, του σημείου Δ της ανακοινώσεως αυτής, το γεγονός ότι μια επιχείρηση θέτει στη διάθεση της Επιτροπής, στο πλαίσιο της έρευνάς της σχετικά με τη σύμπραξη, πληροφορίες σχετικά με πράξεις για τις οποίες, εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να της επιβληθεί πρόστιμο βάσει του κανονισμού 17.
- 298 Συνεπώς, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν εγκύρως να αξιώνουν, δυνάμει του σημείου Δ της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, συμπληρωματική μείωση του ποσού του προστίμου που τους έχει επιβληθεί.
- 299 Πάντως, πρέπει να εξεταστεί αν το γεγονός ότι η ADM προσκόμισε τις εν λόγω πληροφορίες στην Επιτροπή συνιστά «ουσιαστική συνεργασία της επιχειρήσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας, πέραν του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως [για τη συνεργασία]», υπό την έννοια του σημείου 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, και, ως εκ τούτου, ελαφρυντική περίπτωση που πρέπει να ληφθεί υπόψη για τους σκοπούς μειώσεως του βασικού ποσού του προστίμου.
- 300 Συναφώς, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι μείωση του προστίμου λόγω συνεργασίας κατά τη διοικητική διαδικασία δικαιολογείται μόνον εάν η συμπεριφορά της επιχειρήσεως διευκόλυνε την εκ μέρους της Επιτροπής διαπίστωση της παραβάσεως και, ενδεχομένως, τον τερματισμό της (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2000, SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 36· BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, σκέψη 325, και την παρατιθέμενη νομολογία).

- 301 Εν προκειμένω, οι πληροφορίες που προσκόμισε η ADM σχετικά με την υποτιθέμενη προηγούμενη ύπαρξη συμπράξεως μεταξύ των παραγωγών της λυσίνης κατά τις δεκαετίες του '70 και του '80 δεν επέτρεψαν στην Επιτροπή να διαπιστώσει την ύπαρξη οποιασδήποτε παραβάσεως, εφόσον η Απόφαση σκοπεί τη σύμπραξη μόνον καθόσον άρχισε τον μήνα Ιούλιο 1990 μεταξύ των εν λόγω παραγωγών.
- 302 Αντιθέτως, από την αιτιολογική σκέψη 52 της Αποφάσεως, καθώς και από τον φάκελο της υποθέσεως, προκύπτει σαφώς ότι, βάσει ενός εγγράφου με ημερομηνία 6 Δεκεμβρίου 1990, που απηύθυνε η Sewon στην Ajinomoto, το οποίο προσκομίστηκε από την ADM μετά την αποστολή της πρώτης ανακοινώσεως αιτιάσεων (τηλεομοιοτυπία της 28ης Φεβρουαρίου 1999 που απηύθυναν οι εκπρόσωποι της ADM στην Επιτροπή), η Επιτροπή μπόρεσε να εκδώσει τη συμπληρωματική ανακοίνωση αιτιάσεων της 16ης Αυγούστου 1999, και κατόπιν να στοιχειοθετήσει, με την Απόφαση, ότι η σύμπραξη μεταξύ Ajinomoto, Kyowa και Sewon ξεκίνησε τον Ιούλιο του 1990 και όχι τον Σεπτέμβριο του 1990.
- 303 Όσον αφορά τον ηγετικό ρόλο της Ajinomoto στη σύμπραξη, δεν προκύπτει από τον φάκελο της υποθέσεως ούτε από τα στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται η ADM (τμήμα 2.3.4.4 της απαντήσεως της ADM στην ανακοίνωση αιτιάσεων) ότι η ADM παρείχε χρήσιμες πληροφορίες ή αποδεικτικά στοιχεία συναφώς. Πράγματι, με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η ADM απλώς γνωστοποίησε τις δηλώσεις άλλων παραγωγών ή σχόλια που έγιναν συναφώς από την Επιτροπή στην ανακοίνωση αιτιάσεων. Επομένως, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προβάλουν ότι διευκόλυναν το καθήκον της Επιτροπής συναφώς.
- 304 Όσον αφορά την καταστροφή εγγράφων από την Ajinomoto κατά τους ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν από τις αμερικανικές αρχές, από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι η ADM πληροφόρησε πράγματι την Επιτροπή συναφώς παρέχοντάς της απόσπασμα της καταθέσεως μέλους του προσωπικού της Ajinomoto κατά τη διάρκεια της δίκης που διεξήχθη στις Ηνωμένες Πολιτείες (τμήμα 2.5.3.1 της απαντήσεως της ADM στην ανακοίνωση αιτιάσεων). Το γεγονός αυτό διαπιστώθηκε στην αιτιολογική σκέψη 414 της Αποφάσεως και χρησιμοποι-

ήθηκε από την Επιτροπή για να συναχθεί ότι η συνεργασία της Ajinomoto δεν ήταν πλήρης, υπό την έννοια του σημείου Β, στοιχείο δ', της ανακοινώσεως για τη συνεργασία και συνεπώς δεν δικαιολογούσε συνακόλουθη μείωση του προστίμου.

305 Επομένως, η τελευταία αυτή πληροφορία, καθαυτή, δεν επέτρεψε στην Επιτροπή να διαπιστώσει την ύπαρξη παραβάσεως με μεγαλύτερη ευχέρεια, υπό την έννοια της προαναφερομένης νομολογίας, παρ' όλ' αυτά όμως της επέτρεψε να εκτιμήσει αυστηρότερα τον βαθμό συνεργασίας της Ajinomoto κατά τη διάρκεια της διαδικασίας για τους σκοπούς καθορισμού του ποσού του προστίμου της. Στο πλαίσιο ερμηνείας της εν λόγω νομολογίας, συνάδουσας με το πνεύμα της νομολογίας αυτής, διαπιστώνεται ότι η πληροφορία αυτή διευκόλυνε την αποστολή της Επιτροπής κατά την έρευνά της.

306 Ενόψει των στοιχείων αυτών, προκύπτει ότι η ADM παρείχε στην Επιτροπή χρήσιμες πληροφορίες επί δύο σημείων, ήτοι τη διάρκεια της συμπράξεως και τη συνεργασία της Ajinomoto. Η διάθεση τέτοιων πληροφοριών δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά συνεργασία που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, αλλ' ότι, αντιθέτως, συνιστά «ουσιαστική συνεργασία πέραν του πεδίου εφαρμογής της εν λόγω ανακοινώσεως» υπό την έννοια του σημείου 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών.

307 Επομένως, πρέπει να χορηγείται συμπληρωματική μείωση του ποσού του προστίμου λόγω ελαφρυντικών περιστάσεων, ειδάλλως παραβιάζεται η διάταξη αυτή.

308 Η λύση αυτή επιβάλλεται τοσούτω μάλλον που, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της συνεργασίας που έχουν παράσχει οι επιχειρήσεις, η Επιτροπή δεν μπορεί να αγνοήσει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως (προαναφερθείσα απόφαση Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, σκέψη 237).

- 309 Πράγματι, επιχείρηση η οποία, πλην του γεγονότος ότι δέχθηκε ρητώς ουσιαστικά τα γεγονότα στα πλαίσια της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, διευκόλυνε το καθήκον της Επιτροπής επί άλλων σημείων, στο πλαίσιο «ουσιαστικής συνεργασίας» υπό την έννοια του σημείου 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, δεν μπορεί να συγκριθεί με επιχείρηση η οποία δέχθηκε ουσιαστικά τα γεγονότα χωρίς να παράσχει άλλες πληροφορίες.
- 310 Συνεπώς, λαμβανομένης υπόψη της εν προκειμένω παραβιάσεως του σημείου 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, εναπόκειται στο Πρωτοδικείο να καθορίσει το ποσό της μείωσης που πρέπει να χορηγηθεί στην ADM βάσει αυτού, πλην της ήδη χορηγηθείσας μείωσης του 10 %. Πράγματι, πρέπει να τονιστεί ότι, στο μέτρο που η παρούσα προσφυγή απευθύνεται κατά αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία επιβάλλεται πρόστιμο σε επιχείρηση λόγω παραβιάσεως των κανόνων ανταγωνισμού, η κοινοτική δικαιοσύνη είναι αρμόδια να εκτιμά, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς πλήρους δικαιοδοσίας, την οποία της αναγνωρίζουν τα άρθρα 229 ΕΚ και 17 του κανονισμού 17, τον πρόσφορο χαρακτήρα του προστίμου (προαναφερθείσα απόφαση SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 55).
- 311 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι οι πληροφορίες που παρείχε η ADM, μολονότι δικαιολογούν βέβαια συμπληρωματική μείωση του ποσού του προστίμου προς διασφάλιση του χρησίμου αποτελέσματος των κατευθυντηρίων γραμμών, εξακολουθούν να έχουν, στην πράξη, περιορισμένο περιεχόμενο. Αφενός, βάσει των πληροφοριών που αφορούν τη διάρκεια της παραβιάσεως η Επιτροπή μπόρεσε μόνο να διαπιστώσει ότι η σύμπραξη άρχισε μάλλον τον Ιούλιο του 1990, παρά τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους (πράγμα το οποίο, κατά τα λοιπά, έπρεπε υπό συνθήκες συνθήκες, σύμφωνα με την αρχή που θέσπισε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 313 της Αποφάσεως, να συνεπιφέρει προσαύξηση κατά 50 %, και όχι κατά 40 %, βάσει της διάρκειας ως προς την Ajinomoto, την Kyowa και τη Sewon, εφόσον βάσει του αποδεικτικού αυτού στοιχείου διαπιστώθηκε διάρκεια πέντε πλήρων ετών). Αφετέρου, οι πληροφορίες που αφορούσαν τη συνεργασία της Ajinomoto επέτρεψαν, ασφαλώς, να μη χορηγηθεί στην επιχείρηση αυτή βάσει της συνεργασίας της υπερβολική μείωση, παρ' όλ' αυτά όμως δεν διευκόλυναν καθαυτές το καθήκον της Επιτροπής να διαπιστώσει την ύπαρξη της παραβιάσεως.

- 312 Υπό τις συνθήκες αυτές, συμπληρωματική μείωση κατά 10 % του βασικού ποσού του προστίμου της ADM είναι προφανώς πλήρως πρόσφορη.

VIII — Επί των ελαττωμάτων που θίγουν το νομότυπο της διοικητικής διαδικασίας

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 313 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Απόφαση ενέχει πολλές παραβιάσεις «ουσιωδών τύπων» σε βάρος της ADM.
- 314 Πρώτον, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι δεν μπόρεσαν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, κατά τη διοικητική διαδικασία, όσον αφορά δύο στοιχεία επί των οποίων στηρίχθηκε η Επιτροπή στην Απόφαση, στο πλαίσιο υπολογισμού του ποσού του προστίμου.
- 315 Κατ' αρχάς, η έκθεση Connor, επίκληση της οποίας γίνεται στην αιτιολογική σκέψη 276 της Αποφάσεως, δεν κοινοποιήθηκε ποτέ στην ADM ώστε να μπορέσει να υποβάλει παρατηρήσεις. Η έκθεση αυτή όμως συνιστά το μόνο στοιχείο που επικαλέστηκε η Επιτροπή για να αποδείξει ότι οι τιμές της λυσίνης θα ήταν λιγότερο υψηλές αν δεν υπήρχε η σύμπραξη. Σύμφωνα με τις προσφεύγουσες, αυτή η παραβίαση ουσιώδους τύπου έχει ως συνέπεια την αποδυνάμωση της επιχειρηματολογίας της Επιτροπής όσον αφορά τη συγκεκριμένη επίπτωση της συμπράξεως στην αγορά, στοιχείο που είναι αποφασιστικής σημασίας για τον καθορισμό του ποσού του προστίμου.

- 316 Περαιτέρω, η Επιτροπή δεν επέτρεψε στα μέρη να υποβάλουν παρατηρήσεις ως προς την ανακριβή ανάλυσή της, που περιλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 311 της Αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία τα επιβληθέντα στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά πρόστιμα αφορούν μόνον παραβάσεις που διαπράχθηκαν στο πλαίσιο αρμοδιότητας των εθνικών δικαστηρίων.
- 317 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες προβάλλουν το απαράδεκτο ορισμένων αποδεικτικών στοιχείων που έκανε δεκτά η Επιτροπή.
- 318 Αφενός, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, στην ανακοίνωση αιτιάσεων (έγγραφα 4187 έως 4240 του παραρτήματος της ανακοινώσεως αιτιάσεων), η Επιτροπή στηρίχθηκε στις δηλώσεις στις οποίες προέβη μετέχων στη σύμπραξη ενώπιον αμερικανικού δικαστηρίου στο πλαίσιο της υποθέσεως *ΗΠΑ κατά Andreas κ.λπ.* Σύμφωνα με τη νομολογία όμως (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Νοεμβρίου 1993, C-60/92, Otto, Συλλογή 1993, σ. I-5683, σκέψη 20), οι πληροφορίες που λαμβάνονται στα πλαίσια εθνικής διαδικασίας δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από την Επιτροπή ως μέσο αποδείξεως παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού. Περαιτέρω, οι εν λόγω δηλώσεις δεν έχουν αποδεικτική αξία κατά το αμερικανικό δίκαιο εφόσον πραγματοποιήθηκαν σε προκαταρκτικό στάδιο της συνεργασίας στο πλαίσιο της εισαγγελικής έρευνας.
- 319 Αφετέρου, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι, μεταξύ των πληροφοριών που επίσης κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή από τις αμερικανικές αρχές, περιλαμβάνονται παράνομες ηχητικές ή οπτικοακουστικές εγγραφές, η χρήση των οποίων από την Επιτροπή προσβάλλει το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής που διασφαλίζεται από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ. Σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ, απόφαση Niemietz κατά Γερμανίας της 16ης Δεκεμβρίου 1992, σειρά Α αριθ. 251-B) και της πρακτικής λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής [απόφαση 2000/117/ΕΚ της Επιτροπής, της 26ης Οκτωβρίου 1999, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ — υπόθεση IV/33.884 — Nederlandse Federative Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied και Technische Unie (FGE και TU)]

(ΕΕ 2000, L 39, σ. 1), αιτιολογικές σκέψεις 32 και 151], η χρήση μη εγκεκριμένων εγγραφών μπορεί, πράγματι, να αποτελέσει προσβολή του δικαιώματός της ADM για σεβασμό της ιδιωτικής της ζωής, που θεσπίζεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

320 Στην Απόφαση, η Επιτροπή στηρίχθηκε σε πολλές από τις εγγραφές αυτές, μολονότι ήταν απαράδεκτες. Έτσι, η Επιτροπή συνήγαγε από το γεγονός ότι η ADM είχε συστήσει σε άλλες επιχειρήσεις «να προσέχουν τις τηλεφωνικές συνομιλίες τους» ότι η συμπεριφορά της ήταν ηθελημένη (αιτιολογική σκέψη 252 της Αποφάσεως). Στη συνέχεια, η Επιτροπή στηρίχθηκε στο περιεχόμενο των συζητήσεων μεταξύ ADM και Ajinomoto κατά τις συσκέψεις της 30ής Απριλίου 1993 στο Decatur, της 14ης Μαΐου 1993 στο Τόκιο και της 25ης Οκτωβρίου 1993 στο Irvine για να συναγάγει ότι η ADM και η Ajinomoto ήταν οι «δύο κινητήριες δυνάμεις της παγκόσμιας συμπράξεως» (αιτιολογικές σκέψεις 98, 100, 101 και 332 της Αποφάσεως) και να προσαυξήσουν το βασικό ποσό του προστίμου κατά 50 %. Οι εγγραφές αυτές, οι οποίες ξεκίνησαν μόλις τον Σεπτέμβριο του 1992, χρησίμευσαν συνεπώς ως βάση των εσφαλμένων απόψεων της Επιτροπής ότι η μείωση των τιμών στις αρχές του 1992 σκοπεύει να υποχρεώσει τους Ασιάτες παραγωγούς να συνάψουν συμφωνία (αιτιολογική σκέψη 331 της Αποφάσεως) και η σύμπραξη είχε πραγματικές επιπτώσεις στην αγορά (αιτιολογική σκέψη 269 της Αποφάσεως).

321 Η Επιτροπή αμφισβητεί κάθε παραβίαση ουσιαδών τύπων.

322 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος της επιχειρηματολογίας, η Επιτροπή υπενθυμίζει, κατ' αρχάς, ότι η έκθεση Connor δεν συνιστά αποδεικτικό στοιχείο επί του οποίου στηρίχθηκε για να στοιχειοθετήσει τις επιπτώσεις της συμπράξεως στον ΕΟΧ δεδομένου ότι αφορούσε την αμερικανική αγορά. Η έκθεση αυτή αναφέρεται, ως απλή παρατήρηση, μόνο για να επιβεβαιώσει την ανάλυση της Επιτροπής ως προς τη δυνατότητα της επιχειρήσεως να καθορίσει τις τιμές. Το γεγονός ότι η έκθεση αυτή δεν υποβλήθηκε στην ADM κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας δεν έχει επομένως συνέπειες, καθόσον μάλιστα που, εφόσον ο συντάκτης της εκθέσεως αυτής είχε εξεταστεί ως μάρτυρας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας στις Ηνωμένες Πολιτείες, η ADM μπορούσε να σχολιάσει εκτεταμένα τις γραπτές απόψεις του.

- 323 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι θεωρεί αλυσιτελές το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι τα επιβληθέντα από τα αμερικανικά και καναδικά δικαστήρια πρόστιμα δεν αφορούν μόνον την επιβολή κυρώσεων για παραβίαση των εθνικών τους δικαιωμάτων.
- 324 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της επιχειρηματολογίας, η Επιτροπή τονίζει ότι διεξήγαγε τη δική της έρευνα και συνέλεξε κρίσιμες πληροφορίες δυνάμει των εξουσιών που της αναθέτει ο κανονισμός 17. Εφόσον τα αποτελέσματα της έρευνας εκτίθενται στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η ADM είχε την ευκαιρία να υπερασπίσει τη θέση της.
- 325 Η Επιτροπή προσθέτει ότι, μετά την παραλαβή της ανακοινώσεως των αιτιάσεων της 29ης Οκτωβρίου 1998, η ADM επέλεξε να μην αμφισβητήσει ουσιαστικά τα γεγονότα όπως εκτίθενται, προκειμένου να επιτύχει τη χορηγηθείσα μείωση του ποσού του προστίμου. Το γεγονός ότι ισχυρίζεται στο εξής ότι ορισμένες από τις πληροφορίες αυτές είναι απαράδεκτες αντιστοιχεί στο ότι επανέρχεται στην αποδοχή της απόψεως που προέβλεπε η Επιτροπή και η χορηγηθείσα μείωση του προστίμου καθίσταται μη δικαιολογημένη. Εξάλλου, δεν είναι λογικό το να υποστηριχθεί ότι οι εγγραφές που πραγματοποιήθηκαν κατά τις εν λόγω συσκέψεις, κατά τις οποίες η ADM εκπροσωπήθηκε από τον Whitacre, παραβιάζουν το δικαίωμά της σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και να γίνει περαιτέρω επίκληση ότι το πρόσωπο αυτό δεν εργαζόταν για την ADM αλλά για το FBI.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 326 Στο πλαίσιο του πρώτου λόγου της επιχειρηματολογίας σχετικά με την ύπαρξη ελαττωμάτων που θίγουν τη διοικητική διαδικασία, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι δεν τους επέτρεψε να υποβάλουν παρατηρήσεις ως προς δύο στοιχεία που προβάλλονται στην Απόφαση, στο πλαίσιο υπολογισμού του ποσού του προστίμου.

327 Προκειμένου κατ' αρχάς για το επιχείρημα των προσφευγουσών που αντλείται από το ότι η ADM δεν μπόρεσε να υποβάλει παρατηρήσεις επί της εκθέσεως Connor, αρκεί να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με τα σχόλια που ανέπτυξε η ADM βάσει αυτού του αποσπάσματος του εγγράφου κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, δεν μπόρεσαν να μη ληφθούν υπόψη οι συγκεκριμένες διαπιστώσεις της Επιτροπής, όσον αφορά τη συγκεκριμένη συνέπεια της παραβάσεως στην αγορά και, συγκεκριμένα, το αποτέλεσμα της τεχνητής αυξήσεως των τιμών, που βασίστηκαν σε άλλα στοιχεία απ' ό,τι η προαναφερθείσα έκθεση (βλ. σκέψεις 150 έως 169 ανωτέρω) (βλ., συναφώς, προαναφερθείσα απόφαση Cimentrieries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 5090 έως 5096).

328 Στη συνέχεια, η αιτίαση των προσφευγουσών που αντλείται από το γεγονός ότι η ADM δεν μπόρεσε να αμφισβητήσει τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι τα αμερικανικά και καναδικά δικαστήρια της επέβαλαν πρόστιμα λαμβάνοντας υπόψη μόνον τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα που είχε η σύμπραξη στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων αυτών, προκύπτει ότι προδήλως στερείται ερείσματος. Πράγματι, από την ίδια την Απόφαση προκύπτει ότι η ADM αμφισβήτησε την ανάλυση αυτή κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας ισχυριζόμενη, μεταξύ άλλων, ότι το επιβληθέν στις Ηνωμένες Πολιτείες πρόστιμο επιβάλλει κύρωση για «τον καθορισμό των τιμών και την κατανομή των όγκων των πωλήσεων για τη λυσίνη που τίθεται στο εμπόριο στις Ηνωμένες Πολιτείες και αλλού» (αιτιολογική σκέψη 307).

329 Συνεπώς, η αιτίαση που αναπτύχθηκε από τις προσφεύγουσες στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους της επιχειρηματολογίας τους πρέπει να απορριφθεί.

330 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της επιχειρηματολογίας των προσφευγουσών, σχετικά με το απαράδεκτο ορισμένων από τα αποδεικτικά στοιχεία που συνέλεξε η Επιτροπή, πρέπει, εν προκειμένω, να διακριθούν οι δύο κατηγορίες των αποδεικτικών στοιχείων που προβάλλονται ως απαράδεκτα.

- 331 Η πρώτη απ' αυτές αφορά τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην «Government's proffer of co-conspirator statements», δηλαδή την ανακεφαλαιωτική έκθεση των αποδεικτικών στοιχείων που συνέλεξε το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, προσκομισθείσα από το Υπουργείο αυτό ενώπιον του United States District Court of Illinois στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας που κινήθηκε από την Κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών κατά τριών διευθυνόντων συμβούλων της ADM και ενός υπευθύνου της Ajinomoto για παράβαση των νόμων περί ανταγωνισμού, διαδικασία στο πέρας της οποίας οι πρώην αυτοί διευθύνοντες σύμβουλοι της ADM καταδικάστηκαν σε ποινές φυλακίσεως.
- 332 Από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι το έγγραφο αυτό (τόμος 2 των παραρτημάτων της προσφυγής, σ. 4187 έως 4237) συνιστά το ένα από τα παραρτήματα της ανακοινώσεως αιτιάσεων (παραρτήμα 6 — τόμος 1 των παραρτημάτων της προσφυγής). Ομοίως, από την ανακοίνωση αιτιάσεων προκύπτει ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε, μεταξύ άλλων, και μάλιστα επανειλημμένως, στο έγγραφο αυτό.
- 333 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν το απαράδεκτο αυτών των αποδεικτικών στοιχείων για τον λόγο ότι, κατά πάγια νομολογία, οι πληροφορίες που συλλέγονται στο πλαίσιο εθνικής διαδικασίας δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από την Επιτροπή ως αποδεικτικό μέσο παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού (προαναφερθείσα απόφαση Otto, σκέψη 20). Ενεργώντας έτσι, οι προσφεύγουσες προβάλλουν σιωπηρώς την αναλογία μεταξύ της περιπτώσεως συλλογής πληροφοριών από τα εθνικά κοινοτικά δικαστήρια και της περιπτώσεως όπου, όπως εν προκειμένω, οι πληροφορίες συλλέγονται από εξωκοινοτικές αρχές.
- 334 Χωρίς να χρειάζεται, στο στάδιο αυτό, να κριθεί το ζήτημα αν το έγγραφο, για το οποίο οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι είναι απαράδεκτο ως αποδεικτικό στοιχείο, χρησιμοποιήθηκε από την Επιτροπή κατά τρόπο συνάδοντα με το κοινοτικό δίκαιο, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία τους.

- 335 Κατ' αρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία, όταν γίνεται δεκτός λόγος ακυρώσεως που αντλείται από το απαράδεκτο ορισμένων αποδεικτικών στοιχείων, τα επίδικα έγγραφα δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη στις συζητήσεις και η νομιμότητα της Αποφάσεως πρέπει να εκτιμηθεί χωρίς τα έγγραφα αυτά (απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Οκτωβρίου 1983, 107/82, AEG κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3151, σκέψεις 24 έως 30). Από την ανακοίνωση των αιτιάσεων όμως καθώς και από άλλα αποδεικτικά στοιχεία προκύπτει ότι τα επίδικα έγγραφα χρησιμοποιήθηκαν για να αποδειχθεί η συμμετοχή της ADM στη σύμπραξη και ο ρόλος που έπαιξε εκεί η ADM, συγκεκριμένα οι πληροφορίες που κοινοποιήθηκαν από τα μέλη της συμπράξεως από τον Ιούλιο του 1996, στο πλαίσιο της συνεργασίας τους με την Επιτροπή. Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι η παρούσα προσφυγή δεν σκοπεύει την ακύρωση της Αποφάσεως καθαυτής, αλλά σκοπεύει μόνον την ακύρωση της διατάξεως που επιβάλλει το πρόστιμο ή σκοπεύει τη μείωση του ποσού του επιβληθέντος προστίμου.
- 336 Στη συνέχεια, και κυρίως, πρέπει να υπομνησθεί ότι η ίδια η ADM ανέφερε ρητώς, στην απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα που εκτίθενται στην ανακοίνωση αυτή. (σημείο 1.1 της απαντήσεως της ADM, παράρτημα 7 της προσφυγής, τόμος 3 των παραρτημάτων), στοιχείο το οποίο μεταξύ άλλων, επέτρεψε να στοιχειοθετηθεί εναντίον της παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ.
- 337 Όπως αναφέρθηκε ήδη στη σκέψη 227 ανωτέρω, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου «ελλείψει ρητής αναγνωρίσεως εκ μέρους της εμπλεκομένης επιχειρήσεως, η Επιτροπή εξακολουθεί να βαρύνεται με την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών, ενώ η επιχείρηση παραμένει ελεύθερη να αναπτύξει, εν ευθέτω χρόνω και ειδικότερα στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας, όποιον αμυντικό ισχυρισμό κρίνει σκόπιμο» (προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 37). Αντιθέτως, προκύπτει ότι τούτο δεν συμβαίνει εάν η εν λόγω επιχείρηση έχει αναγνωρίσει τα πραγματικά περιστατικά. Έτσι, όπως εν προκειμένω, η επιχείρηση έχει ρητώς δεχθεί, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, ουσιαστικά τα γεγονότα που της έχουν προσαφθεί από την Επιτροπή στην κοινοποίηση αιτιάσεων, τα ουσιαστικά αυτά γεγονότα πρέπει συνεπώς να θεωρηθούν ως δεδομένα, εφόσον η επιχείρηση δεν μπορεί πλέον να τα αμφισβητήσει στο πλαίσιο της ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασίας.

- 338 Συνεπώς, το επιχείρημα των προσφευγουσών με σκοπό να κριθεί απαράδεκτο το ένα από τα αποδεικτικά στοιχεία συμμετοχής της ADM στη σύμπραξη πρέπει να απορριφθεί ως ανίσχυρο. Πράγματι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι γίνει δεκτό, τα περιστατικά που προσάπτονται στην ADM με την ανακοίνωση αιτιάσεων εξακόλουθούν να θεωρούνται δεδομένα καθόσον, μεταξύ άλλων, είχαν αποτελέσει το αντικείμενο ρητής αναγνωρίσεως εκ μέρους της.
- 339 Η δεύτερη κατηγορία αποδεικτικών στοιχείων, που προβάλλουν ως απαράδεκτα οι προσφεύγουσες, αφορά τις απόρρητες, οπτικοακουστικές ή ηχητικές, εγγραφές που πραγματοποίησε το FBI κατά την έρευνά του. Σύμφωνα με τις προσφεύγουσες, η χρησιμοποίησή τους από την Επιτροπή, κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου, αντίκειται στο θεμελιώδες δικαίωμα σεβασμού της προσωπικής ζωής που διασφαλίζεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.
- 340 Όσον αφορά το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής που διασφαλίζεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει δεχθεί την ύπαρξη γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου που εξασφαλίζει την προστασία κάθε προσώπου, φυσικού ή νομικού, κατά των δυσαναλόγως επαχθών ή αυθαιρέτων παρεμβάσεων της δημόσιας αρχής στη σφαίρα των ιδιωτικών δραστηριοτήτων κάθε προσώπου (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Οκτωβρίου 1989, 97/87 έως 99/87, Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 3165, σκέψη 16). Ενόψει της αρχής αυτής, το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο ασκούν έλεγχο επί της ασκήσεως των εξουσιών έρευνας που ανατίθενται στην Επιτροπή δυνάμει του κανονισμού 17.
- 341 Η τήρηση της προαναφερθείσας γενικής αρχής συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, ότι η παρέμβαση της δημόσιας αρχής έχει νομικό έρεισμα και δικαιολογείται από προβλεπόμενους κατά νόμο λόγους (προαναφερθείσα απόφαση Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 16). Ο κανονισμός 17 δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη σχετικά με τη δυνατότητα πραγματοποίησεως και χρησιμοποίησεως απορρήτων οπτικοακουστικών ή ηχητικών εγγραφών.

342 Με γραπτό ερώτημα που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 7 Φεβρουαρίου 2002, το Πρωτοδικείο κάλεσε ρητώς την Επιτροπή να διευκρινίσει αν είχε χρησιμοποιήσει τις εν λόγω εγγραφές για τους σκοπούς εκδόσεως της Αποφάσεως. Στην απάντησή της, η Επιτροπή ανέφερε ότι, κατά τη διεξαγωγή της έρευνάς του για τη σύμπραξη, το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης τής διαβίβασε, με δική του πρωτοβουλία, και όχι κατόπιν αιτήσεώς της, τις οπτικές και ηχητικές εγγραφές που είχαν πραγματοποιηθεί από το FBI στο πλαίσιο της έρευνας που διεξήγαγε στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Επιτροπή διευκρίνισε ότι δεν «χρησιμοποίησε τις εγγραφές για να στηρίξει τη δική της έρευνα» και δεν τις έλαβε υπόψη «για να εκδώσει την Απόφαση ή για να υπολογίσει το ποσό των προστίμων». Υπό τις συνθήκες αυτές, θεωρείται ότι η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών σχετικά με τη χρησιμοποίηση εκ μέρους της Επιτροπής των εγγραφών που συνελέγησαν κατά παράβαση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής βασίζεται σε εσφαλμένη υποθετική περίπτωση και πρέπει συνεπώς να απορριφθεί.

343 Εν πάση περιπτώσει, και καθόσον με την επιχειρηματολογία τους, αναφερθείσα στη σκέψη 339 ανωτέρω, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι χρησιμοποίησε έμμεσα και παράνομα, κατά τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, τις επίδικες εγγραφές, τούτο δε εκ του γεγονότος ότι η «Government's proffer of co-conspirator statements» περιλαμβάνει στοιχεία προερχόμενα από τις εν λόγω εγγραφές όπως ανέφερε ο εκπρόσωπος της Επιτροπής κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, πρέπει να θεωρηθεί ότι η προβληθείσα αιτίαση δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

344 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, όταν γίνεται δεκτός λόγος ακυρώσεως που αντλείται από το απαράδεκτο ορισμένων αποδεικτικών στοιχείων, τα επίδικα έγγραφα δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τις συζητήσεις.

345 Εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι οι εγγραφές ορισμένων συσκέψεων χρησίμευσαν ως έρεισμα των εκτιμήσεων ότι η παράβαση διεξήχθη εκ προθέσεως (αιτιολογική σκέψη 252 της Αποφάσεως), η σύμπραξη είχε συγκεκριμένες επιπτώσεις στην αγορά καθόσον οδήγησε σε αύξηση των τιμών (αιτιολογική σκέψη

269 της Αποφάσεως) και ότι είχε ρόλο επικεφαλής (αιτιολογικές σκέψεις 331 και 332 της Αποφάσεως).

346 Ανεξαρτήτως και του περιεχομένου των συζητήσεων που έγιναν κατά τις συσκέψεις όπου μετείχε η ADM, οι οποίες αποτέλεσαν το αντικείμενο των επιδίκων εγγράφων, από τα ήδη εξετασθέντα στο πλαίσιο των προηγούμενων αιτιάσεων στοιχείων προκύπτει ότι άλλες προϋποθέσεις ελήφθησαν υπόψη από την Επιτροπή για να στηρίξει τα συμπεράσματά της. Συγκεκριμένα, οι επιπτώσεις της παραβάσεως στην αγορά διαπιστώθηκαν βάσει, μεταξύ άλλων, του αποτελέσματος της αυξήσεως των τιμών. Ο ηγετικός ρόλος που έπαιξε η ADM στην παράβαση, επιβεβαιώθηκε και από τις διάφορες δικές της πρωτοβουλίες προκειμένου, μεταξύ άλλων, να τεθεί σε λειτουργία η σύμπραξη καθώς και από τις απειλές που άσκησε στους άλλους παραγωγούς.

347 Ο ηθελημένος χαρακτήρας της παραβάσεως αποδείχθηκε στην Απόφαση από το γεγονός ότι όλοι οι συμμετέχοντες είχαν την πρόθεση να συνάψουν συμφωνίες για τον καθορισμό των τιμών, την κατανομή των αγορών και την ανταλλαγή πληροφοριών (αιτιολογική σκέψη 251) και οι συσκέψεις τους διοργανώνονταν κρυφίως (αιτιολογική σκέψη 253). Κατά πάγια νομολογία, για να θεωρηθεί ότι μια παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού διαπράχθηκε εκ προθέσεως, δεν είναι απαραίτητο η επιχείρηση να έχει επίγνωση ότι παραβιάζει τους κανόνες αυτούς, αλλά αρκεί το ότι δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η συμπεριφορά της είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1989, 246/86, *Belasco* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 2117, σκέψη 41). Προδηλώνει τούτο συμβαίνει εν προκειμένω ενόψει των προαναφερθεισών περιστάσεων.

348 Υπό τις συνθήκες αυτές, ακόμη και αν υποθεθεί ότι μπορεί να γίνει δεκτή η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών όσον αφορά το απαράδεκτο των αποδεικτικών στοιχείων που αποτελούν οι επικριθείσες εγγράφες, οι εκτιμήσεις της Επιτροπής σχετικά με τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της παραβάσεως, τον ηθελημένο χαρακτήρα της παράνομης συμπεριφοράς της ADM και τον ρόλο επικεφαλής που έπαιξε η ADM παραμένουν βάσιμες ενόψει των στοιχείων που αναφέρθηκαν στις σκέψεις 346 και 347 ανωτέρω.

ΙΧ — Επί της προβαλλομένης παραβίασεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως ως προς τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου

349 Επισημαίνεται ότι οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι η Απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη ως προς ορισμένα σημεία που αφορούν τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, δηλαδή:

- την άρνηση της Επιτροπής να λάβει υπόψη τα επιβληθέντα σε τρίτες χώρες πρόστιμα·
- το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τη μη ύπαρξη πραγματικών επιπτώσεων της συμπράξεως στην αγορά·
- το γεγονός ότι δεν λήφθηκε υπόψη ο κύκλος εργασιών της λυσίνης στον ΕΟΧ·
- τον ηγετικό ρόλο που αποδίδεται στην ADM και την προσαύξηση κατά 50 % που έγινε συνεπώς δεκτή·
- την ερμηνεία της Επιτροπής που θεωρεί τις συμφωνίες περί των ποσοτώσεων ως συμφωνία περί ελαχίστων ποσοτώσεων·
- τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι ανταλλαγή ανακριβών πληροφοριών αποτελεί τη θέση σε εφαρμογή συμφωνίας ανταλλαγής πληροφοριών.

350 Από το δικόγραφο της προσφυγής προκύπτει ότι οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι αιτιολόγησε με «απρόσφορο» ή «ακατάλληλο» τρόπο τις εκτιμήσεις της και σκοπούν στην πραγματικότητα να αμφισβητήσουν το βάσιμο των αιτιολογικών σκέψεων της Αποφάσεως σχετικά με τα προαναφερθέντα σημεία. Επομένως, αρκεί η υπενθύμιση ότι, πλην της αιτιάσεως που αφορά τον χαρακτηρισμό που προσέδωσε η Επιτροπή στις συμφωνίες περί των ποσοστώσεων ως συμφωνίες περί ελαχίστων ποσοστώσεων, το σύνολο των αναφερθεισών στη σκέψη 349 ανωτέρω αιτιάσεων απορρίφθηκαν από το Πρωτοδικείο στο πλαίσιο της εκτιμήσεως όσον αφορά την ουσία της Αποφάσεως.

351 Περαιτέρω, καθόσον η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών μπορεί να ερμηνευθεί ως επίκληση αληθούς παραβιάσεως ουσιαδών τύπων από την Επιτροπή, επισημαίνεται ότι, προκειμένου για το σύνολο των αναφερθέντων στη σκέψη 349 ανωτέρω σημείων, η Απόφαση πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ. Πράγματι, από την αιτιολογία της αποφάσεως αυτής προκύπτει σαφώς η συλλογιστική της καθής, βάσει της οποίας, επομένως, οι προσφεύγουσες μπόρεσαν να πληροφορηθούν τα στοιχεία εκτιμήσεως που έλαβε υπόψη η Επιτροπή για να υπολογίσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβιάσεως για τους σκοπούς υπολογισμού του προστίμου και το Πρωτοδικείο να ασκήσει τον έλεγχό του.

Επί του επικουρικού αιτήματος των προσφευγουσών με σκοπό την επιστροφή των εξόδων που προκλήθηκαν από τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

352 Η Επιτροπή φρονεί ότι το αίτημα των προσφευγουσών είναι απαράδεκτο, διότι δεν αποτελεί λόγο ακυρώσεως της Αποφάσεως, ούτε ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου. Εν πάση περιπτώσει, το αίτημα αυτό δεν θεμελιώνεται σε κανένα λόγο ακυρώσεως ή επιχείρημα στην ίδια την προσφυγή.

- 353 Οι προσφεύγουσες κρίνουν ότι το αίτημά τους απορρέει σαφώς από τα αιτήματά τους με σκοπό την καταδίκη της Επιτροπής στην καταβολή των δικαστικών εξόδων, στα οποία περιλαμβάνεται η σύσταση εγγυήσεως για την καταβολή του προστίμου.
- 354 Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Επιτροπή θεωρεί ότι το αίτημα πρέπει να θεωρηθεί ως ανακληθέν, δεδομένου ότι περιλαμβάνεται προφανώς στο αίτημα καταδίκης στα δικαστικά έξοδα, και επισημαίνει ότι, εν πάση περιπτώσει, τα έξοδα της συστάσεως εγγυήσεως δεν αποτελούν αποδοτέα έξοδα (προαναφερθείσα απόφαση *Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής*, σκέψη 5133).

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 355 Κατ' αρχάς, διαπιστώνεται ότι, πλην των αιτημάτων με σκοπό την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα, οι προσφεύγουσες ζήτησαν ρητώς από το Πρωτοδικείο να υποχρεώσει το κοινοτικό όργανο να τους επιστρέψει όλα τα έξοδα που πραγματοποιήθηκαν για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως για την καταβολή του προστίμου. Με το υπόμνημα απαντήσεως, οι προσφεύγουσες ζήτησαν από το Πρωτοδικείο να κάνει δεκτά τα υποβληθέντα με το δικόγραφο της προσφυγής τους αιτήματα.
- 356 Υπενθυμίζεται ότι, κατά τη νομολογία, το αίτημα αυτό, ανεξαρτήτως του αιτήματος που σκοπεύει στην καταδίκη στα δικαστικά έξοδα, πρέπει να απορρίπτεται ως απαράδεκτο από τη στιγμή που αφορά, στην πραγματικότητα, την εκτέλεση της απόφασής. Πράγματι, δυνάμει του άρθρου 233 ΕΚ, στην Επιτροπή εναπόκειται να λαμβάνει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση αυτή (βλ. προαναφερθείσα απόφαση *Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής*, σκέψη 5118, και την παρατιθέμενη νομολογία).

Επί του ανταγωνιστικού αιτήματος της Επιτροπής με σκοπό την αύξηση του ποσού του επιβληθέντος στην ADM προστίμου

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 357 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο να κάνει χρήση της εξουσίας του πλήρους δικαιοδοσίας για να αυξήσει το οφειλόμενο από την ADM πρόστιμο για τον λόγο ότι, με το δικόγραφο της προσφυγής της, η ADM επανήλθε προδήλως στην ουσιαστική παραδοχή των γεγονότων επί της οποίας είχε ουσιαστικά στηριχθεί η μείωση του προστίμου. Η προσαύξηση πρέπει να είναι τουλάχιστον ίση με τη μείωση κατά 10 % που είχε χορηγηθεί με την Απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 433 και 434).
- 358 Το αίτημα αυτό δικαιολογείται κατ' αρχάς από το γεγονός ότι το σημείο E, παράγραφος 4, της ανακοινώσεως για τη συνεργασία πληροφορεί τις επιχειρήσεις που απολαύουν μειώσεως ότι η Επιτροπή θα διατυπώσει τέτοιο αίτημα στην περίπτωση που αμφισβητηθούν ενώπιον του Πρωτοδικείου τα γεγονότα. Περαιτέρω, επιβάλλεται να μην καταστεί αμελητέο το κοινοτικό σύστημα εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού. Τούτο θα συνέβαινε αν οι επιχειρήσεις μπορούν να επιτύχουν σημαντική μείωση του προστίμου τους στο στάδιο της εκδόσεως αποφάσεως και να ασκήσουν στη συνέχεια, χωρίς να διατρέχουν τον παραμικρό κίνδυνο, προσφυγή επιδιώκοντας να αναιρέσουν όλα τα πραγματικά περιστατικά που αποτελούν τη βάση επί της οποίας στηρίζεται η απόφαση αυτή.
- 359 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι δεν αμφισβητούν ουσιαστικά τα γεγονότα που διαπίστωσε η Επιτροπή, αλλά επικρίνουν τη νομική της ανάλυση και την ερμηνεία που προσέδωσε σε στοιχεία που αφορούν το πρόστιμο, όπως οι επιπτώσεις της συμπράξεως στην αγορά και ο ηγετικός ρόλος της ADM.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 360 Δυνάμει του άρθρου 17 του κανονισμού 17, «[ε]πί των προσφυγών που ασκούνται εναντίον των αποφάσεων της Επιτροπής, οι οποίες ορίζουν πρόστιμο ή χρηματική ποινή, [το Πρωτοδικείο] αποφαινεται κατά πλήρη δικαιοδοσία κατά το άρθρο [229 ΕΚ]. Δύναται δε να άρει, να μειώσει ή να αυξήσει το πρόστιμο ή την χρηματική ποινή που επεβλήθη».
- 361 Περαιτέρω, στο σημείο Ε, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, αναφέρεται ότι, «[σ]την περίπτωση που επιχείρηση, η οποία έχει επωφεληθεί από μείωση προστίμου επειδή δεν έχει αμφισβητήσει τα πραγματικά περιστατικά, τα αμφισβητήσει για πρώτη φορά σε προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή θα ζητήσει καταρχήν από το Πρωτοδικείο να αυξήσει το ύψος του προστίμου που έχει επιβάλει στην επιχείρηση αυτή».
- 362 Λαμβανομένης υπόψη της εξουσίας που έχει ανατεθεί στο Πρωτοδικείο να αυξάνει το ποσό προστίμου επιβληθέντος κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 17, πρέπει να καθοριστεί αν, όπως υποστηρίζει κατ' ουσίαν η Επιτροπή, οι περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως δικαιολογούν να καταργηθεί η μείωση κατά 10 % που είχε χορηγηθεί στην ADM λόγω της συνεργασίας της, πράγμα το οποίο οδηγεί σε αύξηση του τελικού ποσού του προστίμου.
- 363 Δυνάμει του σημείου Δ, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, επιχείρηση τυγχάνει μειώσεως του προστίμου αν, «μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση ενημερώσει την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα επί των οποίων βασίζονται οι κατηγορίες της».
- 364 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν άμεσα, στο πλαίσιο της προσφυγής τους, τα γεγονότα τα οποία προσάφθηκαν στην ADM με την ανακοίνωση αιτιάσεων και επί των οποίων βασίζεται η διαπίστωση παραβάσεως του

άρθρου 81 ΕΚ, εφόσον τα αιτήματά τους δεν τείνουν στην ακύρωση της Αποφάσεως καθαυτής, αλλά στην ακύρωση του προστίμου ή τη μείωσή του.

365 Πάντως, σύμφωνα με την Επιτροπή, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν έμμεσα τα γεγονότα αυτά ως προς διάφορα σημεία. Συναφώς, η Επιτροπή αναφέρει ρητώς τα επιχειρήματα των προσφευγουσών σχετικά με το γεγονός ότι η σύμπραξη δεν έχει συνέπειες επί των τιμών, τη διάρκεια της παραβάσεως και το ότι τα αποδεικτικά στοιχεία για τη συμμετοχή της ADM στη σύμπραξη είναι απαράδεκτα.

366 Επί του πρώτου σημείου, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία της Επιτροπής. Πράγματι, το γεγονός ότι αμφισβητείται η εκτίμηση των επιπτώσεων της συμπράξεως επί των τιμών δεν αντιστοιχεί σε ουσιαστική αμφισβήτηση των γεγονότων. Τούτο ισχύει τοσούτω μάλλον εν προκειμένω που η Επιτροπή στηρίχθηκε, στην Απόφασή της, μόνο στο αντικείμενο των συμφωνιών και όχι στα περιοριστικά τους αποτελέσματα, για να τις χαρακτηρίσει ως συμφωνίες αντίθετες προς το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 228 έως 230 της Αποφάσεως). Συνεπώς, ακόμη και αν υποθεθεί ότι είναι δεκτό το επιχείρημα των προσφευγουσών, ουδόλως μπορεί να τεθεί σε αμφισβόλια η νομιμότητα της Αποφάσεως καθόσον καταλήγει στην ύπαρξη συμπράξεως αντίθετης προς το άρθρο 81 ΕΚ, ούτως ώστε δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό ως μη ομολογηθείσα προσπάθεια αμφισβήτησεως του υποστατού της παραβάσεως και της νομιμότητας της Αποφάσεως συναφώς.

367 Αντιθέτως, τα επιχειρήματα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες για να αμφισβητήσουν την προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου, την οποία πραγματοποίησε η Επιτροπή λόγω της διάρκειας της παραβάσεως, αντιστοιχούν πράγματι στην αμφισβήτηση της διάρκειας της συμμετοχής της ADM στη σύμπραξη. Οι προσφεύγουσες προβάλλουν, πράγματι, ότι δεν προσχώρησαν σε συμφωνίες για τις τιμές από τον Ιούνιο του 1992, αλλά αργότερα. Από την ανακοίνωση των αιτιάσεων όμως προκύπτει σαφώς (βλ., συγκεκριμένα, σημείο 176) ότι προσεπτόταν στην ADM ότι κατέστη μέρος των συμφωνιών από τις 23 Ιουνίου 1992. Καθόσον η ADM είχε ρητώς αναγνωρίσει ουσιαστικά τα γεγονότα που της προσάπτονταν με την εν λόγω ανακοίνωση, η αμφισβήτηση αυτή αντιστοιχεί συνεπώς με το να τεθεί συναφώς σε αμφισβόλια η ουσιαστική συνεργασία της.

- 368 Το ίδιο συμπέρασμα επιβάλλεται ως προς τα επιχειρήματα των προσφευγουσών για το ότι τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή της ADM στις συσκέψεις της συμπράξεως είναι απαράδεκτα, καθόσον πρόκειται για γεγονός που η ADM είχε ρητώς δεχθεί στην απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 369 Πάντως, επισημαίνεται ότι οι δύο αυτές αμφισβητήσεις απορρίφθηκαν (βλ. σκέψεις 226, 227 και 336 έως 338 ανωτέρω) κατ' εφαρμογήν των λύσεων που δόθηκαν με την προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, SCA Holding κατά Επιτροπής (σκέψη 37), από την οποία προκύπτει ότι τα γεγονότα θεωρούνται ως δεδομένα όταν μια επιχείρηση τα έχει ρητώς αναγνωρίσει στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, η επιχείρηση δε αυτή δεν μπορεί πια ελεύθερα να αναπτύξει αμυντικούς ισχυρισμούς με σκοπό να τα αμφισβητήσει στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας.
- 370 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν πρέπει να καταργηθεί η ελάχιστη μείωση κατά 10 % που χορηγήθηκε στην ADM βάσει του σημείου Δ, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, απορρίπτεται δε συνεπώς το ανταγωνικό αίτημα της Επιτροπής.

Επί της μεθόδου υπολογισμού και του τελικού ποσού του προστίμου

- 371 Με την Απόφαση, η Επιτροπή προσαύξησε κατά 50 % το βασικό ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην ADM λόγω της επιβαρυντικής περιστάσεως που αποτελεί ο ρόλος επικεφαλής της συμπράξεως που διαδραμάτισε η ADM· κατόπιν η Επιτροπή εφάρμοσε στο ούτως προσαυξηθέν βασικό ποσό μείωση κατά 10 %, ήτοι 5,85 εκατομμύρια ευρώ, λόγω της μοναδικής ελαφρυντικής περιστάσεως που ανα-

γνωρίστηκε στην ADM, ήτοι της λήξεως της παραβάσεως μόλις παρενέβη η δημόσια αρχή (αιτιολογική σκέψη 384), πράγμα που αντιστοιχεί σε μείωση κατά 15 % του βασικού ποσού.

372 Παρατηρείται ότι, στην Απόφαση, η Επιτροπή δεν εφάρμοσε κατά τον ίδιο τρόπο στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις τις μειώσεις που χορηγήθηκαν για ελαφρυντικές περιστάσεις. Πράγματι, η Επιτροπή αναγνώρισε υπέρ της Sewon δύο ελαφρυντικές περιστάσεις, η μια για τον παθητικό ρόλο της το 1995 ως προς τις ποσοστώσεις πωλήσεων, που συνεπάγεται μείωση κατά 20 % της προσαυξήσεως που εφαρμόστηκε στην επιχείρηση αυτή λόγω της διάρκειας της παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 365 της Αποφάσεως), η άλλη, σε σχέση με τη λήξη της παραβάσεως από τις πρώτες παρεμβάσεις της δημόσιας αρχής (αιτιολογική σκέψη 384 της Αποφάσεως), που δικαιολογούν μείωση κατά 10 % εφαρμοσθείσας στο αποτέλεσμα της πρώτης προαναφερθείσας μειώσεως. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν εφάρμοσε, στις δύο προαναφερθείσες περιπτώσεις και αντίθετα απ' ό,τι στην Cheil, τις χορηγηθείσες λόγω ελαφρυντικών περιστάσεων μειώσεις του βασικού ποσού του προστίμου, καθορισθέντος σε σχέση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως.

373 Όσον αφορά την ADM, η Επιτροπή, σύμφωνα με την καθορισθείσα στις κατευθυντήριες γραμμές τάξη, εφάρμοξε κατ' αρχάς προσαύξηση λόγω επιβαρυντικής περιστάσεως κατόπιν μείωση λαμβανομένης υπόψη της ελαφρυντικής περιστάσεως που έγινε δεκτή υπέρ της επιχειρήσεως αυτής. Πάντως, συνομολογείται, όπως τονίστηκε στη σκέψη 371 ανωτέρω, ότι η χορηγηθείσα μείωση εφαρμόστηκε στο αποτέλεσμα της θέσεως σε εφαρμογή της προσαυξήσεως κατά 50 % και όχι επί του βασικού ποσού του προστίμου.

374 Με γραπτό ερώτημα που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 7 Φεβρουαρίου 2002, το Πρωτοδικείο κάλεσε την Επιτροπή, μεταξύ άλλων, να διευκρινίσει και να δικαιολογήσει τη μέθοδό της υπολογισμού των προστίμων.

- 375 Με την από 27 Φεβρουαρίου 2002 απάντηση, η Επιτροπή ανέφερε ότι η σωστή μέθοδος υπολογισμού των προσαυξήσεων και μειώσεων που έχουν σκοπό να ληφθούν υπόψη οι επιβαρυντικές και ελαφρυντικές περιστάσεις συνίσταται στην εφαρμογή ποσοστού επί τοις εκατό επί του βασικού ποσού του προστίμου. Η Επιτροπή αναγνώρισε επίσης ότι δεν ακολούθησε συστηματικά αυτή τη μέθοδο υπολογισμού στο πλαίσιο της Αποφάσεώς της, προκειμένου ειδικότερα για την κατάσταση της Ajinomoto και της ADM.
- 376 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προσφεύγουσες δεν διατύπωσαν καμία παρατήρηση ως προς τη μέθοδο υπολογισμού του ποσού των προστίμων που περιγράφηκε από την Επιτροπή στο από 27 Φεβρουαρίου 2002 έγγραφό της.
- 377 Στο πλαίσιο αυτό, τονίζεται ότι, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, η Επιτροπή, αφού καθόρισε το βασικό ποσό του προστίμου σε σχέση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, προέβη σε αύξηση και/ή μείωση του εν λόγω ποσού λόγω επιβαρυντικών ή ελαφρυντικών περιστάσεων.
- 378 Λαμβανομένης υπόψη της διατυπώσεως των κατευθυντηρίων γραμμών, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι τα ποσοστά επί τοις εκατό που αντιστοιχούν στις αυξήσεις ή στις μειώσεις, που γίνονται δεκτές λόγω επιβαρυντικών ή ελαφρυντικών περιστάσεων, πρέπει να εφαρμόζονται επί του βασικού ποσού του προστίμου, που καθορίζεται σε σχέση με τη σοβαρότητα και διάρκεια της παραβάσεως, και όχι επί του ποσού προηγουμένως εφαρμοσθείσας προσαυξήσεως λόγω της διάρκειας της παραβάσεως ή επί του αποτελέσματος της θέσεως σε εφαρμογή μιας πρώτης προσαυξήσεως ή μειώσεως λόγω επιβαρυντικής ή ελαφρυντικής περιστάσεως. Όπως ορθώς τόνισε η Επιτροπή στην απάντησή της στο γραπτό ερώτημα του Πρωτοδικείου, η ανωτέρω περιγραφείσα μέθοδος υπολογισμού του ποσού των προστίμων συνάγεται από τη διατύπωση των κατευθυντηρίων γραμμών και επιτρέπει να διασφαλίζεται ίση μεταχείριση μεταξύ διαφόρων επιχειρήσεων που συμμετέχουν στο ίδιο καρτέλ.

379 Επομένως, το Πρωτοδικείο κρίνει, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, ότι στην αναφερθείσα στη σκέψη 371 ανωτέρω μείωση κατά 15 %, η οποία πράγματι είναι κατάλληλη καθόλη την έκτασή της, πρέπει να προστεθεί η μείωση κατά 10 % που έγινε δεκτή λόγω της ουσιαστικής συνεργασίας της ADM στη διαδικασία η οποία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, υπό την έννοια του σημείου 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, ήτοι συνολική μείωση κατά 25 % λόγω ελαφρυντικών περιστάσεων που πρέπει να εφαρμοστεί στο βασικό ποσό του προστίμου των 39 εκατομμυρίων ευρώ, πράγμα το οποίο καθορίζει μείωση κατά 9,75 εκατομμύρια ευρώ. Η μείωση αυτή πρέπει στη συνέχεια να αφαιρεθεί από το βασικό ποσό του προστίμου που έχει προσαυξηθεί κατά 50 % λόγω της επιβαρυντικής περιστάσεως που αντλείται από τον ηγετικό ρόλο που διαδραμάτισε η ADM, ήτοι 58,5 εκατομμύρια ευρώ, πράγμα το οποίο αντιστοιχεί σε πρόστιμο ποσού 48,75 εκατομμυρίων ευρώ πριν από την εφαρμογή των διατάξεων της ανακοινώσεως για τη συνεργασία. Παρατηρείται ότι το ίδιο αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί εφαρμόζοντας στο βασικό ποσό του προστίμου το αποτέλεσμα της διαφοράς μεταξύ των ποσοστών επί τοις εκατό που έγιναν δεκτά λόγω επιβαρυντικών ή ελαφρυντικών περιστάσεων, ήτοι, εν προκειμένω, προσαύξηση κατά 25 % του βασικού ποσού που έχει καθοριστεί σε 39 εκατομμύρια ευρώ.

380 Υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή χορήγησε στην ADM μείωση κατά 10 % του ποσού του προστίμου που της είχε επιβληθεί λόγω μη συνεργασίας και τούτο βάσει του σημείου Δ της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, πράγμα το οποίο αντιστοιχεί στο εξής σε μείωση κατά 4 875 000 ευρώ. Συνεπώς, το τελικό ποσό του επιβαλλομένου στις προσφεύγουσες προστίμου πρέπει να καθοριστεί σε 43 875 000 ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

381 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Πρωτοδικείο μπορεί να συμψηφίσει τα δικαστικά έξοδα ή να αποφασίσει όπως κάθε διάδικος φέρει τα δικά του δικαστικά έξοδα αν ο διάδικος ηττήθηκε σε ένα ή περισσότερα αιτήματα. Εν προκειμένω κρίνεται ότι οι προσφεύγουσες θα φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα καθώς και τα τρία τέταρτα των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τέταρτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Καθορίζει το ποσό του προστίμου που επιβάλλεται, αλληλεγγύως, στην Archer Daniels Midland Company και στην Archer Daniels Midland Ingredients Ltd σε 43 875 000 ευρώ.**
- 2) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.**
- 3) Οι Archer Daniels Midland Company και Archer Daniels Midland Ingredients Ltd φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα καθώς και τα τρία τέταρτα των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή. Η Επιτροπή φέρει το ένα τέταρτο των δικαστικών της εξόδων.**

Βηλαράς

Tiili

Mengozi

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Ιουλίου 2003.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

M. Βηλαράς

II - 2728

Πίνακας περιεχομένων

Ιστορικό της διαφοράς	II - 2612
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	II - 2619
Επί του κυρίου ακυρωτικού αιτήματος της διατάξεως της Αποφάσεως με την οποία επιβάλλεται στην ADM πρόστιμο ή μείωση του ποσού του προστίμου αυτού	II - 2621
I — Επί της εφαρμογής των κατευθυντηρίων γραμμών	II - 2621
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 2621
1. Επί της προσβολής των αρχών της ασφαλείας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της μη αναδρομικότητας των κυρώσεων	II - 2621
Επί του παραδεκτού αυτού του λόγου ακυρώσεως	II - 2621
Επί της ουσίας	II - 2622
2. Επί της προσβολής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως	II - 2624
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 2625
1. Επί της προσβολής των αρχών της ασφαλείας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της μη αναδρομικότητας των ποινών.	II - 2625
Επί του παραδεκτού αυτού του λόγου ακυρώσεως	II - 2625
Επί της ουσίας	II - 2626
— Επί της προσβολής των αρχών της μη αναδρομικότητας των ποινών και της ασφαλείας δικαίου	II - 2626
— Επί της προσβολής της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης	II - 2634
2. Επί της προσβολής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως	II - 2636
II — Επί της επιπτώσεως των ήδη επιβληθέντων σε άλλες χώρες προστίμων	II - 2638
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 2638
1. Επί της αρχής της απαγορεύσεως της σωρεύσεως των κυρώσεων και της υποχρεώσεως της Επιτροπής να λαμβάνει υπόψη τις προηγουμένως επιβληθείσες κυρώσεις	II - 2638
2. Επί του αποτρεπτικού αποτελέσματος των ήδη επιβληθέντων προστίμων	II - 2640
	II - 2729

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 2641
1. Επί της παραβίασως της αρχής της μη σωρεύσεως των κυρώσεων και της προβαλλομένης υποχρεώσεως της Επιτροπής να λαμβάνει υπόψη τις προηγουμένως επιβληθείσες κυρώσεις	II - 2641
2. Επί του αποτρεπτικού αποτελέσματος των ήδη επιβληθέντων προστίμων	II - 2647
III — Επί της σοβαρότητας της παραβάσεως	II - 2649
Επί της φύσεως της παραβάσεως	II - 2649
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 2649
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 2651
Επί της συγκεκριμένης επιπτώσεως της συμπράξεως στην αγορά	II - 2656
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 2656
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 2658
Επί του ληφθέντος υπόψη κύκλου εργασιών	II - 2666
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 2666
Επί της παραβίασως της αρχής της αναλογικότητας και των κατευθυντηρίων γραμμών	II - 2666
Επί των παραβιάσεων της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως	II - 2668
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 2668
Επί της παραβίασως της αρχής της αναλογικότητας και των κατευθυντηρίων γραμμών	II - 2668
Επί των παραβιάσεων της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως	II - 2676
IV — Επί της διάρκειας της παραβάσεως	II - 2679
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 2679
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 2680
V — Επί των επιβαρυντικών περιστάσεων	II - 2683
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 2684
1. Επί της εσφαλμένης εκτιμήσεως του ρόλου της ADM	II - 2684
2. Επί της προσβολής των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας	II - 2686

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-2687
1. Επί της ασφαλέμενης εκτιμήσεως του ρόλου της ADM	II-2687
2. Επί της προσβολής των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας	II-2689
VI — Επί των ελαφρυντικών περιστάσεων	II-2691
Επιχειρήματα των διαδίκων	II-2691
1. Επί της μη ουσιαστικής εφαρμογής των συμφωνιών	II-2691
2. Επί της θεσπίσεως του κώδικα συμπεριφοράς εκ μέρους της ADM ...	II-2693
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-2693
1. Επί της μη ουσιαστικής εφαρμογής των συμφωνιών	II-2693
2. Επί της θεσπίσεως κώδικα συμπεριφοράς εκ μέρους της ADM	II-2699
VII — Επί της συνεργασίας της ADM κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας	II-2700
Επιχειρήματα των διαδίκων	II-2700
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-2702
VIII — Επί των ελαττωμάτων που θίγουν το νομότυπο της διοικητικής διαδικασίας	II-2708
Επιχειρήματα των διαδίκων	II-2708
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-2711
IX — Επί της προβαλλομένης παραβιάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως ως προς τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου	II-2718
Επί του επικουρικού αιτήματος των προσφευγουσών με σκοπό την επιστροφή των εξόδων που προκλήθηκαν από τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως	II-2719
Επιχειρήματα των διαδίκων	II-2719
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-2720
Επί του ανταγωγικού αιτήματος της Επιτροπής με σκοπό την αύξηση του ποσού του επιβληθέντος στην ADM προστίμου	II-2721
Επιχειρήματα των διαδίκων	II-2721
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-2722
Επί της μεθόδου υπολογισμού και του τελικού ποσού του προστίμου	II-2724
Επί των δικαστικών εξόδων	II-2727